

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

26

YASAMA YILI

1

SIRA SAYISI: 307

**Siyasi Etik Kanunu Teklifi (2/1000) ve
Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Anayasa
Komisyonu Raporları**

Not: Bu Sıra Sayısına elektronik ortamda

“http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/sirasayi_sd.sorgu_baslangic”

internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/1000 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı4
- Genel Gerekçesi6
- Madde Gerekçeleri7

• Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Raporu10

• Muhalefet Şerhleri.....16

• Alt Komisyon Raporu22

• Muhalefet Şerhleri.....27

• Alt Komisyon Metni35

• Anayasa Komisyonu Raporu40

• Muhalefet Şerhleri.....48

• Teklif Metni65

• Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin65

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Siyasi Etik Kanunu Teklifimiz ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.
Gereğini arz ederiz.

<i>Mehmet Naci Bostancı</i>	<i>Ayhan Sefer Üstün</i>	<i>Suat Önal</i>
Amasya	Sakarya	Osmaniye
<i>Ramazan Can</i>	<i>Mehmet Altay</i>	<i>Ahmet Sami Ceylan</i>
Kırıkkale	Uşak	Çorum
<i>Mehmet Demir</i>	<i>Abdullah Öztürk</i>	<i>Emine Yavuz Gözgeç</i>
Kırıkkale	Kırıkkale	Bursa
<i>Mustafa Şahin</i>	<i>Metin Gündoğdu</i>	<i>Osman Boyraz</i>
Malatya	Ordu	İstanbul
<i>Zehra Taşkesenlioğlu</i>	<i>Mehmet Kasım Gülpınar</i>	<i>Hikmet Ayar</i>
Erzurum	Şanlıurfa	Rize
<i>Ahmet Gündoğdu</i>	<i>Uğur Aydemir</i>	<i>Cihan Pektaş</i>
Ankara	Manisa	Gümüşhane
<i>Mehmet Babaoğlu</i>	<i>Recep Şeker</i>	<i>Recep Uncuoğlu</i>
Konya	Karaman	Sakarya
<i>Mehmet Erdem</i>	<i>Salih Fırat</i>	<i>İbrahim Halil Fırat</i>
Aydın	Adıyaman	Adıyaman
<i>Recep Konuk</i>	<i>Yusuf Beyazıt</i>	<i>Mehmet Şükrü Erdinç</i>
Karaman	Tokat	Adana
<i>Ejder Açıkkapı</i>	<i>Mustafa Baloğlu</i>	<i>Özcan Ulupınar</i>
Elazığ	Konya	Zonguldak
<i>Burhanettin Uysal</i>	<i>Faruk Özlü</i>	<i>Lütfiye İlksen Ceritoğlu Kurt</i>
Karabük	Düzce	Çorum
<i>Serap Yaşar</i>	<i>Mustafa Yel</i>	<i>Metin Akgün</i>
İstanbul	Tekirdağ	Tekirdağ
<i>Rafet Sezen</i>	<i>Ahmet Sorgun</i>	<i>Ahmet Uzer</i>
Edirne	Konya	Gaziantep
<i>Mehmet Erdoğan</i>	<i>Abdulkadir Yüksel</i>	<i>Tülay Kaynarca</i>
Gaziantep	Gaziantep	İstanbul
<i>Hasan Sert</i>	<i>Adnan Boynukara</i>	<i>Fevai Arslan</i>
İstanbul	Adıyaman	Düzce
<i>İbrahim Aydemir</i>	<i>İmran Kılıç</i>	<i>Hacı Bayram Türkoğlu</i>
Erzurum	Kahramanmaraş	Hatay
<i>Hüsnüye Erdoğan</i>	<i>Nursel Reyhanlioğlu</i>	<i>Hüseyin Özbakır</i>
Konya	Kahramanmaraş	Zonguldak
<i>Hakan Çavuşoğlu</i>	<i>Halis Dalkılıç</i>	<i>Ali İhsan Yavuz</i>
Bursa	İstanbul	Sakarya

<i>Sema Kırıcı</i>	<i>Hürşit Yıldırım</i>	<i>Leyla Şahin Usta</i>
Balıkesir	İstanbul	Konya
<i>Taner Yıldız</i>	<i>Mihrimah Belma Satır</i>	<i>İlyas Şeker</i>
Kayseri	İstanbul	Kocaeli
<i>Mehmet İlker Çitil</i>	<i>Mehmet Uğur Dilipak</i>	<i>Murat Demir</i>
Kahramanmaraş	Kahramanmaraş	Kastamonu
<i>Metin Çelik</i>	<i>Fehmi Küpçü</i>	<i>Hilmi Bilgin</i>
Kastamonu	Bolu	Sivas
<i>Yusuf Başer</i>	<i>Aziz Babuşcu</i>	<i>Mehmet Ali Pulcu</i>
Yozgat	İstanbul	İstanbul
<i>Abdullah Ağralı</i>	<i>Fikri Demirel</i>	<i>Zekeriya Birkan</i>
Konya	Yalova	Bursa
<i>İsmail Aydın</i>	<i>Atay Uslu</i>	<i>Nurettin Aras</i>
Bursa	Antalya	İğdır
<i>Halil Etyemez</i>	<i>Hasan Turan</i>	<i>Necdet Ünüvar</i>
Konya	İstanbul	Adana
<i>Azmi Ekinci</i>	<i>Nurettin Yaşar</i>	<i>Mustafa İsen</i>
İstanbul	Malatya	Sakarya
<i>İsmail Tamer</i>	<i>Hamza Dağ</i>	<i>Murat Alparslan</i>
Kayseri	İzmir	Ankara
<i>Haydar Ali Yıldız</i>	<i>Cengiz Aydoğdu</i>	<i>Abdurrahman Öz</i>
İstanbul	Aksaray	Aydın
<i>Ahmet Arslan</i>	<i>Hasan Basri Kurt</i>	<i>Mehmet Muş</i>
Kars	Samsun	İstanbul
<i>Orhan Kırçalı</i>	<i>Ahmet Demircan</i>	<i>Sami Dedeoğlu</i>
Samsun	Samsun	Kayseri
<i>Hüseyin Kocabıyık</i>	<i>İsmail Emrah Karayel</i>	<i>Veyisi Kaynak</i>
İzmir	Kayseri	Kahramanmaraş
<i>Ebubekir Gizligider</i>	<i>Erkan Kandemir</i>	<i>Şahin Tin</i>
Nevşehir	İstanbul	Denizli

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR

(2/1000)

ESAS	Anayasa Komisyonu
TALİ	Avrupa Birliği Uyum Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Demokrasilerin temelinde dürüst yönetim ve temiz siyaset ilkeleri ile bu ilkeler etrafında oluşturulan normlar yatmaktadır. Çünkü ideal bir demokrasi, yönetilenlerin kendilerini temsil etmekle yetkilendirdikleri kişilere toplum adına tevdi ettikleri gücün yine toplumun yüksek yararı için kullanılacağına güven duymasıyla oluşabilir. Bu güven ise ancak halkı temsil edenlerin bağlı kalacağı ilkelere ilişkin bir değerler mutabakatı ve bu mutabakatı somutlaştıran kural ve mekanizmalar ile sağlanabilir ve korunabilir.

Kamusal ve toplumsal hayatta doğru ve yanlış davranışların neler olduğunu yalnızca ceza kanunlarının hangi eylemleri kısıtlayıp kısıtlamadığına bakarak tespit etmek mümkün değildir. Her toplumun kendine özgü inanç, kültür ve geleneklerinden süzülen yönleriyle birlikte ahlaki değerler sistemi bu noktada devreye girmektedir. Bunun yanında, belli bir mesleği yürüten kişilerin işlerini yapma ve halka sunma biçimleriyle ilgili kendi alanlarında ilke ve davranış kuralları da görülebilmektedir. Siyaset kurumunu ilgilendiren konularda doğru ve yanlış birbirinden ayırt edecek hususlar için de bu durum geçerlidir. Bir yanda ceza kanunlarının zaten yasakladığı ve yaptırana bağladığı fiiller, bir diğer yanda ise ceza kanunlarının yasaklamadığı ama toplumun kendisini temsil edenlere güvenini sarsabilecek hatta yok edebilecek tutum ve davranışlara karşı gelişen etik ve vicdani hükümler bulunur. Ancak, belli bir hukuki çerçeveye dayandırılmadan ve denetlenebilir hale getirilmeden bu etik ve vicdani hükümlerin etki derecesi sınırlı kalacaktır.

Siyasi etik ilkeleri, esasen toplumu temsil edenlere yönelik doğru davranış ilkelerinin bir sisteme bağlanarak somutlaştığı, izlenebilir ve denetlenebilir niteliğe kavuşturulduğu bir çerçeveyi ifade etmektedir. Bu yönüyle, ABD, İngiltere, Fransa, Almanya gibi birçok gelişmiş ülke demokrasilerinde bu yönde düzenlemeler yapıldığı, ilkelerin belirlendiği, bu ilkelerin ihlalinin çeşitli düzeylerde yaptırıma bağlanabildiği görülmektedir. Ayrıca, yolsuzlukla mücadele alanında Avrupa Konseyi bünyesinde oluşturulan ve Türkiye'nin de 2004 yılından beri aktif biçimde katkı verdiği Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO), diğer pekçok konu yanında siyasi etik ilkelerinin hayata geçirilmesine yönelik üye ülkelere tavsiyelerde bulunmaktadır.

Türkiye'de milletvekilliği ile bağdaşmayan işlerin belirlendiği Anayasanın 82 nci maddesi ve bu maddeye bağlı olarak çıkarılan 31/10/1984 tarihli ve 3069 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği ile Bağdaşmayan İşler Hakkında Kanun, milletvekillerini de kapsayacak şekilde mal bildiriminde bulunma zorunluluğu ve hediye almada kısıtlamalar öngören 19/4/1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu başta olmak üzere çeşitli belgelerde siyasi etiği ilgilendiren düzenlemeler yer almaktadır.

Milletvekillerine yönelik siyasi etik ilkelerini, örnek ülke uygulamalarında olduğu gibi çerçeve bir hukuksal dayanağa kavuşturma amacı doğrultusunda TBMM bünyesinde çeşitli partiler tarafından kanun teklifi taslakları hazırlanmış ve bu kapsamda faaliyetler yürütülmüştür. Bu anlamda siyasi etik konusuna yönelik özel bir düzenleme ihtiyacı TBMM'nin gündeminde kalmaya devam etmiştir.

Öte yandan, siyasi etik konusuna özel bir önem veren 64 üncü Hükümet, 2016 Yılı Eylem Planının üç aylık sürede gerçekleştirilecek reformlara ilişkin bölümünde, uluslararası iyi uygulama örnekleri dikkate alınarak açıklık, saydamlık, hesap verilebilirlik, tarafsızlık, dürüstlük ve objektiflik ilkelerine dayalı bir siyasi etik kanunu çıkarılmasına yer vermiştir.

Siyasi Etik Kanununun, aşağıda belirtilen alanlarda olumlu yansımaları olması beklenmektedir:

- 1- Siyasi etikle ilgili çalışmalara yön verebilecek bir hukuksal çerçevenin oluşturulması,
- 2- Siyasi etikle ilgili olarak Anayasa ve çeşitli kanunlarda dağınık şekilde yer alan hükümlerin tek ve kapsamlı bir metin olarak düzenlenmesi,

3- Siyasi alanda yol gösterici fonksiyon görecek etik ilke ve standartların belirlenmesi,

4- Siyasi etik kapsamında değerlendirilen “hediye alma yasağı, çıkar çatışması oluşturan durumlarda beyan yükümlülüğü, tahsis edilen kamu imkânlarının kişisel amaçlar için kullanılmaması” gibi konuların sistematik bir şekilde düzenlenmesi,

5- Siyasi etik ilkelerinin ihlalinin oluşturan davranışlar karşısında, başvuru üzerine denetim yapacak bir denetim mekanizmasının oluşturulması,

6- Siyasi etik ilkelerinin somut olaylara uygulanmasına ilişkin olarak milletvekillerine yardımcı olacak bir danışma mekanizmasının oluşturulması,

7- Siyasi etik kültürünün yerleştirilmesi ve bu amaçla kılavuz niteliğinde belgeler oluşturulması,

8- Kamuoyunun siyasete ve demokrasiye güvenini artıracak, evrensel standartlara uygun bir siyasi etik düzenlemesinin yapılması.

Bu bağlamda hazırlanan Teklif, kapsamı TBMM üyelerinin milletvekilliği görevini yerine getirmelerine ilişkin haller ile sınırlı olmak üzere, esas olarak şu hususları kapsamaktadır:

1- Siyasi etikle ilgili temel ilkelerin belirlenmesi.

2- Bu ilkelerin hayata geçirilmesi kapsamında olmak üzere, mal bildirimini, çeşitli çıkar çatışması durumlarına dair beyan yükümlülüğü, hediye alma yasağı gibi özel konuların düzenlenmesi.

3- Siyasi etik ilkeleriyle ilgili kurumsal yapının oluşturulması.

4- Siyasi etik ihlallerine karşı izleme, denetim ve yaptırım sisteminin düzenlenmesi.

5- Üyelikle bağdaşmayan işler ve üyelik sonrası geçici kısıtlamaların belirlenmesi.

Teklifin, ülkemizde siyasi etik ilkelerinin daha sağlıklı biçimde hayata geçmesine ve dolayısıyla demokrasiye ve genel olarak siyaset kurumuna yönelik güvenin artmasına katkı vereceği değerlendirilmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Madde ile, Kanunun amaç ve kapsamı belirlenmektedir.

Kanunun amacı, TBMM üyelerine ilişkin siyasi etikle ilgili genel çerçevenin oluşturulması hedefi doğrultusunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ile bağdaşmayan işlerin belirlenmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine yönelik etik davranış ilkelerinin düzenlenmesi, siyasi parti grupları bünyesinde siyasi etik kurulları ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde Siyasi Etik Komisyonu oluşturulması ile bunların görev, yetki, çalışma usul ve esaslarının düzenlenmesi olarak ifade edilmektedir.

Kanun, TBMM üyelerinin doğrudan doğruya milletvekilliği görevini yerine getirmelerine ilişkin olarak ortaya çıkan halleri kapsamaktadır. Bu anlamda, bazı örnek uluslararası uygulamalarda da görüldüğü gibi, yürütme organının unsuru olan Bakanlar Kurulu üyelerinin bakanlık görevi kapsamındaki icrai faaliyetleri, esas amacı yasama faaliyetlerine ilişkin temel etik ilkeleri belirlemek olan kanunun kapsamı dışında kalmaktadır.

Madde 2- Madde ile, Kanunda geçen bazı terimler tanımlanmaktadır.

Madde 3- Madde ile milletvekillerine yönelik siyasi etik ilkeleri belirtilmektedir. Milletvekillerinin, adalet, eşitlik, dürüstlük, objektiflik, açıklık, şeffaflık, hesap verebilirlik, genel yararı gözetme, konum, unvan ve yetkilerini kullanarak kişisel menfaat sağlamama, çıkar çatışması oluşturan durumlardan kaçınma, yasama faaliyetlerini etkilemeye dönük girişimlere ilişkin açıklık ve şeffaflık ilkelerine dikkat etme şeklindeki ilkelere uymaları hükme bağlanmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasına göre, etikle ilgili

konularda milletvekillerinin bilgilendirilmesi ile milletvekillerinin belli somut koşullarda bu ilkelere nasıl uyum gösterileceği konusunda danışma hizmetine ihtiyaç duyabileceği dikkate alınarak TBMM Başkanlığı nezdinde bir birim oluşturulması konusunun Komisyonun görüşü alınarak TBMM Başkanlığı tarafından çıkarılan bir yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmektedir. Bu birim, milletvekillerinin ihtiyaç duyabileceği bilgi ve danışmanlık hizmetini, gizlilik ilkesi çerçevesinde sağlayacaktır.

Madde 4- Madde ile, milletvekillerinin beyan yükümlülüğü düzenlenmektedir. Milletvekilleri, hâlihazırda 3628 sayılı Kanun ve TBMM İçtüzüğü çerçevesinde göreve başladıktan sonra mal beyanında bulunmaktadır. Bu konuda 3628 sayılı Kanundaki mevcut hükümlerin korunması, ancak mal beyanının yenileme süresinin 3628 sayılı Kanundan farklı olarak iki yılda bir yapılması suretiyle dört yılına seçilen milletvekilleri açısından uygulamada etkinliğin sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde ile, beyan yükümlülüğü, mal bildirimini dışındaki bazı hususları da kapsayacak şekilde genişletilmektedir. Buna göre, milletvekillerinin görevleri süresince yapmalarında herhangi bir yasal engel bulunmayan işlerini, görevleriyle ilgili olarak kendileri açısından çıkar çatışması oluşturan veya oluşturabilecek durumları, kendilerine sunulan kamu imkânlarını ve bunların kullanım alanlarını da beyan etmekle yükümlü olmaları öngörülmektedir.

Madde 5- Madde ile, milletvekillerinin hediye kabul etme yasağı düzenlenmektedir. Bu kapsamda, milletvekillerinin yerli veya yabancı gerçek ve tüzel kişilerden hediye veya menfaat temin etmesi ilke olarak yasaklanmaktadır. Bu yasağa istisna oluşturabilecek durumların ise TBMM Başkanlığı tarafından Siyasi Etik Komisyonunun görüşü alınmak suretiyle çıkarılacak yönetmelikle belirlenmesi öngörülmektedir.

Madde 6- Madde ile, TBMM’de grubu bulunan siyasi partilerin bünyesinde oluşturulacak olan siyasi etik kurulları düzenlenmektedir. Siyasi etik kurulları, Kanunun öngördüğü kurumsal yapılanma çerçevesinde, partilerin TBMM gruplarının bünyesinde teşkil edilecektir. Siyasi etik kurullarının üye sayısının beş ila dokuz arasında belirlenmesi, oluşumlarına dair diğer hususların ise TBMM Başkanlığı tarafından Siyasi Etik Komisyonunun görüşü alınmak suretiyle çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmektedir. Siyasi etik kurulları, Kanunda öngörülen izleme ve denetim sisteminin bir unsuru olarak kendi partilerine mensup milletvekilleri aleyhindeki başvuruları incelemek ve karara bağlamakla yetkilendirilmektedir.

Madde 7- Madde ile, Siyasi Etik Komisyonunun oluşumu, görev ve yetkileri düzenlenmektedir. Siyasi etikle ilgili kurumsal yapılanmanın bir diğer unsuru olan Komisyonun, TBMM’de grubu bulunan partilerin temsil oranlarına göre üye verdiği, başkanın üyeler tarafından salt çoğunlukla seçildiği onbir üyeli bir yapı olması öngörülmektedir. Komisyon, siyasi etikle ilgili etik rehber hazırlanması gibi bilgilendirici çalışmalar ve konuyla ilgili uluslararası nitelikli işbirliği faaliyetleri yanında, siyasi etik kurullarının incelediği başvurularla ilgili itiraz mercii, grubu bulunmayan partilere mensup olan veya bağımsız milletvekilleri hakkındaki başvurulara ilişkin olarak ise inceleme ve gerekli hallerde yeniden inceleme mercii olarak da görev yapacaktır.

Madde 8- Madde ile, bu Kanunun 3 üncü maddesi kapsamındaki etik davranış ilkelerinin ihlal edildiği durumlar karşısında başvuru temelinde bir denetim ve yaptırım sistemi düzenlenmektedir. Başvurularda, 3071 sayılı Kanunda öngörülen şartlar yanında soyut ve genel nitelikte olmama, kişi ve olay belirtilmesi, bulgu ve belgelerle desteklenmesi şartları da aranacaktır.

Başvurular, ilk aşamada TBMM Başkanlığı tarafından belirtilen şartlara uygunluk yönünden incelenecektir. Uygun görülen başvurular, TBMM Başkanlığı tarafından ilgili milletvekilinin mensup olduğu siyasi partinin siyasi etik kuruluna iletilecektir. Kurul, makul bir süre çerçevesinde tamamlayacağı inceleme sonunda bir ihlal bulunup bulunmadığı noktasında karar alacak ve bu kararını

TBMM Başkanlığı ve ilgili milletvekiline bildirecektir. Bu aşamada ilgili milletvekili itirazen veya TBMM Başkanı gerek görmesi halinde onbeş gün içinde dosyayı Komisyona götürebilecektir; aksi halde kurulun kararı kesinleşecektir. Komisyonun itiraz üzerine yaptığı inceleme sonunda aldığı karar kesin nitelikli olacaktır. Başvuru tarihinde TBMM’de grubu bulunan bir partiye mensup olmayan milletvekilleri hakkındaki dosyalar ise Komisyona iletilecektir. Komisyonun kararı, ilgili milletvekili veya TBMM Başkanı onbeş gün içinde Komisyondan yeniden inceleme talep etmezse kesinleşecektir; aksi takdirde Komisyonun yeniden inceleme sonunda aldığı karar kesin karar olacaktır.

Başvuru süresince kurul ve Komisyon çalışmaları gizlilik ilkesi çerçevesinde yürütülecektir.

Madde 9- Madde ile, milletvekillerinin üyelik süresince yapamayacakları işler düzenlenmektedir. Bu konu, hâlihazırda Anayasanın 82 nci maddesi ve 3069 sayılı Kanunda düzenlenmekte olup, esas olarak mevcut duruma herhangi bir değişiklik getirmeden ilgili hükümler Kanun metnine dercedilmektedir. Bunun yanında, 2531 sayılı Kanunun kamu görevinden ayrılan kamu görevlileri için öngördüğü, önceki kurumlarına karşı üç yıl süreyle görev ve iş alma yasağına benzer bir hüküm milletvekilleri açısından düzenlenmektedir.

Madde 10- Madde ile, yaptırımlar düzenlenmektedir. Milletvekillerinin bu Kanunun 3 üncü maddesinde belirtilen etik davranış ilkelerine aykırılığı bu Kanunda öngörülen prosedürler izlenerek tespit edilen fiilleri hakkında TBMM Başkanı gerek görmesi halinde uyarma cezası verebilecektir. Bunun yanında, milletvekillerinin mal bildiriyle ilgili ihlalleri hakkında 3628 sayılı Kanunda gösterilen cezaların uygulanması, üyelik sonrası üç yıllık süre içinde TBMM’ye karşı iş ve görev almaları halinde 2531 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde belirtilen ceza hükmünün uygulanması, üyelikle bağdaşmayan işleri yapmakta ısrar eden milletvekilleri hakkında Anayasanın 84 üncü maddesi ve TBMM İçtüzüğünde belirtildiği gibi Genel Kurulun kararıyla üyeliğin düşmesi öngörülmektedir.

Madde 11- Madde ile, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde TBMM İçtüzüğünün uygulanması öngörülmektedir.

Madde 12- Madde ile, yürürlükten kaldırılan ve değiştirilen hükümler belirtilmektedir.

Madde 13- Yürürlük maddesidir.

Madde 14- Yürütme maddesidir.

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu

13.04.2016

Esas No: 2/1000

Karar No: 7

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIğINA

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97 Milletvekili tarafından 01.04.2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça esas olarak Anayasa Komisyonuna, tali olarak Komisyonumuza havale edilen 2/1000 esas numaralı Siyasi Etik Kanunu Teklifi, Komisyon Başkanı Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Kasım Gülpınar Başkanlığında toplanan Komisyonumuzun 13.04.2016 tarihli 6'ncı toplantısında; TBMM Başkanlığı İdari Teşkilatı, Başbakanlık, Adalet, İçişleri ve Avrupa Birliği bakanlıklarının temsilcilerinin katılımıyla görüşülmüştür.

Toplantıyı açış konuşmasında, Komisyon Başkanı Mehmet Kasım Gülpınar, 4847 sayılı Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu gereği, Komisyona havale edilen tasarı ve tekliflerin “Avrupa Birliği Mevzuatına uygunluk” açısından incelenip görüşüldüğünü, Tasarının Avrupa Birliği ile yürüttüğümüz vize serbestisi diyalogu kapsamında görüşüleceğini ifade etmiştir.

Teklifin tümü üzerinde yapılan görüşmelerde söz alan;

- Başbakanlık temsilcisi; siyasi etik konusunun 64'üncü Hükümetin programında ve eylem planında yer aldığını, açıklık, saydamlık, hesap verilebilirlik, tarafsızlık, dürüstlük ve objektiflik ilkelerine dayalı bir siyasi etik kanunu çıkarılması taahhüdüne karşılık gelecek bir yasal düzenlemenin Hükümetin de öncelikleri arasında olduğunu ve söz konusu Teklifin incelendiğinde uluslararası iyi uygulama örnekleri ve uluslararası örgütlerin tavsiyelerinin dikkate alınarak hazırlandığını anlaşıldığını ifade etmiştir.

- TBMM İdari Teşkilatı temsilcisi; söz konusu Teklifin kendilerince kanun yapım tekniği açısından incelendiğini, Teklifin kanunlaşması halinde TBMM Başkanı tarafından yürütüleceğini, ayrıca Teklifte öngörülen yönetmeliklerin çıkartılmasına ilişkin çalışmalara TBMM Başkanlığının talimatları doğrultusunda destek verileceğini belirtmiştir.

- AB Bakanlığı temsilcisi; Siyasi Etik Kanununun yasalaşmasının Vize Serbestisi Diyalogu açısından önem arz ettiğini, yolsuzlukların önlenmesine ilişkin olarak Vize Muafiyeti Yol Haritası kapsamında yer alan “42. Yolsuzlukla Mücadeleye İlişkin Ulusal Strateji ve Eylem Planı ile GRECO tavsiyelerinin (I., II. ve III. Değerlendirme Aşaması) uygulanmaya devam edilmesi” yükümlülüğü çerçevesinde Avrupa Komisyonu'nun 20 Ekim 2014 tarihli Vize Serbestisi Diyalogu'na ilişkin ilk raporunda, bahse konu yükümlülüğün karşılanabilmesi için tüm GRECO tavsiyelerinin yerine getirilmesi ve “Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Eylem Planı”nın

uygulanmasının tamamlanması gerektiğini ifade ettiğini, ayrıca konunun Avrupa Birliği katılım müzakereleri çerçevesinde 23. Yargı ve Temel Haklar ile 24. Adalet, Özgürlük ve Güvenlik Fasılları açısından da önem arz ettiğini söylemiştir. Buna ek olarak daha önce yayımlanan vize serbestisine ilişkin 2 ilerleme raporunda da hususun kısmen karşılanan kriterler arasında yer aldığını vurgulamıştır.

Türk Parlamenterler Birliği temsilcisi; teklifin ülkede temiz siyaset ortamının sağlanması için gerekli aşamalardan birisi olduğunu, Türkiye'nin AB'ye katılım sürecinde gerekli olduğunun anlaşıldığını, teklife katıldıklarını ve kanunlaşmasını desteklediklerini vurgulamıştır.

Teklifin tümü üzerinde söz alan Komisyon üyeleri; düzenlediği alan itibarıyla Teklifi önemsediklerini ancak Teklif ile getirilen yeniliklerin sınırlı kaldığını, sadece mal bildirimi süresinin beş yıldan iki yıla indirildiğini, dışarıdan atanan bakanların Teklifin kapsamı dışında bırakıldığını, şikâyetçilerin de Kurul kararlarına karşı Komisyona itiraz haklarının olması gerektiğini, GRECO'nun bazı tavsiyelerini karşılamakta yetersiz kaldığını, Komisyon üyelerinin belirlenmesinde parti gruplarının eşit şekilde temsiline önemli olduğunu, adının Siyasi Etik Kanunu Teklifi olmasına rağmen Teklifin yalnızca milletvekillerini kapsadığını, Teklifle farklı kanunlarda yer alan hükümlerin tek bir kanunda toplandığını ve kapsamlı bir milletvekili kanunu çıkarılmasının uygun olacağını ifade etmişlerdir.

Komisyon üyeleri bu görüşlerine ek olarak, GRECO'nun Avrupa Konseyi organı olmasına rağmen nasıl AB mevzuatı kapsamında değerlendirildiğini, hangi Avrupa Birliği parlamentolarında Teklifte yer alan düzenlemeye benzer düzenlemeler olduğunu ve neleri kapsadığını sormuşlardır.

Komisyon üyelerinin sorularına cevaben Başbakanlık temsilcisi; GRECO'nun siyasi etik konusunda hem standartları belirleyen hem de bunların yerine getirilip getirilmediğini takip eden bir kuruluş olduğunu, Avrupa Konseyine bağlı bir organ olmasına rağmen Avrupa Birliği tarafından alanında uzman kuruluş olarak kabul edildiğini, bu nedenle ilerleme raporlarında siyasi etiğe ilişkin kriterlerin yerine getirilip getirilmediğinin de AB tarafından takip edildiğini söylemiş ve bu bağlamda söz konusu tavsiyelerin AB müktesebatı içinde sayılabileceğini vurgulamıştır.

Avrupa Birliği Bakanlığı temsilcisi ise sorulara cevaben; Türkiye'nin de kurucu üyeleri arasında bulunduğu Avrupa Konseyi'ne bağlı olarak faaliyet gösteren GRECO'nun ülkelerin birbirlerini kontrol etmeleri esasına dayandığını, Avrupa Konseyi üyesi olmayan ülkelerin de katılımına açık olduğunu ifade etmiş, siyasi etiğin Avrupa Birliği'nin 1998'den günümüze hazırlamış olduğu Türkiye ilerleme raporlarında eleştiri konusu olarak yer aldığını belirtmiştir. Türkiye'nin GRECO'ya 2004 yılında üye olduğunu ifade eden temsilci, AB uyum sürecinin Türkiye'nin GRECO'ya dâhil olmasındaki önemli etmenlerden birisi olduğunu vurgulamıştır.

Siyasi etik konusunun siyasi kriterlerin bir parçası olduğunu söyleyen AB Bakanlığı temsilcisi, üyesi olduğumuz Avrupa Konseyi'nin siyasi kriterleri tamamlayan bir bütün olduğunu, Kopenhag siyasi kriterleri dendiğinde Avrupa Konseyi kapsamında uymamız gereken kuralların da kapsandığını vurgulamış ve AB'nin de Avrupa Konseyi'ne üye olmak üzere olduğunun altını çizmiştir.

Ülke örnekleri hakkında bilgi veren AB Bakanlığı temsilcisi;

Avrupa Parlamentosu’nun kendi içerisinde bir etik komisyonu olduğu ve etik kurallarına aykırı davrandığı düşünülen üyelerin bu komisyona şikâyet edilebildiği ve çeşitli yaptırımlarla karşı karşıya kalabildiklerini,

Üye ülkelerden Birleşik Krallık, Almanya, Fransa, Hollanda ve İsveç’in incelendiğini ve her ülkenin kendi şartları çerçevesinde incelenmesi gerektiğini,

- Birleşik Krallık’a bakıldığında; iki meclis için de davranış ilkeleri rehberi bulunduğu, bu kapsamda bir standartlar komitesinin kurulduğu ve bu komitenin başında bir Parlamento Standartlar komiseri olduğunu ve Komitenin temel sorumluluk alanlarının, Parlamento üyelerinin mali kaydı ve diğer kayıtlarının denetlenmesi, Komite çerçevesinde rehberin yenilenmesi, üyelere yönelik eğitim sağlanması ve kişiye özel gizli tavsiyelerde bulunulması ve gerekli görüldüğünde de uygun yaptırımlar konusunda gerekli mercilere tavsiyede bulunulması olduğunu, bakanlar için ise Birleşik Krallık’ta ayrı bir davranış kuralları manzumesinin bulunduğunu, bakanlar için hediye alma ve çıkar çatışmasına yönelik gerekli kuralların burada ele alındığını,

- Fransa’da ise söz konusu hususun, seçim kanunu, Meclis İçtüzüğü, Senato İçtüzüğü ve kamusal yaşamın şeffaflığı hakkında kanunda düzenlendiğini, Senato ve Temsilciler Meclisinde, Meclis Deontolog’u adlı bir yapı bulunduğunu ve seçimi takip eden bir ay içerisinde gerek malvarlıkları gerekse hediye alma yasağı hususlarına ilişkin işlemlerin Meclis Deontolog’u tarafından yürütülmekte olduğunu,

- İsveç’te parlamento üyelerinin beyan ve kayıtlarına ilişkin çeşitli yükümlülükler görüldüğünü, Taahhüt ve Finansal Çıkarların Kaydı Kanunu’nda bu hususların düzenlendiğini ve aynı zamanda parlamento üyelerinin faaliyetlerinin İsveç Ombudsmanında şikâyet konusu olabildiğini,

- Almanya’da söz konusu hususun Alman Parlamenterlerin Hukuki Statülerine İlişkin Kanunda düzenlendiğini, davranış kurallarına ilişkin daha detaylı hükümlerin Alman Parlamentosu üyelerinin davranış kurallarının düzenlenmesine ilişkin bir belgede yer aldığını,

- Hollanda’da ise ayrı bir kanunun öngörülmediğini, Meclis ve Senatonun usul kuralları çerçevesinde çeşitli çalışmalar bulunduğunu,

ifade etmiştir.

Teklifin geneli üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasının ardından, Teklifin 1, 3, 4, 5, 7, 9 ve 10 uncu maddelerinin görüşülmesi kabul edilmiştir.

Teklifin maddeleri üzerinde söz alan milletvekilleri;

- Milletvekillerinin mal bildirimlerinin yıllık yapılması ve kamuoyuna açık bir şekilde yayınlanması gerektiğini,

- Uluslararası Şeffaflık Örgütü’nün yıllık yolsuzluk algı endeksi sıralamasında ülkemizin ciddi bir gerileme yaşadığını, milletvekillerinin her yıl şeffaf bir şekilde malvarlıklarının kamu ile paylaşılarak hesap verebilirliğin sağlanması ve böylece yolsuzluk endeksi algımızın iyileştirilmesi gerektiğini,

- Avrupa'nın birçok ülkesinde parlamenterlerin mal varlıklarını kamu ile paylaşıldığını,
 - Yasaların aceleyle getirilmemesi gerektiğini aksi takdirde bu yasaların sonra tekrar tekrar değiştirildiklerini ve AB kriterlerine uyumun sağlanamadığını,
 - Kanun Teklifi kapsamına siyaset kurumu içerisinde yer alan yerel yönetimlerin alınmadığını bu hususun anayasanın eşitlik ilkesine aykırı olduğunu,
 - Bazı ülkelerde siyasi etiğe aykırı hareket eden milletvekillerinin geri çağırılması hakkı olduğunu ve böyle bir yaptırımın bizde de düşünülebileceğini,
 - Birçok ülkenin siyasi etik komisyonlarında siyasi partilerin eşit sayıda temsil edildiklerini, bizde de komisyonun her partinin belirleyeceği eşit sayıda üyeden oluşturulması gerektiğini,
 - Etik standartlar oluşturulurken katı sınırlamaların yapılmasına gerek olmadığını, uygulamada neyin etik olup olmadığının belirlenmesinin milletvekillerine bırakılması gerektiğini,
 - Başka ülkelerde siyasi etik komisyonlarının olmamasının bu tür denetimlerin olmadığı anlamına gelmediğini,
 - Teklifin sadece milletvekillerini kapsadığını bu nedenle siyasi etik gibi geniş bir kapsamı ifade eden bir adlandırma yerine teklifin adının örneğin, “milletvekillerinin davranış kuralları” şeklinde değiştirilmesi gerektiğini,
 - Tarafsız ve etki altında kalmadan çalışan bir etik komisyonunu teminen Etik Komisyonunun Meclis üyeleri arasından kura ile seçilerek belirlenmesi gerektiğini,
 - Milletvekilleri unvanını kullanarak ya da kullanmayarak hiçbir şekilde milletvekillerinin serbest mesleklerini icra etmemeleri gerektiğini,
 - Etik ihlali durumunda Meclis Başkanı yerine Etik Komisyonunun yaptırım kararını vermesi gerektiğini,
 - Etik değerlerin belirlenmesinin milletvekillerinin keyfiyetine bırakılmaması gerektiğini,
 - Hediye değerinin belirlenmesinin uygulamada mümkün olmadığını, milletvekillerinin hiçbir şekilde hediye almamaları gerektiğini,
 - Uluslararası temaslarda bulunurken, nezaket ve protokol uyarınca, kamuya açık karşılıklı hediyeleşmelerin bir gelenek olduğunu, Avrupa'da da bu hediyeleşme kültürünün var olduğunu,
 - Hediyeleşmenin adabı ve limitlerinin belirlenebileceğini, ancak bunu tamamıyla yasaklamanın doğru olmadığını,
 - Hediye değerinin üst limiti için net bir rakam konulması gerektiğini, asgari ücretin on katı olarak belirtilen değerın sembolik bir miktara indirilmesi gerektiğini,
- ifade etmişlerdir.

Teklifin 1 inci maddesi üzerinde Cumhuriyet Halk Partisine mensup Komisyon üyelerinin verdiği önerge reddedilmiş ve madde aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 3 üncü maddesi üzerinde Cumhuriyet Halk Partisine mensup Komisyon üyelerinin verdiği iki adet önerge kabul edilmiştir. Bu önergeler doğrultusunda, Teklifin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinin “ç) Açık, şeffaf ve erişilebilir olurlar.” şeklinde; (f) bendinin ise “f) Yasama faaliyetlerini etkilemek amacıyla, kendileri nezdinde yapılan girişimler hususunda açıklık ve şeffaflığa uygun hareket etmek zorundadırlar.” şeklinde değiştirilmesi kabul edilmiştir. 3 üncü madde söz konusu değişikliklerle kabul edilmiştir.

Teklifin 4 üncü maddesi üzerinde Cumhuriyet Halk Partisine mensup Komisyon üyelerinin verdiği iki adet önerge reddedilmiş ve madde aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 5 inci maddesi üzerinde Cumhuriyet Halk Partisine mensup Komisyon üyelerinin verdiği önerge reddedilmiş ve madde aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 7 nci maddesi üzerinde Cumhuriyet Halk Partisine mensup Komisyon üyeleri ile Milliyetçi Hareket Partisine mensup üyelerin iki ayrı önergesi reddedilmiş ve madde aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 9 uncu maddesi üzerinde Cumhuriyet Halk Partisine mensup Komisyon üyelerinin verdiği önerge reddedilmiş ve madde aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 10 uncu maddesi üzerinde Cumhuriyet Halk Partisine mensup Komisyon üyelerinin verdiği önerge reddedilmiş ve madde aynen kabul edilmiştir.

Görüşülmesine karar verilen Teklifin ilgili maddeleri üzerinde görüşmelerin tamamlanması ardından, Komisyon “Teklifin 5 inci maddesinde iade edilmesi gerektiği ifade edilen hediye değerinin net olarak belirtilmesinin Esas Komisyona önerilmesini” oylayarak kabul etmiştir. Ardından, Teklifin tümü oylamaya sunulmuş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, esas komisyon olan Anayasa Komisyonuna sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
<i>Mehmet Kasım Gülpınar</i>	<i>Şaban Dişli</i>	<i>Özkan Yalım</i>
Şanlıurfa	Sakarya	Uşak
		(Muhalefet şerhi var)
Sözcü	Üye	Üye
<i>Zehra Taşkesenlioğlu</i>	<i>Cengiz Aydoğdu</i>	<i>Hüseyin Şahin</i>
Erzurum	Aksaray	Bursa
Üye	Üye	Üye
<i>Ahmet Berat Çonkar</i>	<i>Markar Eseyan</i>	<i>Mehmet Muş</i>
İstanbul	İstanbul	İstanbul

Üye	Üye	Üye
<i>İsmail Emrah Karayel</i>	<i>Recai Berber</i>	<i>Niyazi Nefti Kara</i>
Kayseri	Manisa	Antalya
		(Muhalefet şerhi var)
Üye	Üye	Üye
<i>Onursal Adıgüzel</i>	<i>Selina Doğan</i>	<i>Ali Şeker</i>
İstanbul	İstanbul	İstanbul
(Muhalefet şerhi var)	(Muhalefet şerhi var)	(Muhalefet şerhi var)
Üye	Üye	Üye
<i>Nurettin Demir</i>	<i>Kadir Koçdemir</i>	<i>Arzu Erdem</i>
Muğla	Bursa	İstanbul
(Muhalefet şerhi var)	(Muhalefet şerhi vardır)	

MUHALEFET ŞERHİ

2/1000 Esas Numaralı Siyasi Etik Kanunu Teklifi ile ilgili muhalefet şerhimiz aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarız. 14/04/2016

Avrupa Komisyonu'nun geçmiş dönemdeki Türkiye İlerleme Raporları ile 2015 Yılı Türkiye İlerleme Raporunda Milletvekillerine yönelik mal beyanı ve çıkar çatışmasına ilişkin kuralların kapsamının bir Siyasi Etik Kanunu ile düzenlenmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Oysa ki, AB Uyum Komisyonunda 13/04/2016 Çarşamba günü görüşülen Siyasi Etik Kanun Teklifi, her ne kadar AB Vize Serbestisi için Türkiye'nin tamamlaması gereken 72 adımdan biri olsa da, iktidar partisi üyeleri tarafından TBMM'ye sunulan kanun teklifinin içeriği AB müktesebatı ve ilkeleri ile GRECO (Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu) tavsiye kararlarına uyumlu olmaktan son derece uzaktır.

Türkiye'nin 2004 yılından beri üye olduğu GRECO, yolsuzlukla mücadele alanında esnek ve etkin bir denetim mekanizması kurularak üyelerin yolsuzlukla mücadele sistemlerinin gözlenmesi ve bu birikimlerin diğer üyelere aktararak kapasitelerinin güçlendirilmesi amacıyla oluşturulmuştur.

GRECO'nun Türkiye üzerine hazırladığı son tavsiye metni Ekim 2015'te açıklanmıştır. Bu tavsiye metninin 57 nci, 60 ıncı, 65 inci, 77 nci, 94 üncü maddeleri doğrudan Siyasi Etik ile ilintilidir. Bu tavsiye kararları şu şekildedir:

"57. GRECO, parlamento üyeleri için çeşitli menfaat çatışması durumlarını (hediyeler, diğer menfaatler, üyelikle beraber sürdürülen işler, üyelik sonrası kuruma karşı görev alma, üçüncü taraflarla ve lobicilerle yapılan temaslar) kapsayan bir etik kodun/mesleki davranış kurallarının akdedilmesini tavsiye eder.

60. GRECO, milletvekilleri için parlamento çalışmaları sırasında ortaya çıkabilecek kişisel finansal menfaat çatışması durumlarında, ad hoc kamuoyunu bilgilendirme zorunluluğunun getirilmesi ve bu durumlar için kuralların geliştirilmesini tavsiye eder.

65. GRECO, milletvekillerinin görev ve sorumluluklarıyla bağdaşmayan iş ve faaliyetlerinin gözden geçirilmesini ve bu faaliyetlerden kaynaklanacak menfaat çatışmalarının giderilmesi için kapsamlı ve uygulanabilir bir mevzuatın oluşturulmasını tavsiye eder.

77. GRECO, (i) parlamento üyelerine yönelik mal beyanı sisteminin, beyanların kesinliğinin ve gerçekliğinin kontrol edildiği bir doğrulama sistemi ile tamamlanması ve etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımlarla desteklenmesi, (ii) mal varlığına dair beyanların, parlamentoya sunulmasının ardından vakitli bir şekilde kamuoyuna açılmasını (eş ve bakmakla yükümlü olunan üyelerin bilgilerinin mahremiyetinin korunacağı bir şekilde) tavsiye eder.

94. GRECO, (i) parlamento makamlarına yolsuzluğun önlenmesi, menfaat çatışmaları ve etik davranışlar konusunda milletvekillerinin bilgilendirileceği göreve başlama ve görev içi

eğitim programı oluşturulmasını, (ii) milletvekillerinin görevleri ve faaliyetleriyle ilgili etik ihtilaflarda ve olası menfaat çatışmalarında kişiye mahsus hukuki danışmanlık mekanizması kurulmasını tavsiye eder.”

GRECO’nun tavsiye metinlerine bakıldığı zaman, AKP’li Milletvekilleri tarafından hazırlanan Siyasi Etik Kanunu Avrupa Birliği ilkeleri ile GRECO kararlarını karşılamaktan son derece uzaktır. Milletvekillerinin açık ve şeffaf olması, kamuoyunun bilgilendirilmesi ve uymaları gereken etik kodların belirlenmesini amaçlayan bu kanunun Meclis Başkanının çıkaracağı yönetmelik hükümleri ile belirlenecek olması tarafsız ve bağımsız bir sistemin oluşturulamayacağı noktasındaki kanaatimizi güçlendirmektedir.

Siyasi Etik Kanunu teklifinin görüşüleceği komisyon toplantı tarihinin komisyon üyelerine toplantıdan çok kısa bir süre önce ulaştırılmış olması, söz konusu teklifin alelacele komisyondan geçirme kaygısının taşındığı izlenimini yaratmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye’de son dönemde açıklanamayan ve üstü örtülen yolsuzluk ve rüşvet olaylarının önlenmesi açısından büyük önem taşıyan bu Kanun milletvekillerce yeterince incelenememiş ve AB mevzuatıyla uyumunun güçlendirilmesi için gerekli çalışmanın yapılması adına yeterli süre verilmemiş olması üzüntü vericidir.

Milletvekillerinin saygınlığını, TBMM’nin güvenilirliğini arttırmak amacıyla getirilen bu kanun teklifinin bir ihtiyaç olduğuna inanmakla birlikte, kanun teklifinin şu anki halinde hem biçim hem de içerik açısından ciddi hatalar olduğunu tespit ettiğimiz için CHP Grubu olarak Siyasi Etik Kanunu Teklifi maddeleri üzerinde Komisyona değişiklik önergelerimizi sunduk. Maddeler incelendiği zaman;

1 inci Maddenin Kanunun amacını belirleyen madde olmasından ötürü açıklık ve şeffaflık ilkelerinin bu madde de tanımlanması gerekliliği nedeniyle, 1 inci fıkraya *‘Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine yönelik şeffaflık ilkesi esasında etik davranış ilkelerinin düzenlenmesi’* ibaresi eklenmelidir.

Yine *1 inci Maddenin* ikinci fıkrasında Bakanlar Kurulu üyeleri sadece milletvekilliği görevlerinden ötürü Siyasi Etik Kanununa tabii tutulmuştur. Bakanların **bakanlık görevleri** dolayısıyla yaptıkları iş ve işlemlerden muaf tutulmaları, Türkiye’nin yakın geçmişte yaşadığı 17/25 Aralık Yolsuzluk olayları da hatırlandığında, kabul edilemez olduğu aşikârdır.

3 üncü Madde ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin görevlerine devam ettikleri sürece uymaları gereken etik kurallar belirlenmektedir. Kanun hazırlanışında ‘özen gösterirler’ ve ‘dikkat ederler’ gibi muğlak ifadeler yer almıştır. CHP olarak bu muğlaklığın giderilmesi amacıyla Komisyona sunduğumuz ve **‘özen gösterirler’ ifadesi yerine ‘olurlar’ ;‘dikkat ederler’ yerine ‘uygun hareket etmek zorundadırlar’** ifadelerinin yer alması gerektiğine dair önergelerimizin Komisyon tarafından da uygun bulunması, TBMM üyelerinin ve bakanların uyması gereken etik davranış ilkelerini takdire değil bir zorunluluğa bağlaması yönünden tarafımızca da memnuniyetle karşılanmıştır.

Beyan Yükümlülüğünü içeren *4 üncü Maddede* TBMM Üyelerinin ve bakanların mal bildiriminde bulunma zorunlulukları iki yıl ile sınırlanmıştır. CHP Grubu olarak şeffaflık ve erişilebilirlik ile kamuoyunun bilgilendirilmesi ilkelerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini düşünmekteyiz. GRECO’nun Ekim 2015 yılında açıkladığı tavsiye metninin 77 nci maddesinde mal bildirimlerinin kamuoyuna açıklanması gerektiği ifade edilmiştir. Bu nedenle, milletvekillerinin mal bildiriminde bulunma gerekliliğinin **her yılın Ocak ayının 15’ine kadar**

zorunlu tutulması gerektiği ile Siyasi Etik Komisyonunun bu bildirimleri Nisan ayının 15'ine kadar inceleyerek Türkiye Büyük Millet Meclisi Resmi Web Sayfasında yayınlanması gerektiğini düşünmekteyiz.

Siyasi Etik Kanununun en ciddi konularından biri 'Hediye Alma' başlığının düzenlendiği 5 inci maddedir. TBMM Üyelerinin ve bakanların nezaket ilkeleri dahi olsa, yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan ve sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden alacakları hediye ve bağışların 3628 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre üst limitin net asgari ücretin on katı şeklinde (yaklaşık olarak 13,000.00 Türk Lirası) belirlenmesi bir nezaket göstergesi olmaktan ziyade maddi bir kazanımı ya da rüşveti çağrıştırmaktadır. Uluslararası Şeffaflık Örgütü Yıllık Yolsuzluk Algı Endeksine göre Türkiye 2014 yılında 64 üncü sırada iken, 2015 yılında 66 ncı sıraya gerilemiştir. Kamuoyunda yerleşen yolsuzluk ve rüşvet algılarının günden güne artış göstermesi, kabul edilebilecek hediye sınırının net asgari ücretin on katı gibi yüksek bir rakam olarak belirlenmesi hem Türkiye Büyük Millet Meclisinin hem de Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin kamuoyu nezdindeki saygınlığını ciddi olarak zedeleyecektir. Bu nedenle, ilke olarak **hiçbir şekilde hediye kabul edilmemesi** gerektiğini düşünmekteyiz.

Siyasi Etik Komisyonunun oluşturulduğu 7 nci maddede komisyon yapısının TBMM İçtüzüğü'nün 11 inci maddesinin birinci fıkrasına göre oluşturulması öngörülmüştür. Komisyonun tarafsızlığının ve bağımsızlığının teminat altına alınması gerekirken, siyasi iktidara çoğunluk verilecek olması alınacak kararlarda adalet ve hakkaniyet ilkelerinin gözetilememe sorununu yaratmaktadır. **ABD, Fransa, Letonya ve Polonya** gibi ülkelerdeki Siyasi Etik Komisyonlarının yapıları incelendiği zaman parlamentoda temsil edilen tüm siyasi partilerin eşit temsille komisyonda yer aldıkları görülmektedir. Bu husus dikkate alındığında Komisyonun tarafsızlığının, bağımsızlığının ve eşit temsiliyetinin sağlanabilmesi açısından, Kanunun öngördüğü Siyasi Etik Komisyonunun **her siyasi partinin Siyasi Etik Kurullarından belirlenen ikişer üyeden oluşması gerektiği** kanaatindeyiz.

Üyelikle Bağdaşmayan İşlerin düzenlendiği 9 uncu maddenin ikinci fıkrasında "Serbest mesleklerini icrada, ferdi işletmelerini idarede milletvekilliği unvanlarını kullanamazlar" ibaresi yer almaktadır. Bu fıkra, TBMM üyelerinin ve bakanların milletvekilliği unvanlarını kullanmadan serbest mesleklerine ve ferdi işletmelerindeki görevlerine devam edebilecekleri gibi bir anlam ifade etmektedir. Bunun kamuoyuna açıklanmasının zor olacağından hareketle, **milletvekillerinin görev yaptıkları süre boyunca serbest mesleklerini hiçbir şekilde sürdürmemeleri** gerektiğine inanmaktayız. Ayrıca bu kanun teklifinin 12 nci maddesi ile 31/10/1984 tarihli ve 3069 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği ile Bağdaşmayan İşler Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmaktadır. TBMM üyeleri ile bakanların yapamayacakları işler net olarak belirlenmeli ve bu anlamda daha kapsamlı bir mevzuat çalışması yapılarak ilgili kanun teklifindeki ifadenin muğlaklığının giderilmesi sağlanmalıdır.

TBMM Üyelerinin ve bakanların etik davranış ilkelerine aykırı davranışları durumunda uygulanacak yaptırımları düzenleyen 10 uncu madde, sadece 'uyarı' cezası ile sınırlı tutulmakta ve bu cezanın verilme yetkisini TBMM Başkanına bırakmaktadır. Bu ifade hem Komisyonu işlevsizleştirmekte hem de TBMM Başkanının keyfi davranışa ihtimalini doğurmaktadır. Bunun önüne geçilebilmesi amacıyla etik davranış ilkelerine aykırılığı tespit edilen TBMM üyelerine ve bakanlara **'uyarma', 'kınama' ve 'kamuoyuna ifşa' yaptırımlarının uygulanması Siyasi Etik Komisyonunun salt çoğunluğunun vereceği**

kararla belirlenmelidir. Komisyon kararlarının kesin olması da atlanmaması gereken bir husustur.

Tüm bu belirtilen hususlar göz önünde bulundurulduğunda, Siyasi Etik Kanununun kapsamlı ve detaylı bir inceleme ve ihtisas gerektirdiği ortadadır. Söz konusu kanun teklifinde değinilen hususlar, kısa sürede incelenerek oldubittiye getirilemeyecek kadar önemli konuları düzenlemektedir. Mevcut AB Uyum süreci gözetildiğinde, sürecin sağlıklı ve mevzuata uygun işlemesi açısından GRECO’nun tavsiye kararları ile AB ülkelerinde uygulanan mevzuatların daha detaylı bir incelemeye tabi tutulması ve AB ilkelerine uygun bir Siyasi Etik Kanunu’nun ana çerçevesinin belirlenmesi gerekmektedir.

Yukarıda sıraladığımız nedenlerden dolayı kanun teklifine mevcut haliyle karşı olduğumuzu arz ederiz. 14/04/2016

Niyazi Nefi Kara

Antalya

Nurettin Demir

Muğla

Ali Şeker

İstanbul

Selina Doğan

İstanbul

Onursal Adıgüzel

İstanbul

Özkan Yalım

Uşak

MUHALEFET ŞERHİ

1. Kanun Teklifi'nin ismi doğru değildir: "Etik", ahlâk felsefesi demek olup, teklifte düzenlenmeye çalışılan alanlarla ilgili değildir. Teklif, bir bütün olarak siyasî süreci değil, sadece milletvekillerinin uyması gereken kurallardan bir kısmını düzenlemektedir. Bu sebeple "siyasî etik" kavramı ile teklif muhtevası bağdaşmamaktadır. Teklifin adı "Milletvekili Davranış Kuralları" olabilir.

2. Teklif ismiyle tezat bir süreç ve muhtevaya sahiptir:

- Komisyona teklif sahibi milletvekillerinden hiç birisi gelmemiş, Başbakanlık ve Avrupa Birliği Bakanlığı'ndan gelen bürokratlar katılmıştır. Başbakanlık müsteşar yardımcısı metni kendilerinin hazırladıklarını ifade etmiştir. Bu durum yasama etiği ile bağdaşmamaktadır.
- Komisyon üyelerinin teklifle ilgili kanaat sahibi olmaları, gerekli önerileri getirebilmeleri için yeterli süre tanınmamıştır.
- Teklifin adı "Siyasî Etik Kanunu" olmasına rağmen sadece milletvekillerini kapsamaktadır. Siyasi iradeyi kullanan hükümet üyeleri ve mahalli idareler kapsam dışı bırakılmıştır. Oysa en ciddi yolsuzluk iddiaları bunlarla ilgilidir.

3. Avrupa Birliği (AB) uyum süreci adına hazırlandığı söylenen teklifle getirilen Etik Komisyonu, hemen hiç bir AB ülkesinde bulunmamaktadır. Teklif, Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO) ve AB Komisyonu Türkiye İlerleme Raporu taleplerini karşılamaktan uzaktır.

4. Teklif, AB sürecindeki şartları "...mış gibi yaparak" karşılama tutumunun bariz bir örneğidir: TBMM başkanına tanınan "kınama cezası" dışında, pratikte sadece mal bildirimini yükümlülüğünün iki yılda bir yapılması öngörülmektedir. Mal bildirimini, kamu görevlerinden ayrılanların yapamayacakları işler, milletvekilliğiyle bağdaşmayan işler, hediye kabulü gibi konularda mevcut mevzuat hükümleri aynen korunmaktadır.

5. Mal bildirimlerinin kamuoyuna açıklanması ve incelenmesi öngörülmemiştir. Gizliliği garanti altına alınan bildirimlerin verilme müddetinin kısaltılmasının pratikte bir anlamı olmayacaktır.

6. Teklif o derece özensiz hazırlanmıştır ki etik davranış ilkelerine aykırı davranışlarla ilgili başvuru ve inceleme usulünde başvuruda bulunanın itiraz hakkı bulunmamaktadır.

7. Teklifte siyasetin finansmanı, milletvekillerinin yasama ve denetim görevlerini vicdanlarından başka hiç bir talep ve baskıya maruz kalmadan yapabilmeleri gibi hususlara yer verilmemiştir.

Özetle, bu teklifin yasalaşması halinde pratikte kayda değer hiç bir değişiklik olmayacaktır.

Teklifin geri çekilerek, AB ülkelerinin pek çoğunda olduğu gibi, TBMM üyelerinin hukuki durumlarını düzenleyen bir “milletvekili kanunu” hazırlanmalıdır. Bu kanun ile halen muhtelif mevzuat içinde yer alan hususlar bir araya getirilmeli, milletvekilliğinin kazanılması ve kaybedilmesi, yasama ve denetim görevinin vicdanı hür biçimde yapılmasının teminat altına alınması, siyasi parti grupları ve milletvekili ilişkileri, milletvekillerinin hak, ödev ve yükümlülükleri düzenlenmelidir.

Bu gerekçelerle Milliyetçi Hareket Partisi üyesi olarak kanun teklifine muhalif olduğumu bilgilerinize arz ederim. 14/04/2016

Kadir Koçdemir
Bursa

ALT KOMİSYON RAPORU

Esas: 2/1000 Siyasi Etik Kanunu Teklifi

Konu: Alt Komisyon Raporu

19/04/2016

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Amasya Milletvekili Mehmet Naci BOSTANCI, Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer ÜSTÜN ile 97 milletvekili tarafından hazırlanan, 01/04/2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 06/04/2016 tarihinde tali olarak Avrupa Birliği Uyum Komisyonuna, esas olarak Komisyonumuza havale edilen 2/1000 esas numaralı Siyasi Etik Kanunu Teklifi, İstanbul Milletvekili Prof. Dr. Mustafa ŞENTOP Başkanlığında toplanan Komisyonumuzun 14/04/2016 tarihli 5'inci toplantısında; Başbakan Yardımcısı Lütfi ELVAN, Başbakanlık, Adalet Bakanlığı, Avrupa Birliği Bakanlığı, TBMM Başkanlığı İdari Teşkilatı Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı ile Türk Parlamenterler Birliği temsilcilerinin katılımlarıyla görüşülmüştür.

Teklifin geneli üzerindeki görüşmeler tamamlanmış, Teklif benimsenmiş ve maddelerin görüşülmesine geçilmiştir. Komisyonunda temsil edilen dört siyasi parti grubuna mensup üyeler tarafından verilen ortak önerge doğrultusunda söz konusu Teklfin daha detaylı olarak incelenebilmesini teminen alt komisyonunda görüşülmesi kabul edilmiştir.

Dokuz üyeden oluşan Alt Komisyon, 14/04/2016 tarihinde Anayasa Komisyonu toplantısı akabinde yapmış olduğu ilk toplantısında, Alt Komisyon Başkanlığına Burdur Milletvekili Reşat PETEK'i başkanvekilliğine de Çankırı Milletvekili Muhammet Emin AKBAŞOĞLU'nu seçerek çalışmalarına başlamıştır. Alt Komisyon ilk toplantısında, ikinci toplantısının 18/04/2016 Pazartesi günü saat 10.30'da yapılmasını, Alt Komisyon toplantılarında tam tutanak tutulmasını, ikinci toplantıya; Adalet Bakanlığı, Avrupa Birliği Bakanlığı, Başbakanlık ile TBMM Başkanlığı/Genel Sekreterliğinden temsilcilerin davet edilmesini, etik konularında uzman olan en az bir akademisyenin çağırılmasını, çalışmaların üç gün içinde bitirilmesini, geçmiş dönemlerde verilen kanun tekliflerinin Alt Komisyon üyelerine ulaştırılmasını ve toplantı davetlerinin telefon veya elektronik posta ile yapılmasının yeterli olacağını kararlaştırmıştır. Alınan bu kararların ardından toplantı sona ermiştir.

Alt Komisyon, adı geçen Kanun Teklifi'ni 18/04/2015 ve 19/04/2016 tarihli toplantılarında; Başbakanlık, Başbakan Yardımcılığı, Adalet Bakanlığı, Avrupa Birliği Bakanlığı, TBMM Genel Sekreterliği temsilcileri ile Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Murat AKÇAYA'nın katılımlarıyla görüşmüş, yetkilileri dinlemiş ve konuyla ilgili görüşlerini almıştır.

Alt Komisyon, görüşme ve incelemeleri neticesinde Anayasa Komisyonunun görüşmelerine esas olmak üzere bir metin hazırlamıştır.

Alt Komisyon üyeleri tarafından Teklif üzerinde yapılan görüşmelerde ilk olarak Teklif başlığı değerlendirilmiştir. Siyasi etik kavramının milletvekilliği sıfatını aşan ve parlamento dışı siyasi aktörler ile yürütme organı faaliyetlerini de kapsayan geniş içerikli bir kavram olduğu, başlık ve içerik arasında uyum bulunmadığı, teklifin sadece milletvekillerini kapsadığı, bu doğrultuda düzenlemeler ihdas ettiği, fakat siyasi etik kavramının pek çok siyasi aktörü ilgilendirdiği, bu nedenle Teklif başlığındaki adlandırmanın daraltılarak yalnızca milletvekillerini kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesinin uygun olacağı belirtilmiştir. Bu düşünce ve değerlendirmeler doğrultusunda Alt Komisyon üyelerinin ortak teklifiyle, Kanun Teklifi'nin başlığı "Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Kanunu Teklifi" olarak değiştirilmiştir.

Kanun Teklifi başlığının değiştirilmesi neticesinde, Teklifin madde başlıkları ve içeriklerindeki düzeltmeler yapılmış ve metne işlenmiştir. Kanun teklifi maddeleri üzerinde yapılan görüşme ve müzakereler neticesinde bazı maddeler oybirliğiyle, bazı maddeler de oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

Teklifin “Amaç ve kapsam” başlıklı 1’inci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde üyelerimizin önerileriyle başlıkta yapılan değişiklik madde içeriğine yansıtılmış, ayrıca kavram kargaşasının önüne geçebilmek amacıyla maddenin birinci fıkrası sadeleştirilmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi temsilcileri fıkra içeriğine “etik davranış ilkelerinin yaşama geçirilmesi” ibaresinin de eklenmesi ve şeffaflık ilkesine vurgu yapılması hususunda ısrarcı olmuşlar ve bu kayıtlı bu hususa muhalif kalmışlardır. Maddenin ikinci fıkrası ise başlıkla uyumlu hâle geldiği için aynen kabul edilmiştir.

Teklifin “Tanımlar” başlıklı 2’nci maddesi üzerine yapılan görüşmelerde değişen Teklif başlığı ile amaç ve kapsam maddesiyle uyum sağlanması amacıyla Komisyon ve Kurul tanımları redaksiyona tabi tutularak değiştirilmiş, sonraki maddelerde yer alan “TBMM üyesi” ibaresi ile “Karma Etik Kurulu” ibaresi yeni bentler eklenmek suretiyle kabul edilmiştir. Ayrıca Cumhuriyet Halk Partisine mensup üyelerin “çıkarcı çatışması oluşturma” kavramının hukuksal niteliğinin belirginleştirilmesi amacıyla tanımlanması gerektiği ve tanımlar maddesine eklenmesi önerisi, söz konusu ibarenin 3’üncü maddede yapılan değişikliklerle metinden çıkarılması nedeniyle çoğunluk tarafından kabul görmemiştir.

Teklifin “Etik davranış ilkeleri” başlıklı 3’üncü maddesinin birinci fıkrası üzerinde yapılan görüşmelerde, fıkranın (a) bendinde yer alan kavramların muğlaklığını gidermek ve düzenlemeyi netleştirmek amacıyla cümlelerin başı “TBMM üyesi sıfatını kullanarak” şeklinde düzeltilmiş ve menfaat yerine “haksız menfaat” ibaresi getirilmiştir. Cumhuriyet Halk Partisine mensup üyelerin “haksız menfaat” kavramının ceza hukuku kapsamında suç teşkil ettiğini ileri sürmüş “haksız” ibaresinin madde metninden çıkarılmasını önermiş, ancak diğer üyeler milletvekillerinin faaliyetlerinin belli gruplara menfaat sağlayabileceği ama bu durumun her zaman etik ilkelerine aykırı olmayabileceğini belirterek karşı çıkmışlardır.

Teklifin “Etik davranış ilkeleri” başlıklı 3’üncü maddesinin birinci fıkrası üzerinde yapılan görüşmelerde, fıkranın (b), (c) ve (d) bentleri aynen kabul edilmiştir. Bu fıkranın (ç) bendinde yer alan “olmaya özen gösterirler” ibaresi tali komisyon olan Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun önerisi doğrultusunda muğlaklığı gidermek amacıyla “olurlar” şeklinde değiştirilmiştir. Fıkranın (e) bendi mevcut metinde geçen kavramların hukuk literatürümüzde tanımlanmamış olması nedeniyle yeniden kaleme alınmış ve “çıkarcı çatışması” kavramının ifade ettiği husus açıklığa kavuşturulmuştur. Yine Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun önerisi doğrultusunda fıkranın (f) bendinin sonunda yer alan “dikkat ederler” ibaresi hükmü güçlendirmek amacıyla “uygun hareket ederler” olarak değiştirilmiştir. Bu maddenin ikinci fıkrası, kanun yapım tekniğine uygunluğu sağlamak amacıyla “Siyasi Etik Komisyonu” başlıklı 7’nci maddenin ikinci fıkrasında değerlendirilmek üzere madde metninden çıkarılmış ve ilgili yerine uyarlanarak aktarılmıştır.

Teklifin “Beyan yükümlülüğü” başlıklı 4’üncü maddesinin üzerinde yapılan görüşmelerde, maddenin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri redakte edilerek kabul edilmiş, milletvekillerine yasama faaliyetleri kapsamında hâlihazırda tahsis edilen herhangi özel bir kamu imkânı bulunmadığından ve bu imkânlar tahsis edilse bile mevcut mevzuat çerçevesinde hukuka uygun olarak tahsis edildiğinden ve kayıt altına alındığından söz konusu imkânların milletvekilleri tarafından ayrıca bildirilmesinin gereksiz olduğu ifade edilmiş ve (c) bendi madde metninden çıkarılmıştır. Yine gereksiz tekrara yer vermemek amacıyla Teklif metninde yer alan bütün yönetmeliklerin müstakil

bir maddede düzenlenmesi gerektiği gerekçesiyle maddenin üçüncü fıkrası metinden çıkarılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi temsilcileri ise mal beyanlarının kamuoyunun erişimine açık olması gerektiği hususunda ısrarcı olmuşlar ve bu açıdan maddeye muhalif kalmışlardır.

Teklifin “Hediye alma” başlıklı 5’inci maddesinin üzerinde yapılan görüşmelerde, Türkçe dil bilgisi ve anlatım kurallarına daha uygun olacağı gerekçesiyle madde başlığının “Hediye kabul etme” olarak, buna bağlı olarak maddenin ikinci fıkrasında yer alan “almaları” ve “aldıkları” ibarelerinin de maddenin başlığına uygun olarak değiştirilmesi kabul edilmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi ile Halkların Demokratik Partisine mensup milletvekillerinin maddenin birinci fıkrasında belirtilen hediye değerinin üst limiti için net bir rakam konulması gerektiğine, yönetmeliğe bırakılan hususlara ilişkin en azından bir ilkenin belirlenmesine ilişkin önerileri kabul görmemiş, maddenin sonuna yeni eklenen fıkrayla kişisel başarılar kapsamında alınan ödüllerin madde kapsamı dışında bırakılması önerisi kabul edilmiştir.

Teklifin 6’ncı maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde Teklif başlığı açısından daha yerinde olacağı düşüncesiyle madde başlığı “Siyasi parti grubu etik kurulları” olarak yine aynı gerekçeyle birinci fıkra da yer alan “Siyasi etik kurulları” ibaresi de “Siyasi parti grubu etik kurulları” olarak değiştirilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında kurul üyelerinin milletvekilleri arasından seçileceğinin açıkça belirtilmesi için fıkra “milletvekilleri arasından” ibaresi eklenmiş, ikinci fıkradaki komisyon üyelerinin görev sürelerine ilişkin husus İçtüzüğün komisyonlarla ilgili hükümleriyle uyum sağlamak amacıyla bir yasama döneminde ilk devre için iki yıl, ikinci devre için dönem sonuna kadar olacak şekilde yeniden düzenlenmiş, kanunun sistematığı açısından takdim tehir ilkesince birinci ve ikinci fıkraların yeri değiştirilmiş ve maddenin üçüncü fıkrası değiştirilmek suretiyle Komisyon görüşü alınarak kurulların çalışma usul ve esaslarının siyasi parti gruplarınca belirleneceği kararlaştırılmıştır.

Teklif “Karma Etik Kurulu” başlıklı yeni bir madde eklenmiş ve buna göre sonraki maddeler teselsül ettirilmiştir. Eklenen yeni bir maddeyle, siyasi parti grubu bulunan milletvekilleri ve uygulamada bağımsız milletvekillerinin de içerisinde yer aldığı herhangi bir siyasi partiye mensup olmayan milletvekilleri arasında ayrı bir itiraz makamı öngörülmemesinden kaynaklanan eşitsizlik giderilmiştir. TBMM’de bulunan siyasi parti gruplarından herhangi birine mensup olmayan milletvekilleri için ayrı bir Kurul oluşturulmuştur. Bu Kurulun bazı istisnalar dışında TBMM üyeleri arasından ad çekme suretiyle belirleneceği ve beş milletvekilinden oluşacağı, Kurul’un görev süresinin ilk devre için iki yıl, ikinci devre için dönem sonuna kadar olacağı kararlaştırılmıştır.

Teklifin “Siyasi Etik Komisyonu” başlıklı 7’nci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde, Teklifin başlığı ile uyum sağlanması açısından madde başlığı “TBMM Üyeliği Etik Komisyonu” şeklinde, yine aynı gerekçeyle birinci fıkra da yer alan “Siyasi Etik Komisyonu” ibaresi “TBMM Üyeliği Etik Komisyonu” olarak değiştirilmiştir. Yine 6’ncı maddede görev süresine ilişkin olarak yapılan değişiklikler zorunlu olarak 7’nci maddenin birinci ve üçüncü fıkrasına da yansıtılmış, birinci fıkra da yer alan “her yasama dönemi başında” ibaresi metinden çıkarılmış üçüncü fıkra Komisyonun görev süresinin ilk devre için iki yıl, ikinci devre için dönem sonuna kadar olacak şekilde düzenlenmiş, ikinci fıkra ise aynen kabul edilmiştir. Komisyon çalışmalarında kolaylık ve esneklik sağlamak amacıyla dördüncü fıkra da yapılan değişiklikle Komisyona başkanvekili seçimine imkân verilmiş, seçime ilişkin karar yeter sayısı netleştirilerek Komisyon üye tamsayısının salt çoğunluğu olarak belirlenmiştir. 7’nci maddenin beşinci fıkrasına iki yeni bent eklenmek suretiyle Teklifin 3’üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan TBMM üyelerine sunulacak danışma ve bilgilendirme hizmetlerini verme görevi Komisyonun uhdesine alınmıştır. 7’nci maddenin altıncı fıkrası yönetmeliklerin müstakil bir maddede düzenlenecek

olması nedeniyle madde metninden çıkarılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi ve Halkların Demokratik Partisine mensup temsilcilerin birçok ülkenin siyasi etik komisyonlarında siyasi partilerin eşit sayıda temsil edildikleri, bizde de komisyonun her partinin belirleyeceği eşit sayıda üyeden oluşturulması gerektiği ve Komisyonunda siyasi parti gruplarının eşit bir şekilde temsil edilmelerine ilişkin ısrarlı önerileri kabul edilmemiştir.

Teklifin “Başvuru ve inceleme usulü” başlıklı 8’inci maddesi, iki farklı hususu düzenlemesi nedeniyle kanun yapım tekniğine uygunluğunu sağlamak açısından “başvuru” ve “İnceleme usulü” başlıklı iki farklı maddeye bölünmüştür. Sonraki madde numaraları ve atıflar buna göre teselsül ettirilmiş, 8’inci maddenin ilk üç fıkradan; 9’uncu maddenin ise geri kalan fıkralardan oluşması kararlaştırılmıştır. 8’inci maddenin üçüncü fıkrası daha önce şikâyetle konu olup incelenen konuların yeniden başvuru konusu yapılamayacağı yönünde düzenlenerek madde kabul edilmiştir.

“İnceleme usulü” başlıklı yeni 10’uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “yukarıdaki fıkralarda” ibaresi redakte edilerek “9 uncu maddede” olarak değiştirilmiştir. Yeni 10’uncu maddenin yedinci fıkrasının sonuna eklenen cümleyle tutanaklarının yalnızca Komisyon ve kurullarla paylaşılması ve gizlilik ilkesi çerçevesinde arşiv birimine teslim edilmesi hükme bağlanmıştır. Komisyon toplantılarına katılabilecekler netleştirilmiş, Komisyon veya kurullarda görevlendirilen yasama uzmanları, stenograflar gibi görevli personel hariç olmak üzere çağrılmayan hiç kimsenin katılamayacağı, bu maddede belirtilen gizlilik ilkesine riayet etmeyenler için yaptırım uygulanacağı kararlaştırılmıştır.

Teklifin 9’uncu maddesinin “Üyelikle bağdaşmayan işler” başlığı, maddenin içeriği ile daha uyumlu olacağı düşüncesiyle “Üyelikle bağdaşmayan işler ve üyelik sonrası görev alma yasağı” olarak değiştirilmiştir.

Teklifin “Yaptırımlar” başlıklı 10’uncu maddesinde yapılan değişikliklerle uyarı cezası karara dönüştürülmüş, TBMM Başkanına verilen yetki astlık üstlük oluşturabileceği ve TBMM Başkanı ile milletvekillerini karşı karşıya getirilebileceği gerekçesiyle Komisyona verilmiştir. Ayrıca Kanun Teklifi kapsamında belirtilen gizlilik ilkesine riayet etmeyenler için cezai yaptırım öngörülmüştür.

Teklifin 11,12,13 ve 14’üncü maddeleri bazı redaksiyonlarla kabul edilmiştir.

Teklifin “İçtüzüğün uygulanması” başlıklı 11 ’inci maddesinden sonra gelmek üzere “Yönetmelik” başlıklı yeni 14’üncü madde eklenmiştir. Teklifin farklı maddelerinde düzenleneceği belirtilen yönetmelik hükümleri kanun yapım tekniğine uygun olarak müstakil bir maddede düzenlenmiştir.

Teklifin “Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan hükümler ile atıflar” başlıklı 12’nci maddesinden sonra gelmek üzere geçiş hükümlerini düzenleyen yeni geçici 1 ’inci madde kabul edilmiştir. Bu geçici düzenlemeyle, uygulamada oluşabilecek tereddütleri gidermek, diğer ihtisas komisyonlarının seçim takvimiyle birliktelik sağlamak ve TBMM Başkanlığınca çıkarılacak yönetmeliğin bir süreye bağlanması amaçlanmıştır.

Alınan yetki çerçevesinde; biri geçici olmak üzere toplam on sekiz maddeden oluşan Alt Komisyonun kabul ettiği metin, madde başlıkları, madde içerikleri, ikiye bölünen veya metne yeni eklenen maddeler ile metin içinde yapılan atıflar, imla kuralları ve kanun yapım tekniği çerçevesinde redaksiyona tabi tutularak incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Yine alınan karar gereğince Alt Komisyon toplantılarında tam tutanak tutulmuştur.

Alt Komisyonun hazırladığı Rapor ve kabul ettiği metin, Anayasa Komisyonu Başkanlığının incelemesine saygılarımızla arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Üye
<i>Reşat Petek</i>	<i>Muhammet Emin Akbaşoğlu</i>	<i>Abdurrahman Öz</i>
Burdur	Çankırı	Aydın
Üye	Üye	Üye
<i>Zekeriya Birkan</i>	<i>Haydar Ali Yıldız</i>	<i>Murat Emir</i>
Bursa	İstanbul	Ankara
		(Muhalefet şerhim ektedir)
Üye	Üye	
<i>Muharrem Erkek</i>	<i>Erol Dora</i>	
Çanakkale	Mardin	
(Muhalef, muhalefet şerhim ektedir)	(Son toplantıya katılamadı, muhalefet şerhi eklidir)	

MUHALEFET ŞERHİ

Türkiye, Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik sürecinde kamu yönetimini AB normlarına uygun duruma getirebilmek amacıyla yıllardır süregelen çabalar içerisinde. AB sürecinde atılan adımların demokrasi ve hukuk standartlarımızı yükseltmesi beklenirken, her zaman bu sonuca ulaşamadığı bilinen bir gerçektir. Bir kısım düzenlemeler ise sadece “görüntüyü kurtarmaya ve günlük siyasi ihtiyaçları karşılamaya dönüktür.” AB Kriterlerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılan kanunların ve oluşturulan kurum ve kuruluşların önemli bir kısmının bu kapsamda olduğu görülmektedir. Bu anlamda bir inanç eksikliği ve demokrasiyi kendi siyasi idealleri için araç olarak düşünmek, her ne olursa olsun, hangi kanunlar çıkarılırsa çıkarılsın, hangi kurum ve kuruluşlar kurulursa kurulsun demokrasiden uzaklaşmakla sonuçlanacaktır.

Demokrasinin ve hukuk devletinin bir gereği olarak, normlar hiyerarşisine uygun biçimde kanunların Anayasa'ya uygun olması temel kuraldır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Kanunu Teklifi'nde ise bu kurala aykırı bir durum söz konusudur. 1982 Anayasası'nın Yönetmelikler başlıklı 124. maddesinin 1'inci fıkrasında, yönetmelik çıkarma yetkisinin kimlerde olduğu “*Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.*” biçiminde belirtilmiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi, TBMM Başkanı'nın yönetmelik çıkarma yetkisi bulunmamaktadır. Oysa bahsi geçen kanun teklifinin 14'üncü maddesi, TBMM Başkanı'na yönetmelik çıkarma konusunda yetki vererek Anayasa'ya aykırı bir hükümde bulunmaktadır. Yine Anayasa'dan sonra amir hüküm niteliğindeki TBMM İçtüzüğü'nün 14'üncü maddesinde, TBMM Başkanı'nın görevleri sayılmaktadır. Bu görevler içinde de yönetmelik çıkarmaya dair herhangi bir düzenleme yoktur.

2015 Aralık ayında Başbakan Ahmet Davutoğlu başkanlığında gerçekleştirilen Reform Eylem Grubu Üçüncü Toplantısında, Vize Serbestisi Yol Haritası kapsamında hayata geçirilmesi gereken kanuni düzenlemeler ile operasyonel tedbirler görüşülmüştür. Toplantıya ilişkin yapılan Basın Bildirisinde, vatandaşlarımızın Schengen bölgesine vizesiz seyahatini temin için Hükümetin Eylem Planında yer alan tedbirler ve bu tedbirleri tamamlayıcı mahiyette atılması gereken öncelikli adımlar arasında **Siyasi Etik Kanunu**'na da yer verilmiştir.

2015 Yılı AB Komisyonu Türkiye İlerleme Raporu'nda da siyasi etik konusuna özel bir önem verilmiş ve yolsuzlukla mücadele şu şekilde vurgulanmıştır: “*Milletvekillerine yönelik olarak, mal beyanı ve çıkar çatışmasına ilişkin kurallar gibi kapsamlı etik düzenlemeler henüz kabul edilmemiştir*”... “*Türkiye, 2010-2014 Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi'nde öngörülmüş olan pek çok alanda, kilit mevzuatta gerekli değişiklikleri henüz gerçekleştirilmemiştir. Genel İdari Usul Kanunu, Kamu İhale Kanunu, **Siyasi Etik Kanunu** ve Tanık Koruma Kanunu değişiklik bekleyen mevzuat arasındadır.*” Başka bir ifadeyle AB'nin, Türkiye ile ilgili önem verdiği konulardan biri de “siyasi etik” alanıdır.

GRECO, siyasi etik alanında uluslararası bir kurumdur ve açılımı Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu'dur. 4 Mayıs 1998 tarihinde gerçekleştirilen 102. Avrupa Konseyi Bakanlar

Komitesi toplantısında alınan 98/7 sayılı ilke kararı ile bir ‘genişletilmiş kısmi anlaşma’ şeklinde” kurulma yetkisi tesis edilmiş olup, iş bu yetkiye dayanarak 17 kurucu üye devlet tarafından 99/5 sayılı ilke kararı ile 1 Mayıs 1999 tarihinden itibaren kurulmuştur. Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin yanı sıra, ABD’nin de üye olduğu bu Gruba, Türkiye 1 Ocak 2004 tarihinde üye olmuştur. Mevcut kanun teklifi, bu Gurbun tavsiyelerinden oldukça uzak niteliktedir. GRECO;

- Milletvekilleri için parlamento çalışmaları sırasında ortaya çıkabilecek kişisel finansal menfaat çatışması durumlarında, kamuoyunu bilgilendirme zorunluluğunun getirilmesi ve bu durumlar için kuralların geliştirilmesini,
- Milletvekillerinin görev ve sorumluluklarıyla bağdaşmayan iş ve faaliyetlerinin gözden geçirilmesini ve bu faaliyetlerden kaynaklanacak menfaat çatışmalarının giderilmesi için kapsamlı ve uygulanabilir bir mevzuatın oluşturulmasını,
- Parlamento üyelerine yönelik mal beyanı sisteminin, beyanların kesinliğinin ve gerçekliğinin kontrol edildiği bir doğrulama sistemi ile tamamlanması ve etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımlarla desteklenmesi, mal varlığına dair beyanların, parlamentoya sunulmasının ardından vakitli bir şekilde kamuoyuna açılmasını (eş ve bakmakla yükümlü olunan üyelerin bilgilerinin mahremiyetinin korunacağı bir şekilde) tavsiye etmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Komisyonu Kanun Teklifi, GRECO’nun bu tavsiyelerini karşılamamaktadır. Bu durum şeffaflık, açıklık ve hesap verilebilirlik açısından sorunlar doğurmaktadır. Dünyada demokrasi endeksi araştırmasına göre Türkiye, tam demokrasi ve kusurlu demokrasilere sahip ülkeler arasında yer almamaktadır. Aynı araştırmaya göre; ülkemizin demokrasisi, siyasi iktidarın söylemlerinin aksine dünya arenasında “ileri” yerine, Nikaragua, Uganda ve Tanzanya ile birlikte “melez (hibrit)” olarak anılmaktadır.

Türkiye’nin vize serbestisi yol haritası yükümlülüklerinin değerlendirildiği AB Komisyonunun 4 Mart 2016 tarihli raporunda, Türkiye’nin GRECO tavsiyelerine uyumu şu cümlelerle teşvik edilmiştir: Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubunun (GRECO) bütün tavsiye kararlarının etkin takibine imkân sağlayacak kanuni düzenlemelerin yapılması, sivil topluma danışarak hazırlanmış yeni bir yolsuzluğa karşı ulusal eylem planının kabul edilmesi ve gerekli seviyede bağımsızlık ve şeffaflıkla hareket edebilecek şekilde yetkilendirilmiş bir organın bu ulusal eylem planının uygulanmasının gözetimiyle görevlendirilmesi.”

Sadece AB’nin tavsiyeleri açısından yaklaşılmadığı durumda dahi “siyasi etik” konusunda kanuni düzenlemeler yapılması, demokrasi ve temiz siyaset ile yakından ilgilidir. AB’nin tavsiyeleri doğrultusunda, siyasi etik konusunda kanuni düzenleme yapılması olumlu olsa da bahsi geçen teklif, olması gereken nitelikte değildir. Bu teklif “siyasi etik” konusunda yetersiz ve hatta siyasi etikle genel anlamıyla ilgili değildir. Anayasa Komisyonu’na kurulan Alt Komisyon da çalışmaları sırasında bu durumu fark etmiştir ki öncelikle teklifin başlığı “Siyasi Etik Kanunu” yerine, “TBMM Üyeliği Etik Kanunu” biçiminde değiştirilmiştir. 14 yıldır iktidarda tek parti olduğu düşünüldüğünde, oldukça geç kalınmış bu düzenleme, daha kapsamlı biçimde; belediye başkanları, bürokratlar ve siyasetin diğer aktörlerini kapsayacak biçimde yapılmalıydı. Bu anlamda böylesine eksik olan bir kanun teklifiyle ülkemiz açısından büyük bir fırsat kaçırılmaktadır.

Kanun teklifinin, özellikle Anayasa Komisyonu içinden kurulan Alt Komisyon’da yapılan görüşmelerinde, neredeyse değişmeyen maddesi kalmamıştır. Bu değişikliklerin hemen hemen tamamı, teklif sahibi milletvekillerinin bulunduğu partinin komisyon üyelerince teklif edilmiş ya da desteklenmiştir. Başka bir ifadeyle kanun teklifi, iyi hazırlanmadan ve gelişmiş ülke örnekleri dikkate alınmadan Meclis Başkanlığı’na alelacele sunulmuştur. Gerek AB Uyum Komisyonu gerek Anayasa Komisyonu’nda yaptığımız öneriler ile bu durumun önüne geçilmek istemiştir.

Etik söz konusu olduğunda, bir kanuni düzenlemeye en çok dikkat edilecek hususların başında şeffaflık gelmektedir. Mevcut teklif, şeffaflıktan uzak bir görüntü sergilemektedir. **“Milletvekillerinin mal beyanlarının TBMM İnternet Sitesi’nde yayınlanması” ve “etik dışı davranışı tespit edilen milletvekiline dair kararın benzer yöntemle kamuoyuna açıklanması”** tekliflerimizin kabul edilmemesi şeffaflığa aykırı bir durumdur.

Etik Komisyonu’nun bağımsızlığı ve tarafsızlığı ise ayrıca bir sorun teşkil etmektedir. Çünkü; komisyon için TBMM’deki herhangi bir ihtisas komisyonunun siyasi partilere göre üye dağılımı yöntemi benimsenmiştir. Başka bir ifadeyle çoğunluk sahibi olan iktidar partisi ve/veya partileri, bu komisyonda dilediği doğrultuda karar alabilecektir. Komisyonun özellikle iktidar partisi ve/veya partilerinin üyesi milletvekillerini “aklama komisyonuna” dönüşmesi riski bulunmaktadır. Yani bu durumda Komisyon, **“Muhalefet Milletvekilleri Etik Komisyonu”** olmaktan öteye gidemeyecektir.

Etige ilişkin bir teklifte, siyasetin finansmanına dair hükümlerin bulunmaması ve/veya bunun ayrı bir kanuni düzenlemeye konu edilecek olması büyük eksikliktir. Ülkemizde kamuoyunun ve yurttaşlarımızın gözünde en sorunlu alanlardan biri siyasetin finansmanı konusudur. Teklifte, bu konunun ayrıntılı olarak düzenlenmesi doğru olacaktır.

Siyasi etik, CHP’nin yıllardır gerek seçim bildirgelerinde gerek parti programında özenle üzerinde durduğu konuların başında gelmektedir. CHP Programı’nda siyasi etik konusundaki aşağıdaki satırlar, bu hassasiyeti gözler önüne sermektedir:

“Her kademede dürüst yönetim ve açık toplumu yaşama geçirmek CHP’nin temel hedefidir. Siyasette ve kamu yönetiminde kirlenme toplumumuzun öncelikli sorunlarından biridir. Yolsuzluk, rüşvet, görevi ihmal ve kötüye kullanma, kayırmalar ülke sosyal barışını kökünden sarsmaktadır. Bu erdemsiz görüntü halkımızın merkezi ve yerel yönetimlere olan güvenini zedelemekte, demokrasimizin gelişmesi engellenmektedir. Milletvekilleri ile ilgili çağdaş Siyasi Etik/Ahlak Kuralları, ülkemizde de, gelişmiş demokrasi ülkeleri standartlarında uygulamaya konulmadığı, Temiz Siyaset ilkeleri eksiksiz yaşama geçirilemediği sürece, Dürüst Yönetim sağlanamaz, demokrasimizin bundan ciddi hasar görmesi önlenemez. Siyaset, bir Kamusal Görev ve Toplumsal Özveri alanıdır. Siyasetin bir çıkar kapısı, bir servet birikimi alanı olarak görülmesi önlenecektir... Milletvekillerinin kamu kesimi ile hiçbir şekilde çıkar ilişkisine girmemelerini, milletvekilliği dışındaki tüm iş ilişkilerini beyan etmelerini, Başbakan ve bakanların, kontrolleri altındaki varlıklarının portföy yönetiminin, görevleri süresince, kayyuma devredilmesini, Milletvekili Mal Bildirimlerinin kamuoyunun denetimine açık tutulmasını, bir siyasi partiden başka bir siyasi partiye geçişte doğrudan veya dolaylı olarak çıkar sağlayan milletvekillerinin TBMM üyeliğinden düşürülmesini, hediye niteliğinde mal ve hizmet kabulünde kısıtlamaların kapsamının, Batılı ülkeler standartlarında genişletilmesini, sağlamak için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması hedef alınacaktır... Siyaset, Medya ve Ticaret arasındaki ilişkilerin saydamlaşması, etik kurallara uygun hale

gelmesi, tarikat ve çıkar bağlarından arındırılması sağlanacaktır. Tüccar Siyaset anlayışına son verilecek, ticaret ile siyasetin bağları kesilecektir.”

Bu bağlamda, teklifin son biçimine dair maddeler bazında görüşlerimiz aşağıdaki gibidir:

1. Madde: Amaç ve kapsam başlıklı bu madde, TBMM Bünyesinde kurulacak Etik Kurulları ve Etik Komisyonu’na ilişkin kapsamı belirtmiş olmakla birlikte, amaca dair herhangi dair hüküm içermemektedir. Bu nedenle belirlenen etik kural ve ilkelerin yaşama geçirilmesi amacı mutlaka maddeye eklenmelidir.

2. Madde: Kanunda geçen tanım ve kısaltmalara yer vermektedir. Bahsi geçen tanım ve kısaltmalarda, kanunu okuyan ve yorumlayan herkesin fikir birliğine varabilmesi için önemli bazı kavramların atlanmış olması, kanunun uygulanmasında sorunlara neden olacaktır. Örneğin; çıkar çatışması kavramı, kanun içinde atf almış; ama, ne olduğu tam olarak belirtilmemiştir. Oysa bu kavram, herkes tarafından farklı yorumlanabilecek niteliktedir. Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi’nin 11259 numaralı ve 24 Nisan 2007 tarihli dokümanında çıkar çatışması: “Siyasetçiler de dahil olmak üzere güven duyulması gereken bir konumda bulunan herhangi bir kimsenin göreviyle ilgili çıkar (kamu yararı) ile kişisel çıkarı arasındaki çatışma durumu” biçiminde tanımlanmıştır. Yine OECD, “kamu görevlileri ve kamu hizmeti” açısından dar bir tanımlamaya gitmiş; “kamu görevlisinin kişisel menfaatinin, kamusal görev ve sorumluluklarını yerine getirmesini uygun olmayan bir biçimde etkilemesiyle ortaya çıkan kamu görevlisinin kamusal görevi ile kendi özel menfaati arasındaki çatışma ile ilgilidir” demiştir. Bu tanımlamalardan birinin hüküm olarak yer alması, kanunun uygulanmasındaki aksaklıkların önemli ölçüde önüne geçecektir.

3. Madde: Etik davranış ilkelerini eksik olarak belirlemiştir. Örneğin; medya ilişkileri, destekleyicisi (spinsoru) olan seyahatler noktasında herhangi bir ilke belirtilmemiştir. Yine 1’inci fıkranın **a bendinde** teklifin ilk halinde doğru olarak yazılan “**menfaat**” kavramı, “haksız menfaat” olarak değiştirilerek etik ilkenin mantığından uzaklaştırılmıştır. Etik alanının, hukuki alanın dışında kalan ve toplumca kabul edilen davranış ilkelerini düzenlediği göz önüne alındığında, maddeye hukuki bir tanım olan “haksız menfaat”ın yerleştirilmiş olması, kanunun ruhuna aykırıdır ve içeriğini boşaltmaktadır. Şöyle ki “haksız menfaat” zaten hukuk dünyamızda cezai ve hukuki yaptırımlara tabidir. Etiği düzenleyen bir kanunun, hukuk düzeni tarafından kabul edilen; ancak, ahlaken kabul edilmez bulunan **menfaatleri** kapsamaması gerekir.

4. Madde: İlgili madde, kanun teklifinin en önemli maddelerinden biridir. Çünkü; şeffaflık ilkesi ve Parlamento ve üyelerinin itibarının sağlanması bu maddedeki hükümlerle pekişecek türdendir. Milletvekillerinin mal beyanına ilişkin, **1’inci fıkrafta** 3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu’na atf yapılmışken, **“bu mal beyanlarının TBMM İnternet Sitesi’nden yayınlanması ve şeffaflık ilkesi gereği kamuoyunun denetimine açılması”** teklifimiz Komisyonca reddedilmiştir. Oysa bu teklifimiz GRECO tavsiyeleri ve AB ilkeleri çerçevesindedir. Yapılan kamuoyu çalışmaları, özellikle Eurobarometer’in ve IPU’nun çalışmalarının sonuçlarında, parlamentoların saygınlığının azalmasındaki en önemli etkenlerden biri olarak milletvekillerinin kendi kişisel zenginleşmelerini toplumun refahının önüne koydukları belirtilmektedir. Bu algının, kısmen doğru olacağına ilişkin güçlü veriler bulunmaktadır. Dolayısıyla, kendi iradesiyle böyle bir yasa yapan parlamentonun, yurttaşlara **“açıklık, şeffaflık etik ilkelerine öncelikle biz**

uyacağız” demesi gerekmektedir. Yine GRECO tavsiyeleri doğrultusunda, milletvekillerinin vermiş olduğu mal beyanlarının doğruluğunun kontrole tabi olması gerekmektedir. Düzenlemenin kapsamının bu biçimde değerlendirilmesi doğru olacaktır. Aynı maddenin 2’nci fıkrasının **b bendinde** ise kişisel çıkar ile genel yarar arasında bir çatışma olma durumunun Meclis Başkanlığı’na bildirilmesinin yanında, kamuoyuyla paylaşılması büyük önem taşımaktadır. Ancak; şeffaflık iddiasında olan bu kanun teklifinde, çıkar çatışmasının kamuoyuna açıklanmasının önüne geçilmektedir. Kanada, ABD, İngiltere, Almanya gibi ülkelerde kişisel çıkar-genel yarar çatışması olduğunda bu durum, kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Mevcut teklifte bu açıdan önemli bir eksiklik bulunmaktadır.

5. Madde: Etik ilkeleri konusunda, ülkemizde en çok tartışmalı alanlardan birini düzenlemektedir. Hediye kabul etme başlıklı maddenin 1’inci fıkrası ülke içinden, 2’nci fıkrası ülke dışından kabul edilebilecek hediyelere dair düzenleme içermektedir. 1’inci fıkarda, milletvekillerinin ülke içinden kabul edeceği hediyelerle ilgili herhangi bir ilke kararı, rakam sınırlaması ya da çerçeve düzenleme getirilmeden yönetmeliğe atfı yapılması, kanun koyucunun iradesinin devre dışı bırakılması anlamına gelmektedir. Burada en azından **nezaket kuralı gereği kabul edilebilecek hediyelerin sınırının 500 Türk lira ile sınırlandırılması** doğru olacaktır. Ayrıca; **TBMM üyesi, görevi gereği kabul etmek durumunda kaldığı hediyeleri de en geç 15 gün içinde Meclis Başkanlığı’na teslim etmek zorunda olmalıdır.** Avrupa Parlamentosu üyeleri için bu rakam 150 avrodur. Bunun üzerindeki hediyeler kabul edilmemektedir. Aynı maddenin 2’nci fıkrasında ise milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket ilkeleri uyarınca, yabancı devletlerden milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden kabul edilen hediyelere dair 3628 sayılı Kanunun 3’üncü maddesine atfı yapılmıştır. Bu maddeye göre hediyein maddi değeri 10 asgari ücretle sınırlandırılmıştır. Öncelikle; 13 bin lira civarında bir hediyein pahası, ülkemizin ekonomik koşullarında oldukça fazladır. Bu rakamın özel olarak düzenlenmesi ve **250 avro ile sınırlandırılması**, üstelik bu hediyelerin de **en geç 1 ay içerisinde Meclis Başkanlığı’na teslimi gerekmektedir.** Unutulmamalıdır ki bu hediyeler, bu kişilerin milletvekili olması nedeniyle kendilerine sunulmaktadır. Başka bir ifadeyle kamusal niteliği bulunmaktadır.

6. Madde: Siyasi parti grupları etik kurullarına dair düzenlemeler içermektedir. Teklifin ilk halinde, kurul üyelerinin bir yasama dönemi için görev yapması öngörülmekteydi. Bu durumda, bir yasama dönemi boyunca değişmeden üyelerin kalmasının, kurul üyelerine bir koruma kalkanı yaratacağı endişesiyle iki yasama yılı ile sınırlandırılması teklifimiz kabul edilmiştir.

8. Madde: Etik Komisyonu’nun tarafsızlığı ve bağımsızlığına gölge düşürecek türdendir. Komisyona, siyasi parti gruplarının vereceği üye sayılarında, TBMM İçtüzüğü’nün 11. maddesinde belirtilen sandalye dağılımının temel alınması, komisyonda çoğunluğa sahip olan iktidar partisi ve/veya partilerince istenen kararların alınması sonucunu doğuracaktır. Bu durum, iktidar partisi ve/veya partilerine mensup milletvekillerinin aklanması sonucuna da dönebilme riskini barındırmaktadır. Oluşacak Komisyon’un yasama faaliyeti yapmayacağı, başvurularla ilgili olarak etik değerlendirmelerde bulunacağı göz önüne alındığında eşit temsil sağlama yönünde bir düzenleme yapılması uygun olacaktır. Zira dünya örneklerine baktığımızda ABD, Fransa, Letonya gibi ülkelerde etikle ilgili komisyonlarda her partiden eşit sayıda üye ile temsil edildiği görülmektedir.

10. Madde: Kurul ve Komisyonun inceleme usulünü düzenleyen bu maddenin **5’inci fıkrası** siyasi parti grubu bulunan milletvekilleriyle ilgili etik kurullarda alınan kararlara itirazı düzenlemektedir. Buna göre; karara itiraz ya milletvekiline ya da TBMM Başkanı’nın takdirine bırakılmıştır. Oysa başvuru sahibine ve/veya diğer siyasi parti gruplarına da aynı itiraz hakkının tanınması, eşitlik ilkesi açısından zaruridir. Aynı maddenin **6’nçı fıkrasında** ise parlamentoda grubu olmayan parti ve bağımsız milletvekilleri hakkındaki başvuruların Karma Etik Kurulu’nda değerlendirilmesinin usul ve esaslarını belirlenmektedir. Kurul kararına karşı ise sadece ilgili milletvekiline ve/veya TBMM Başkanı’na Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Komisyonu’na itiraz hakkı tanınmaktadır. İlgili milletvekilinin partisi tarafından kurulda aklanması durumunda sıklıkla Komisyona başvurmayacağı göz önüne alındığında, Komisyonun önüne dosyaların getirilmesi sadece Meclis Başkanı’na bırakılmaktadır. Oysa başvuru sahibine ve/veya diğer siyasi parti gruplarına da aynı itiraz hakkının tanınması, eşitlik ilkesi açısından zaruridir. Böylelikle Komisyon, sadece Meclis Başkanı’nın iradesiyle çalışan bir organ olmaktan kurtarılmış olacaktır.

11. Madde: Üyelikle bağdaşmayan işler ile üyelik sonrası görev alma yasağını düzenlemekte; ama, milletvekillerinin serbest meslek icrasına herhangi bir sınırlama getirmemektedir. Bu nedenle milletvekillerinin “serbest mesleklerini hiçbir şekilde icra etmemeleri; bir çıkar karşılığı olmasa dahi özel sektörde herhangi bir görev alamamaları ve 13/01/2011 tarih ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na göre tacir ya da esnaf sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamamaları hükmüne bağlanmalıdır. Maddenin 1’inci fıkrasının b bendi bu doğrultuda değiştirilmelidir.

12. Madde: Etik dışı davranışlarla ilgili yaptırımları düzenlemektedir. Bu maddede, şeffaflık yine göz ardı edilmektedir. Etik davranış ilkelerine aykırı davranan milletvekillerinin bu davranışının kesinleşmesinden sonra kamuoyu ile TBMM İnternet Sitesi aracılığıyla paylaşılması, etik ilkelerine aykırı davranışların azalması konusunda teşvik edici nitelikte olacaktır.

Yukarıda yazdığımız gerekçelerden dolayı muhalifiz. 20.04.2016

NOT: Muhalefet şerhimiz, Alt Komisyon raporu zamanında tarafımıza yollanmadığı için bu rapor görülmeden yazılmıştır.

Murat Emir
Ankara

Muharrem Erkek
Çanakkale

MUHALEFET ŞERHİ

“Siyasi Etik Kanunu Teklifi”ni görüşmek üzere 14/04/2016 tarihinde toplanan Anayasa Komisyonu, teklifin daha ayrıntılı görüşülmesi amacıyla bir alt komisyon kurulmasını karara bağlamıştı. Kurulan alt komisyon, 19/04/2016 tarihinde çalışmalarını tamamlamış ve teklif metni üzerinde bizim de olumlu bulduğumuz; Kanun teklifinin adının “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Kanunu” olarak değiştirilmesi, Parlamentoda grubu bulunan bir siyasi parti mensubu olmayan milletvekillerine ilişkin oluşturulması öngörülen “Karma Etik Kurulu”na ilişkin düzenlemelere gidilmiştir. Bunun yanında, alt komisyon çalışmaları süresince kanun teklifine ilişkin önemli gördüğümüz önerilerimiz iktidar partisi üyelerince dikkate alınmamış ve kanun teklifi metninde buna ilişkin değişiklikler gerçekleştirilmemiştir. Bu bağlamda, alt komisyonun kabul ettiği kanun teklifi metnine muhalefet ettiğimiz hususlar aşağıda belirtilmiştir.

Kanun teklifinin “Beyan Yükümlülüğü” başlığını taşıyan 4’üncü maddesinde; TBMM üyelerinin 19/04/1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu hükümlerine göre mal bildiriminde bulunacakları hüküm altına alınmıştır. Ancak TBMM üyelerinin mal bildirimlerine kamuoyunun erişimine ilişkin herhangi bir düzenlemeye gidilmemiştir. Oysa kamuoyunun bireysel olarak milletvekillerine ve bir bütün olarak parlamentoya güven duymalarını sağlamak ve güvenlerini arttırmak amacı güden yasama etiği rejimleri açısından mal bildirimlerinin kamuoyuna sunulması büyük önem arz etmektedir. Nitekim güçlü demokrasilere sahip ülke parlamentolarında kamuoyu erişiminin etik yapının temel bileşeni olduğu görülmektedir. Bu açıdan milletvekillerinin ve yakınlarının özel hayatının gizliliğine ilişkin hususlar gözetilerek mal bildirimlerinin kamuoyu denetimine açılması sağlanmalıdır.

Teklifin 5’inci maddesinde TBMM üyelerinin “Hediye Kabul Etme’lerine ilişkin öngörülen düzenlemelerde Hediyelere ilişkin bir üst limitin kanun metnine konulmamış olmasını ve bu hususun TBMM Başkanlığı’nca çıkarılacak bir yönetmeliğe havale ediyor olmasını önemli bir eksiklik olarak görmekteyiz.

Kanun Teklifi’nin 8’inci maddesinin 1’inci bendinde, TBMM Üyeliği Etik Komisyonu’nun oluşturulmasına ilişkin usuller belirlenmektedir. Komisyonun Anayasa’nın 95’inci maddesinde yapılan atıf doğrultusunda TBMM içtüzüğünün 11’inci maddesine göre belirlenecek olması, tarafımızca kabul edilebilir bir durum değildir. Zira bu durum, AB Uyum Komisyonu raporunda da ifade edilmiştir. Bu düzenlemeye göre, siyasi partiler

komisyonda parlamentodaki ağırlıkları oranında temsil imkânı bulacaklardır. Altını çizerek belirtmeliyiz ki, bu komisyon bir yasama komisyonu olmayacaktır. TBMM üyelerinin görevleri süresince etik ilkelere uygun davranıp davranmadıklarını denetleyecektir. Dolayısıyla bu komisyonun her şeyden önce kuruluş biçiminin etik olması asgari bir zorunluluktur. Düzenlemenin, iktidarda olan parti ya da partilere, komisyon çalışmaları ve karar süreçleri üzerinde hakimiyet kurma olanağı sağlayacağı aşıkardır. Böyle bir hükmün, Etik Komisyon çalışmalarını, kamuoyunda aklama suçlamalarına yol açan, TBMM araştırma ve soruşturma komisyonlarıyla aynı eleştirilere maruz bırakacağı şimdiden öngörülebilir. Komisyon oluşturulma biçiminin bu haliyle kalması durumunda Komisyonun amacını layıkıyla gerçekleştireceği düşünölemeyeceği gibi, komisyonun anlamlı bir işlevinden de söz edilemez. Bu haliyle, komisyonun alacağı kararlar da şaibeli olmaktan kurtulamaz. Dolayısıyla bu ciddi sakıncalar dikkate alınmalı ve Komisyonun oluşumunda TBMM’de grubu bulunan siyasi partilerin üye sayısı bakımından eşit temsiliyetinin sağlanacağı bir düzenlemeye gidilmelidir. Zira bu husus komisyonun niteliği bakımından oldukça hayatidir.

Bildiğimiz gibi, Avrupa Konseyi bünyesinde tesis edilen ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile birlikte Konseyin en prestijli uluslararası organizasyonu olarak kabul edilen GRECO, yolsuzlukla mücadele alanında uluslararası etkin bir mekanizmadır. Türkiye de, ulusal ve uluslararası alanda önemli bir sorun halini alan yolsuzluk olgusuyla mücadele konusunda önemli bir adım olarak Ocak 2004’te GRECO’ya üye olmuştur. Ancak “GRECO Türkiye Hakkında Uygunluk Rapor”ları incelendiğinde, Türkiye’nin konuya henüz gereken ehemmiyeti göstermediğine ilişkin ciddi kaygıların olduğu açıkça görölmektedir. Bu çerçevede, üzerinde görüştüğümüz Kanun Teklifinin niteliksel açıdan GRECO ilkeleri ile uyumlu hale getirilmesi elzemdir. 20.04.2016

Erol Dora

Mardin

ALT KOMİSYON METNİ

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ ÜYELİĞİ ETİK KANUNU TEKLİFİ

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ile bağdaşmayan görev ve işler ile etik davranış ilkelerinin belirlenmesi ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu amaçla oluşturulacak Komisyon ve kurulların görev, yetki, çalışma usul ve esaslarının düzenlenmesidir.

(2) Bakanlar Kurulu üyeleri, milletvekilliği görevinden kaynaklanan haller bakımından bu Kanun hükümlerine tabidir.

Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunda geçen;

- a) Karma Etik Kurulu: Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan bir siyasi partiye mensup olmayan milletvekilleriyle ilgili başvuruları inceleyen Kurulu,
- b) Komisyon: Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Komisyonunu,
- c) Kurul: TBMM’de temsil edilen siyasi parti grupları bünyesinde oluşturulan siyasi parti grubu etik kurullarını,
- ç) TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisini,
- d) TBMM üyesi: Mevcut yasama dönemi içinde milletvekili sıfatını haiz olanları ifade eder.

Etik davranış ilkeleri

MADDE 3- (1) TBMM üyeleri görevlerini yerine getirirken;

- a) TBMM üyesi sıfatını kullanarak kendilerine, yakınlarına veya üçüncü kişilere haksız menfaat sağlamaya yönelik davranışlarda bulunamazlar,
- b) Adalet, eşitlik, dürüstlük ve objektiflik ilkelerini gözetirler,
- c) Kendilerine tahsis olunan kamu imkânlarını amacına uygun olarak kullanmaya özen gösterirler,
- ç) Açık, şeffaf ve erişilebilir olurlar,
- d) Hesap verebilirliği ve genel yararı gözetirler,
- e) Kişisel çıkarlarıyla genel yarar arasında bir çatışma olduğunda genel yarara uygun davranırlar,
- f) Yasama faaliyetlerini etkilemek amacıyla, kendileri nezdinde yapılan girişimler hususunda açıklığa ve şeffaflığa uygun hareket ederler.

Beyan yükümlülüğü

MADDE 4- (1) TBMM üyeleri, 19/4/1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu hükümlerine göre mal bildiriminde bulunurlar. Bu bildirim takip eden ikinci yılın sonunda yenilenir.

(2) TBMM üyeleri, aşağıdaki hususları TBMM Başkanlığına beyan ederler:

- a) Bu Kanunun 11 inci maddesinin kapsamı dışında kalan görev ve işler.
- b) Yasama faaliyetleriyle ilgili olarak kendileri açısından çıkar çatışması oluşturan veya oluşturma ihtimali bulunan durumlar.

Hediye kabul etme

MADDE 5- (1) TBMM üyeleri; gerçek veya tüzel kişilerden TBMM Başkanlığı tarafından Komisyonun görüşü alınarak çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara aykırı hediye veya menfaati kabul edemez.

(2) TBMM üyeleri; milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket ilkeleri uyarınca, yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, kabul ettikleri tarih itibarıyla 3628 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde belirlenen değeri aşan hediye veya bağış niteliğinde eşya kabul etmeleri durumunda, bunları kabul ettikleri tarihten itibaren bir ay içinde TBMM Başkanlığına teslim ederler.

(3) Kişisel başarılar nedeniyle alınan ödüller bu madde kapsamı dışındadır.

Siyasi parti grubu etik kurulları

MADDE 6- (1) Siyasi parti grupları, kendi milletvekilleri arasından en az beş, en fazla dokuz olmak üzere kurul üyelerini belirler ve TBMM Başkanlığına bildirirler. Kurullar için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk devre için seçilenlerin görev süresi iki yıldır. İkinci devre için seçilenlerin görev süresi yasama döneminin sonuna kadar devam eder.

(2) Siyasi parti grubu etik kurulları, 10 uncu madde kapsamında yetkisine giren konuları incelemek ve bu Kanunun 3 üncü maddesinde düzenlenen etik davranış ilkeleri çerçevesinde bunları karara bağlamakla görevli ve yetkilidir.

(3) Siyasi parti grubu etik kurullarının oluşumu ile çalışma usul ve esasları Komisyonun görüşü alınarak siyasi parti gruplarınca belirlenir.

Karma Etik Kurulu

MADDE 7- (1) Başvuru tarihi itibarıyla TBMM’de grubu bulunan bir siyasi partiye mensup olmayan TBMM üyeleri hakkındaki başvurular, TBMM Başkanının bildirimi üzerine, Komisyon, Dilekçe Komisyonu, Plan ve Bütçe Komisyonu, Bakanlar Kurulu ve TBMM Başkanlık Divanı üyesi olmayan TBMM üyeleri arasından Genel Kurulda ad çekme suretiyle belirlenecek beş üyeden oluşan Karma Etik Kurulu tarafından incelenir ve karara bağlanır. Karma Etik Kurulu için bir yasama döneminde iki defa ad çekimi yapılır. İlk devre için belirlenen üyelerin görev süresi iki yıldır. İkinci devre için belirlenenlerin görev süresi ise yasama döneminin sonuna kadar devam eder.

(2) Karma Etik Kurulu Başkanı toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla seçilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Komisyonu

MADDE 8- (1) Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Komisyonu, siyasi parti gruplarının kendi etik kurullarının üyeleri arasından bildirdiği on bir üyeden oluşur. Üyeliklerin partilere göre dağılımı, TBMM Başkanı tarafından TBMM İçtüzüğü’nün 11 inci maddesinin birinci fıkrasına göre belirlenir.

(2) Mensubu olduğu siyasi parti ile üyelik bağı sona eren, TBMM’de grup kurma hakkını kaybeden bir siyasi partiye mensup olan veya kendiliğinden ayrılma isteminde bulunan TBMM üyesinin Komisyon üyeliği kendiliğinden sona erer. Boşalan üyelikler, birinci fıkrada belirtilen usule göre tamamlanır.

(3) Komisyon üyelikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk devre için seçilenlerin görev süresi iki yıldır. İkinci devre için seçilenlerin görev süresi yasama döneminin sonuna kadar devam eder.

(4) Komisyon başkanı ve başkanvekili, üyeler tarafından Komisyon üye tamsayısının salt çoğunluğuyla seçilir.

(5) Komisyonun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Bu Kanunun 10 uncu maddesi kapsamında yetkisine giren konuları incelemek ve bu Kanunda düzenlenen etik davranış ilkeleri çerçevesinde bunları karara bağlamak.

b) Siyasi etik konusuna ilişkin uluslararası gelişmeleri izlemek ve ilgili uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.

c) TBMM üyeleri için etik rehber hazırlanması ve yenilenmesi ile benzeri bilgilendirici çalışmaları yapmak.

ç) TBMM üyelerine talepleri halinde gizlilik ilkesi çerçevesinde etik davranış ilkelerinin uygulanmasına ilişkin danışma hizmeti vermek.

d) Etik davranış ilkelerinin uygulanmasına ilişkin TBMM üyelerine yapılacak bilgilendirmelerin kapsamı ve yöntemleri ile talep halinde TBMM üyelerine gizlilik ilkesi çerçevesinde danışma hizmeti verilmesine ilişkin usul ve esasları karara bağlamak.

Başvuru

MADDE 9- (1) TBMM üyelerinin bu Kanunun 3 üncü maddesi kapsamındaki etik davranış ilkelerine aykırı olduğu iddia edilen eylem ve işlemleri hakkındaki başvurular, TBMM Başkanlığına yapılır.

(2) Başvurunun, 1/11/1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanunda belirlenen esaslara uygun olması zorunludur.

(3) Başvuruların soyut ve genel nitelikte olmaması, kişi ve olay belirtilmesi, bulgu ve belgelere dayanması zorunludur. Daha önce bu Kanun kapsamında incelenmiş olan konular, yeni deliller gösterilmedikçe başvuru konusu yapılamaz. Bu şartları taşımayan başvurular incelenemez.

İnceleme usulü

MADDE 10- (1) Bu Kanunun 9 uncu maddesinde belirtilen şartları taşıyan başvurular, TBMM Başkanı tarafından ilgili milletvekilinin mensubu olduğu siyasi parti grubunun etik kuruluna iletilir.

(2) Kurul, kendisine intikal eden başvuruyu inceler, ilgili milletvekilinin görüş ve cevaplarını aldıktan sonra etik davranış ilkelerine aykırılık bulunup bulunmadığı hususunda kararını verir. Kurul, kararını ilgili milletvekiline ve TBMM Başkanlığına bildirir.

(3) Kurulun aldığı kararlara karşı ilgili milletvekili, kararın kendisine tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde Komisyona itirazda bulunabilir. TBMM Başkanı da gerek görmesi halinde aynı süre içinde Kurul kararını incelenmek üzere Komisyona gönderebilir.

(4) Komisyon, kendisine intikal eden Kurul kararları hakkında incelemesini yapar ve etik davranış ilkelerine aykırılık bulunup bulunmadığı hususundaki kararını verir. Komisyon, kararını ilgili milletvekiline ve TBMM Başkanlığına bildirir.

(5) Kurulun ilgili milletvekili tarafından süresi içinde itiraz edilmeyen veya TBMM Başkanı tarafından Komisyona gönderilmesine gerek görülmeyen kararları ile Komisyonun itiraz incelemesi sonucu verdiği kararlar kesindir.

(6) Başvuru tarihi itibarıyla TBMM’de grubu bulunan bir siyasi partiye mensup olmayan milletvekilleri hakkındaki başvurular Karma Etik Kuruluna gönderilir. Karma Etik Kurulu, yaptığı değerlendirme sonucu etik davranış ilkelerine aykırılık bulunup bulunmadığı yönündeki kararını

ilgili TBMM üyesine ve TBMM Başkanlığına bildirir, ilgili TBMM üyesi veya gerek görmesi halinde TBMM Başkanı, Karma Etik Kurulu kararını, kararın kendisine bildirilmesinden itibaren on beş gün içinde itiraz yoluyla Komisyona götürebilir. Komisyonun itiraz üzerine verdiği kararlar ile Karma Etik Kurulunun süresi içinde itiraz edilmeyen kararları kesindir.

(7) Kurullar ve Komisyon bu madde kapsamındaki başvuru incelemelerini gizlilik ilkesi çerçevesinde yürütür. Kurullar ve Komisyonun başvurulara ilişkin toplantılarına; Komisyonunda ve Karma Etik Kurulunda görevlendirilenler hariç, kurullar ve Komisyonca çağırılmayan hiç kimse katılamaz, dosya ve belgeleri inceleyemez ve bilgi alamaz. Kurullar ve Komisyon adına veya şahsen, üyeler ya da toplantılara katılan görevli personel ve diğer kişiler tarafından, başvuru dosyaları hakkında yazılı ve görsel basına veya kamuoyuna açıklama yapılamaz, bilgi ve belge verilemez. Komisyon ve kurulların tutanakları ile bilgi ve belgeleri basına ve kamuoyuna kapalıdır. Tutanaklar yazıldıktan sonra sadece Komisyon ve kurullarla paylaşılır ve gizlilik esasları çerçevesinde arşiv birimine teslim edilir.

Üyelikle bağdaşmayan işler ile üyelik sonrası görev alma yasağı

MADDE 11- (1) TBMM üyeleri görevleri devam ettiği süreç;

a) Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda; Devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda; özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklerin ve Devlettten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar, vekili olamazlar, herhangi bir taahhüt işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler, temsilcilik, hakemlik, iş takipçiliği, komisyonculuk veya danışmanlık yapamazlar, genel sekreter, sekreter veya benzeri herhangi bir isim altında hiçbir yönetim görevi alamazlar.

b) Serbest mesleklerini icrada, ferdi işletmelerini idarede milletvekilliği unvanlarını kullanamazlar.

c) Yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmi veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler. Bir üyenin belli konuda ve altı ayı aşmamak üzere Bakanlar Kurulunca verilecek geçici bir görevi kabul etmesi, TBMM'nin kararına bağlıdır.

ç) Yabancı bir devlet veya milletlerarası bir kuruluş tarafından verilen idari ve siyasi, ücretli herhangi bir işi veya görevi TBMM'nin kararı olmadıkça kabul edemezler.

(2) TBMM üyelerinin yapamayacakları işlere ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır.

(3) TBMM üyeleri, üyeliklerinin sona ermesinden itibaren üç yıl süreyle TBMM'ye karşı 2/10/1981 tarihli ve 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen işleri yapamazlar.

Yaptırımlar

MADDE 12- (1) Bu Kanun kapsamında etik davranış ilkelerine aykırılık tespit edilmesi halinde uyarı kararı verilmesini takdir ve yerine getirme yetkisi Komisyona aittir.

(2) Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasına aykırı hareket eden TBMM üyeleri hakkında 3628 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

(3) Bu Kanunun 10 uncu maddesinin yedinci fıkrasına aykırı hareket edenler hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(4) Bu Kanunun 11 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına aykırı hareket eden TBMM üyeleri hakkında TBMM İçtüzüğü hükümleri uyarınca işlem yapılır. Üyelğin düşmesine TBMM üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla karar verilir.

(5) Bu Kanunun 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı hareket edenlere 2531 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi hükmü uygulanır.

İçtüzüğün uygulanması

MADDE 13- (1) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde TBMM İçtüzüğü hükümleri uygulanır.

Yönetmelik

MADDE 14- (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Komisyonun görüşü alınarak TBMM Başkanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan hükümler ile atıflar

MADDE 15- (1) 31/10/1984 tarihli ve 3069 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği ile Bağdaşmayan İşler Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Mevzuatta 3069 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içinde siyasi parti grupları etik kurullarını oluştururlar ve kendilerine düşen Komisyon üyelikleri için TBMM Başkanlığına gerekli bildirimde bulunurlar.

(2) Karma Etik Kurulu üyeleri, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içinde TBMM üyeleri içinden ad çekme suretiyle belirlenir.

(3) Bu madde kapsamında belirlenen kurul ve Komisyon üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 26. Yasama Döneminin birinci devresinin sonuna kadar görev yapar.

(4) Bu Kanunun 14 üncü maddesinde belirtilen yönetmelik bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde çıkarılır.

Yürürlük

MADDE 16- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 17- (1) Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı yürütür.

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

22/4/2016

Esas No: 2/1000

Karar No: 3

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Amasya Milletvekili Mehmet Naci BOSTANCI, Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer ÜSTÜN ile 97 milletvekili tarafından hazırlanan ve 01/04/2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan, Başkanlıkça 06/04/2016 tarihinde tali olarak Avrupa Birliği Uyum Komisyonuna, esas olarak Komisyonumuza havale edilen 2/1000 esas numaralı Siyasi Etik Kanunu Teklifi, İstanbul Milletvekili Mustafa ŞENTOP Başkanlığında toplanan Komisyonumuzun 14/04/2016 tarihli toplantısında; Başbakan Yardımcısı Lütfi ELVAN, Başbakanlık, Adalet Bakanlığı, Avrupa Birliği Bakanlığı, TBMM Başkanlığı İdari Teşkilatı Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı ile Türk Parlamenterler Birliği temsilcilerinin katılımlarıyla görüşülmüştür. Kurum yetkilileri dinlenmiş, konuyla ilgili görüşleri alınmıştır.

Tali komisyon olan Avrupa Birliği Uyum Komisyonu 13/04/2016 tarihli toplantısında, Teklifin geneli ve bazı maddeleri üzerinde görüşme yapmış ve raporunu olumlu görüşle Komisyonumuza gönderilmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunmuştur.

Teklifin geneli üzerindeki görüşmeler tamamlanmış, teklif benimsenmiş ve maddelerin görüşülmesine geçilmiştir. Komisyonunda temsil edilen dört siyasi parti grubuna mensup milletvekilleri tarafından verilen ortak önerge doğrultusunda söz konusu Teklifin daha detaylı olarak incelenebilmesine imkân sağlamak amacıyla Alt Komisyon kurulmuştur. Dokuz üyeden oluşan Alt Komisyon, 14/04/2016 tarihinde başkan ve başkanvekilini seçerek çalışmalarına başlamış 18/04/2016 ve 19/04/2016 tarihlerinde çalışmış ve Raporunu da 20/04/2016 tarihinde Komisyonumuza sunmuştur.

Komisyonumuz, 21/04/2016 tarihinde İstanbul Milletvekili Mustafa ŞENTOP başkanlığında Alt Komisyon Raporu'nu ve kabul edilen metni görüşmek üzere toplanmıştır. Bu toplantıya; Adalet Bakanı Bekir BOZDAĞ, Başbakanlık, Adalet Bakanlığı ve Avrupa Birliği Bakanlığı temsilcileri katılmıştır.

Bilindiği üzere, ülkeden ülkeye bir takım değişiklikler gösteren ve farklı hukuki metinler suretiyle ortaya çıkan etik/davranış “kod”ları, parlamento üyelerinin uyması gereken davranış ilke ve kurallarının belirlendiği yazılı metinlerdir. Etik ilke ve davranış kurallarının belirlenmesinde asıl amaç parlamento üyeleri ile seçmenler arasında güven ilişkisi tesis ederek, kurum olarak parlamentoların itibarını artırmaktır. Burada zikredilen etik ilkeler ile davranış kurallarıyla yapılan düzenleme dürüstlüğü, hesap verebilirliği ve şeffaflığı artırmak gibi temel hedeflere ulaşmaya yönelik olup asıl maksat ceza ve disiplin hükümleri belirlemek değildir.

Teklif ve gerekçesi incelendiğinde TBMM üyeleri ile ilgili olarak;

- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine yönelik etik davranış ilkelerinin oluşturulmasının,
- Siyasi etik kavramıyla ilgili olarak mevzuatta dağınık şekilde yer alan hükümlerin tek ve kapsamlı bir metin düzenlenmesinin,

- Siyasi alanda yol gösterici fonksiyon icra edecek etik ilke ve standartların belirlenmesinin,
 - Siyasi etik kapsamında değerlendirilen hediye alma yasağı, çıkar çatışması oluşturan durumlarda beyan yükümlülüğü, tahsis edilen kamu imkânlarının kişisel amaçlar için kullanılmaması gibi konuların sistematik bir şekilde düzenlenmesinin,
 - Siyasi etik ilkelerinin ihlalinin oluşturan davranışlar karşısında, başvuru üzerine harekete geçecek denetim mekanizmalarının oluşturulmasının,
 - Siyasi etik ilkelerinin somut olaylara uygulanmasına ilişkin olarak milletvekillerine yardımcı olmak ve gizlilik esasları çerçevesinde çalışacak bir danışma birimi mekanizmasının oluşturulmasının,
 - Siyasi etik kültürünün yerleştirilmesi ve bu amaçla kılavuz niteliğinde etik rehber oluşturulmasının,
 - Kamuoyunun siyasete ve demokrasiye güvenini artıracak, standartlara uygun bir siyasi etik düzenlemesinin yapılmasının,
 - Siyasi etik kurulları ve Siyasi Etik Komisyonunun görev, yetki, çalışma usul ve esaslarının düzenlenmesinin,
 - Siyasi etik ihlallerine karşı izleme, denetim ve yaptırım sisteminin düzenlenmesinin,
 - Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ile bağdaşmayan işlerin belirlenmesi ve üyelik sonrası işlerle alakalı geçici kısıtlamaların belirlenmesinin,
 - Teklif ile ihdas edilen siyasi parti kurulları, Siyasi Etik Komisyonu ve diğer bazı hususlarla ilgili olarak Meclis Başkanlığına yükümlülükler getirilmesinin ve buna ilişkin ikincil düzenlemeler yapma yetkisi verilmesinin,
 - Kanun yapım tekniğine uygunluğu sağlamak için münhasıran TBMM üyeleri hakkında düzenlemeler içeren kanunların yürürlükten kaldırılması ve söz konusu kanunlardaki hükümlerin bu Teklife taşınmasının, öngöröldüğü anlaşılmaktadır.
- Toplantıyı açış konuşmasında Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Mustafa ŞENTOP tarafından;
- Parlamento üyelerine yönelik etik veya davranış kurallarının ilk örneklerinin 1968 yılında Amerika Birleşik Devletleri Temsilciler Meclisi ve Senatosunda kabul edilen bir kodla ortaya çıktığı,
 - Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) tarafından hazırlanan rapora göre 2012 yılı itibarıyla AGİT bölgesinde on bir ülkede on beş parlamentoda etik davranış kodu bulunduğu, bugün itibarıyla on dokuz ülkede ve biri uluslararası nitelikte Avrupa Parlamentosu olmak üzere yirmi yedi parlamentoda etik davranış kodları bulunduğu,
 - Hâlihazırda Türkiye, Almanya (Bundesrat), Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, İtalya, Avusturya, Hırvatistan, Macaristan, Romanya, Rusya, Sırbistan, Slovakya, Slovenya ulusal meclislerinde, İspanya, Portekiz, Hırvatistan, Hollanda, Danimarka ve Yunanistan parlamentolarında milletvekilleri için özel bir etik davranış kodu bulunmadığı,
 - Etik davranış kodlarının benimsenmesinde hukuki mahiyeti itibarıyla ülkeden ülkeye değişen farklı tasarrufların söz konusu olduğu bu manada; kanunla, içtüzük değişikliğiyle, parlamento kararıyla veya parlamento bildirgesiyle düzenleme yapıldığı,
 - Sadece Litvanya'da, siyasetçiler için davranış kodunun kanunla kabul edildiği, diğer ülkelerin genel uygulamasında parlamento işlemleriyle oluşturulduğu, hattâ Fransa'da komisyon kararıyla benzer kodların hayata geçirildiği,

- Türkiye Büyük Millet Meclisinde siyasi etik veya siyasi ahlak kavramlarının ilk olarak 19'uncu Yasama Döneminde 1993 yılında kanun tekliflerine konu olduğu, takip eden 20, 21, 22, 23 ve 24'üncü yasama dönemlerinde de tespit edilebildiği kadarıyla on sekiz kez Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine taşındığı, dolayısı ile bu alanda 23 yıllık bir birikimin olduğu,

- Konuyla ilgili olarak şimdiye kadar Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan tekliflerde birçok hususta farklılıklar olmakla beraber, birçok konuda da birbirini tekrar eden düzenlemelere yer verildiği,

- Etik konusunun Anayasa Komisyonu gündemine daha önce iki kez geldiği, ilkin ilgili kanun teklifinin reddedildiği ve diğerinde de 2007 yılında erken seçim kararının alınması neticesinde alt komisyon raporu ve kabul edilen metin görüşülmeden ilgili kanun tekliflerinin hükümsüz kaldığı

ifade edilmiştir.

Teklifin geneli üzerinde yapılan görüşmelerde söz alan Teklifin ilk imza sahiplerinden Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer ÜSTÜN tarafından;

- Türk hukuk sisteminde, Anayasa'da ve kanunlarda benzer nitelikte hükümler olduğu, ancak böyle bir müstakil kanun olmaması sebebiyle işin kıymetinin tam olarak ortaya konulamadığı, müstakil bir kanunun, prestij açısından, siyasetin kazanımları açısından önemli olacağı, uygulamada birliktelik sağlayacağı,

- 2007'de kendisi tarafından verilen Teklif içeriğine bakıldığında hakikaten biraz daha sert, milletvekillerini biraz daha fazla zorlayacak bir teklif olduğu, Teklifin zamanla geliştirildiği,

- Mevcut 2/1000 esas numaralı Teklifin ise daha esnek, daha uzlaşmacı ve siyasi parti gruplarına daha fazla yetki ve sorumluluk veren ve iç denetimi sağlayacak bir yapıda dizayn edildiği, siyasi etik kurallarının da daha esnek belirlendiği, daha önce yapılan konuyla ilgili bütün bu tekliflerin boşa gitmediği ve oradan süzüle süzüle güzel bir metin ortaya çıktığı,

ifade edilmiştir.

Teklifin geneli üzerinde yapılan görüşmelerde Hükümet adına söz alan Başbakan Yardımcısı Lütfi ELVAN tarafından;

- Siyasi etik konusunun 64. Hükümetin programında ve eylem planında yer aldığı, siyasi etikle ilgili bir yasa çıkarılmasının siyasete ve siyasetçiye duyulan güvenin artmasına, siyasal kurumların meşruiyetinin de güçlendirilmesine vesile olacak bir çalışma olduğu,

- Türk hukuk sisteminde konuyla ilgili düzenlemeler olduğu ve fakat siyaset kurumunun en önemli aktörü olan milletvekilleri için etik ilkelerin ihlallerine ilişkin başvuruları da inceleyecek bir mekanizmayı da kapsayacak şekilde müstakil ve bütüncül bir kanun çıkarılmasının siyasetin kazanımları açısından önemli olacağı,

- Teklifte siyasi etikle ilgili temel ilkelerin belirlenmesi, bu ilkelerin hayata geçirilmesi kapsamında olmak üzere mal bildirimini, çıkar çatışması durumlarına dair beyan yükümlülüğü, hediye alma yasağı gibi özel konuların düzenlenmesi, siyasi etik ilkeleriyle ilgili kurumsal yapının oluşturulması, siyasi etik ihlallerine karşı izleme, denetim ve yaptırım sisteminin düzenlenmesi, üyelikle bağdaşmayan işler ve üyelik sonrası geçici kısıtlamaların belirlenmesi gibi birtakım düzenlemelerin hedeflendiği,

- Medeniyetimizde de siyasete ve kamu yönetimine yönelik etik ve ahlak ilkelerine çok önem verildiği, Yusuf Has HACİP'in Kutadgu Bilig'inde, Nizamülmülk'ün Siyâsetname'sinde ve Farabi'nin Medinetü'l- Fazılası'nda da çok açık bir şekilde bu ilkeleri görmenin mümkün olduğu,

- Siyasi etikle ilgili uluslararası düzeyde çalışan önemli bir kurum olan Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubunun (GRECO) 4 numaralı Tavsiye Kararı'nda 2017 yılı sonuna kadar milletvekillerinin, hakimlerin ve savcılarının siyasi etik ilkelerinin GRECO'ya üye ülkeler tarafından yasalaştırılmasına yönelik bir tavsiye kararı alındığı ve bu çerçevede Avrupa Birliği üyeleri başta olmak üzere bu alanda önemli çalışmalar yürütüldüğü,

- Siyasi etik konusunun vize muafiyetinin gereklilikleri arasında yer alan bir husus olarak bir an evvel yasalaşmasının önem arz ettiği

ifade edilmiştir.

Teklifin geneli üzerinde yapılan müzakerelerde söz alan Anayasa Komisyonu üyeleri tarafından;

- Teklifin sadece bir partiyi, iktidarı veya muhalefeti değil şimdiki ve gelecekteki bütün Parlamento mensuplarını ilgilendirdiği, dolayısıyla çok önemli bir hazırlığın yapılması gerektiği ve fakat zaman itibarıyla teferuatlı bir çalışma yapma imkânı olmadığı,

- Teklifin önemi nedeniyle Meclisteki bütün partilerin ortak kararıyla gelmesi gereken bir teklif olduğu, bütün üyelerin katkı verebilmesini sağlamak amacıyla süratle bir alt komisyonun kurulmasının yerinde olacağı,

- Teklifin başlığı ile içeriği arasında genel anlamda bir uyumsuzluğun olduğu, Teklifin içeriğinde sadece milletvekillerinin yer aldığı ve fakat siyasi etik kavramının geniş bir kapsamı olduğu, bakanları, başbakanı ve diğer siyasi aktörleri kapsadığı, bu nedenle siyasi etik adlandırması yerine Teklifin adının değiştirilmesi gerektiği,

- Teklif içeriğinde siyasetin finansmanı, siyasal partilerin harcamaları ile siyaset- medya-ticaret ilişkilerinin yer almamasının bir eksiklik olduğu,

- Teklif ile getirilmesi düşünülen Siyasi Etik Komisyonunun eşit temsile dayanmadığı, Komisyonunda bütün partilerin eşit olarak temsil edilmesinin daha isabetli olacağı, bu Komisyonun diğer ihtisas komisyonları gibi yasama faaliyetinde bulunmadığı,

- Teklifin yer yer bazı kanunlara atıflar yaptığı, söz konusu atıfların ve atıf yapılan kanunların daha detaylı olarak ele alınması gerektiği,

- Teklif içeriğinde yer alan etik davranış ilkelerini düzenleyen 3'üncü maddenin net olmadığı, çok soyut, muğlak, kişinin takdirine bırakılmış, kişiden kişiye değişen birtakım düzenlemeler içerdiği,

- Siyasi Etik Komisyonunun incelemesi sonrası bir yaptırım uygulandığı, incelemenin şikâyet ve yargılama sürecini içerdiği, Komisyonun bu anlamda bir yargılama makamı gibi olduğu, bu nedenle söz konusu süreç için ceza hukuku ilkelerinin de geçerli olması gerektiği, muğlak kavramların kullanmasının bu açıdan sakıncalı olacağı,

- Teklifin başvuru usulünü düzenleyen bölümde boşluklar olduğu, inceleme sonucundan başvurana bilgi verilip verilmeyeceği ile başvuranın şikâyet hakkının olup olmadığı hususlarının düzenlenmediği,

- Siyasi Etik Komisyonunun kararlarından memnun olmayan kişilerin yargıya gidip gidemeyeceği hususunda belirsizlik olduğu,

- Herhangi bir siyasi partiye mensup olmayan milletvekilleriyle bağımsız milletvekilleri açısından Komisyonun dışında bir itiraz mercii öngörülmediği, bu durumun Anayasa'da belirtilen eşitlik ilkesine aykırı olacağı,

- Etik standartlar oluşturulurken katı sınırlamaların yapılmasına gerek olmadığı, uygulamada neyin etik olup olmadığının belirlenmesinin milletvekillerine bırakılması gerektiği,

- Etik ile ilgili düzenlemenin dilek ve temennilerden ibaret olmaması ve sıkı yaptırımlara bağlanması gerektiği,

şeklindeki görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Teklifin geneli üzerinde yapılan görüşmelerde Hükümet adına söz alan Başbakan Yardımcısı Lütfi ELVAN tarafından Komisyona üyelerine cevaben;

- Milletvekillerinin suç teşkil eden fiilleri için Türk Ceza Kanunu hükümlerinin, disiplin suçu teşkil eden eylemleri için her partinin kendi disiplin kurullarının bulunduğu,

- Siyasi etik konusunun toplum nezdinde çok önem taşıyan bir husus olmakla birlikte suç ve disiplin fiilleriyle karıştırılmaması gerektiği,

- Siyasetin finansmanına ilişkin yasal düzenleme çalışmalarının devam ettiği, hazırlanan çalışmanın kısa bir süre içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk edileceği,

- Siyasi etik ile siyasetin finansmanı konularının farklı alanlar olduğu, örneğin siyasetin finansmanı tasarısında yasaya aykırı davrananlara para cezalarının öngörüldüğü, siyasi etik alanında ise bunun yapılmasının doğru olmadığı,

- Teklif içeriğinde yer alan ilkelerin uluslararası standartlarda konulmuş ilkeler olduğu ve söz konusu ilkelerin yönetmelikle detaylandırılacağı ve bir etik rehberin oluşturulacağı,

- Bakanlar Kurulu üyeleri; Başbakanın, bakanların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri dışından atanan bakanların da dahil olmak üzere Anayasanın 112’nci maddesi uyarınca milletvekillerinin sahip oldukları sorumluluklara sahip olduğu dolayısıyla bakanların- milletvekili olsun veya olmasın- bir milletvekili için siyasi etikle ilgili uygulanan yöntem neyse onun uygulanacağı, aynı düzenlemeye tabi olacağı, ancak bir bakanın kendi sorumlu olduğu alanla ilgili olarak yapmış olduğu icraatların hesabını verdiği, soru, gensoru ve meclis soruşturması gibi farklı denetim mekanizmalarının bulunduğu,

- Teklifte milletvekillerinin konuyla ilgili tereddütlerini gidermek üzere bir danışma mekanizmasının oluşturulduğu, ifade edilen eleştirilen değerlendirileceği bir alt komisyon kurulmasının yararlı olabileceği ve orada daha fazla katkı sağlanabileceği,

ifade edilmiştir.

Teklifin geneli üzerinde yapılan görüşmelerde söz alan Türk Parlamenterler Birliği Temsilcisi Yahya AKMAN tarafından;

- Türkiye Cumhuriyeti Devlet teşkilatında önem derecesi itibarıyla çok daha az öneme sahip olan birçok kurumun, kuruluşun, hatta kamu yararına çalışan kuruluşların münhasıran kanunları olduğu, en önemli görevi yasama faaliyeti olan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin kendilerine mahsus bir kanunu bulunmadığı,

- Asıl arzu ettikleri hususun siyasi partilerin üzerinde ittifak edeceği bir milletvekili kanunu çıkarılması ve siyasi etik konusunun da bu Kanunun bir bölümü olarak düzenlenmesinin daha isabetli olacağına inandıkları

ifade edilmiştir.

Teklifin geneli üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasının ardından Teklif ve gerekçesi Komisyonumuzca da benimsenerek maddelerin görüşülmesine geçilmiştir. Komisyonunda temsil edilen dört siyasi parti grubuna mensup üyeler tarafından verilen ortak önerge doğrultusunda söz konusu Teklifin daha detaylı olarak incelenebilmesini teminen alt komisyonunda görüşülmesi kabul edilmiştir. Bu amaçla dokuz üyeli bir alt komisyon kurulmuştur.

Komisyonumuz, 21/04/2016 tarihli toplantısında Alt Komisyonun Raporunu benimsemiş ve çalışmaların bu Komisyon tarafından kabul edilen metin üzerinden yapılmasını kabul etmiştir.

Alt Komisyonunun kabul ettiği metin maddeleri üzerinde söz alan milletvekilleri;

- Söz alan Komisyon üyeleri, Kanun Teklifinin ilk imza sahiplerinden Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer ÜSTÜN ve Hükümet adına toplantıda hazır bulunan Adalet Bakanı Bekir BOZDAĞ Alt Komisyon çalışmalarını değerli bulduklarını,

- Milletvekilleri unvanını kullanarak hiçbir şekilde milletvekillerinin serbest mesleklerini icra etmemeleri gerektiği,

- Etik değerlerin belirlenmesinin keyfilğe bırakılmaması gerektiği,

- Hediyelerin değerinin belirlenmesinin uygulamada mümkün olmadığını, milletvekillerinin hiçbir şekilde hediye almamaları gerektiği,

- Hediye değerinin üst limiti için net bir rakam konulması gerektiği, yurt dışından alınacak hediyeler için öngörülen asgari ücretin on katı olarak belirtilen değer sembolik bir miktara indirilmesi gerektiği,

- Birçok ülkenin siyasi etik komisyonlarında siyasi partilerin eşit sayıda temsil edildikleri, yeni kurulacak komisyonun her partinin belirleyeceği eşit sayıda üyeden oluşturulması gerektiği,

- Komisyon üyelerinin demokratik bir şekilde Anayasa ve İçtüzükte belirlenen ilke doğrultusunda siyasi parti gruplarının güçleri oranında belirlendiği, diğer taraftan dünya örneklerine bakıldığında konuyla ilgili olarak savunulan her teze bir örnek bulunabileceği, eşit temsille kurulan komisyonlar olduğu gibi nisbi temsille kurulan komisyonların da var olduğu, dolayısı ile bunun bir siyasal tercih olduğu ve Teklifteki düzenlemenin İçtüzük ve Anayasaya uygun olduğu,

- Teklif ile TBMM Başkanlığına milletvekilleriyle ilgili bir alanda yönetmelik çıkarma yetkisi verildiği, ancak bu hususun hukuken tartışmalı olduğu, Anayasanın yönetmelik çıkarma yetkisini düzenleyen “Yönetmelikler” başlıklı 124’üncü maddesinde TBMM Başkanlığının sayıldığı,

- Anayasanın “Yönetmelikler” başlıklı 124’üncü maddesinde TBMM Başkanlığının sayılmamasının Başkanlığın yönetmelik çıkarma yetkisinin olmadığı anlamına gelmediği, nitekim maddede Bakanlar Kurulu da sayıldığı halde uygulamada Bakanlar Kurulunun yönetmelik çıkardığı, İçtüzüğün 13, 14 ve 182’nci maddelerinde bu yetkinin belirtildiği,

- Şimdiye kadar İçtüzüğün 182’nci maddesi uyarınca TBMM Başkanlığı tarafından sekiz tanesi Milli Saraylara ait olmak üzere toplam kırk bir adet yönetmelik çıkarıldığı, bunlardan yürürlükte olanlar arasında en eskisinin 1987 tarihli olduğu, uygulamada Meclis yönetmeliklerinin Meclis Başkanlık Divanının çıkarıldığı, burada bütün partilerin güçleri oranında temsil edildiği dolayısıyla Anayasa’ya aykırılığın söz konusu olmadığı,

ifade edilmiştir.

Komisyonumuz, Alt Komisyonun kabul ettiği metni aşağıdaki değişiklikleri yapmak suretiyle kabul etmiştir. Gerek Alt Komisyon ve gerekse Anayasa Komisyonunda 2/1000 esas numaralı Kanun Teklifi ile ilgili yapılan bütün görüşmelerde tam tutanak tutulmuştur.

Yapılan görüşmeler sırasında maddeler üzerinde yapılan değişiklik ve kabuller aşağıdaki gibidir.

Alt Komisyon tarafından kabul edilen metnin;

- Teklif başlığı ile 1, 2, 3, 4, 5 ve 6’ncı maddeleri, üzerinde verilen önergeler kabul edilmeyerek aynen,

- 7'nci maddesi üzerinde verilen önergelerden Burdur Milletvekili Reşat PETEK tarafından verilen ve madde içeriği itibarıyla herhangi bir değişiklik yapmayan, ancak madde metninin daha anlaşılır ve konu bütünlüğü açısından daha uygun bir niteliğe kavuşturulması konulu önergesi kabul edilmiş ve 7'nci maddesi, önerge doğrultusunda değiştirilerek,

- 8, 9 ve 10'uncu maddeleri, üzerinde verilen önergeler kabul edilmeyerek aynen,

- 11'inci maddesi üzerinde verilen önergeler kabul edilmemiş ancak madde başlığı, alınan yetki çerçevesinde madde içeriğini yansıtacak şekilde redaksiyona tabi tutularak aynen,

- 12'nci maddesi üzerinde verilen önergelerden Adalet ve Kalkınma Partisine mensup Komisyon üyeleri tarafından madde metninin daha anlaşılır hâle getirilmesi amacıyla verilen önerge kabul edilmiş ve 12'nci maddesi önerge doğrultusunda değiştirilerek,

- 13, 14 ve 15'inci maddeleri aynen,

- Geçici 1 'inci maddesi, üzerinde Milliyetçi Hareket Partisine mensup milletvekillerince verilen önerge kabul edilmeyerek aynen,

- 16 ve 17'nci maddeleri aynen,

kabul etmiştir.

Teklif, oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

Teklifin tamamı kanun dili ve tekniği bakımından gözden geçirilmiş ve metinde redaksiyon mahiyetinde değişiklikler yapılmıştır.

Anayasa Komisyonu gündemindeki iş yoğunluğu nedeniyle herhangi bir aksaklığa neden vermemek için, İttüdüğün 45'inci maddesi uyarınca, Teklifin, Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere Bursa Milletvekili Zekeriya BİRKAN, Çankırı Milletvekili Muhammet Emin AKBAŞOĞLU ve İstanbul Milletvekili Haydar Ali YILDIZ özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Mustafa Şentop</i>	<i>Reşat Petek</i>	<i>Abdurrahman Öz</i>
İstanbul	Burdur	Aydın
Kâtip	Üye	Üye
<i>Muhammet Emin Akbaşoğlu</i>	<i>İbrahim Halil Fırat</i>	<i>Cengiz Aydoğdu</i>
Çankırı	Adıyaman	Aksaray
(Bu raporun özel sözcüsü)		
Üye	Üye	Üye
<i>Murat Alparslan</i>	<i>Mustafa Köse</i>	<i>İsmail Aydın</i>
Ankara	Antalya	Bursa
		(Son toplantıya katılmadı)
Üye	Üye	Üye
<i>Zekeriya Birkan</i>	<i>Adem Yeşildal</i>	<i>Haydar Ali Yıldız</i>
Bursa	Hatay	İstanbul
(Bu raporun özel sözcüsü)		(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye	Üye	Üye
<i>Markar Eseyan</i>	<i>Kemalettin Yılmaztekin</i>	<i>Yusuf Başer</i>
İstanbul	Şanlıurfa	Yozgat
(Son toplantıya katılamadı)	(Son toplantıya katılamadı)	
Üye	Üye	Üye
<i>Murat Emir</i>	<i>Uğur Bayraktutan</i>	<i>Bülent Tezcan</i>
Ankara	Artvin	Aydın
(Muhalefet şerhimiz ektedir)	(Muhalefet şerhim vardır)	(Muhalefet şerhim vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Nurhayat Altaca Kayışoğlu</i>	<i>Muharrem Erkek</i>	<i>Akın Üstündağ</i>
Bursa	Çanakkale	Muğla
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhim vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Meral Danış Beştaş</i>	<i>Erol Dora</i>	<i>Mithat Sancar</i>
Adana	Mardin	Mardin
(Muhalefet şerhi eklidir)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Son toplantıya katılamadı)
(Son oylamada bulunamadı)		
Üye	Üye	
<i>Mehmet Parsak</i>	<i>Oktay Öztürk</i>	
Afyonkarahisar	Mersin	
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	

MUHALEFET ŞERHİ

Türkiye, Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik sürecinde kamu yönetimini AB normlarına uygun duruma getirebilmek amacıyla yıllardır süregelen çabalar içerisinde. AB sürecinde atılan adımların demokrasi ve hukuk standartlarımızı yükseltmesi beklenirken, her zaman bu sonuca ulaşamadığı bilinen bir gerçektir. Bir kısım düzenlemeler ise sadece “görüntüyü kurtarmaya ve günlük siyasi ihtiyaçları karşılamaya dönüktür.” AB Kriterlerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılan kanunların ve oluşturulan kurum ve kuruluşların önemli bir kısmının bu kapsamda olduğu görülmektedir. Bu anlamda bir inanç eksikliği ve demokrasiyi kendi siyasi idealleri için araç olarak düşünmek, her ne olursa olsun, hangi kanunlar çıkarılırsa çıkarılsın, hangi kurum ve kuruluşlar kurulursa kurulsun demokrasiden uzaklaşmakla sonuçlanacaktır.

Demokrasinin ve hukuk devletinin bir gereği olarak, normlar hiyerarşisine uygun biçimde kanunların Anayasa'ya uygun olması temel kuraldır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Kanunu Teklifi'nde ise bu kurala aykırı bir durum söz konusudur. 1982 Anayasası'nın Yönetmelikler başlıklı 124. maddesinin 1'inci fıkrasında, yönetmelik çıkarma yetkisinin kimlerde olduğu “*Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.*” biçiminde belirtilmiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi, TBMM Başkanı'nın yönetmelik çıkarma yetkisi bulunmamaktadır. Oysa bahsi geçen kanun teklifinin 14'üncü maddesi, TBMM Başkanı'na yönetmelik çıkarma konusunda yetki vererek Anayasa'ya aykırı bir hükümde bulunmaktadır. Yine Anayasa'dan sonra amir hüküm niteliğindeki TBMM İçtüzüğü'nün 14'üncü maddesinde, TBMM Başkanı'nın görevleri sayılmaktadır. Bu görevler içinde de yönetmelik çıkarmaya dair herhangi bir düzenleme yoktur.

2015 Aralık ayında Başbakan Ahmet Davutoğlu başkanlığında gerçekleştirilen Reform Eylem Grubu Üçüncü Toplantısında, Vize Serbestisi Yol Haritası kapsamında hayata geçirilmesi gereken kanuni düzenlemeler ile operasyonel tedbirler görüşülmüştür. Toplantıya ilişkin yapılan Basın Bildirisinde, vatandaşlarımızın Schengen bölgesine vizesiz seyahatini temin için Hükümetin Eylem Planında yer alan tedbirler ve bu tedbirleri tamamlayıcı mahiyette atılması gereken öncelikli adımlar arasında **Siyasi Etik Kanunu**'na da yer verilmiştir.

2015 Yılı AB Komisyonu Türkiye İlerleme Raporu'nda da siyasi etik konusuna özel bir önem verilmiş ve yolsuzlukla mücadele şu şekilde vurgulanmıştır: “*Milletvekilleri*ne yönelik olarak, mal beyanı ve çıkar çatışmasına ilişkin kurallar gibi kapsamlı etik düzenlemeler henüz kabul edilmemiştir”... “*Türkiye, 2010-2014 Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi'nde öngörülmüş olan pek çok alanda, kilit mevzuatta gerekli değişiklikleri henüz gerçekleştirmemiştir. Genel İdari Usul Kanunu, Kamu İhale Kanunu, Siyasi Etik Kanunu ve Tanık Koruma Kanunu değişiklik bekleyen mevzuat arasındadır.*” Başka bir ifadeyle AB'nin, Türkiye ile ilgili önem verdiği konulardan biri de “siyasi etik” alanıdır.

GRECO, siyasi etik alanında uluslararası bir kurumdur ve açılımı Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu’dur. 4 Mayıs 1998 tarihinde gerçekleştirilen 102. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısında alınan 98/7 sayılı ilke kararı ile bir ‘genişletilmiş kısmi anlaşma’ şeklinde” kurulma yetkisi tesis edilmiş olup, iş bu yetkiye dayanarak 17 kurucu üye devlet tarafından 99/5 sayılı ilke kararı ile 1 Mayıs 1999 tarihinden itibaren kurulmuştur. Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin yanı sıra, ABD’nin de üye olduğu bu Gruba, Türkiye 1 Ocak 2004 tarihinde üye olmuştur. Mevcut kanun teklifi, bu Gurbun tavsiyelerinden oldukça uzak niteliktedir. GRECO;

- Milletvekilleri için parlamento çalışmaları sırasında ortaya çıkabilecek kişisel finansal menfaat çatışması durumlarında, kamuoyunu bilgilendirme zorunluluğunun getirilmesi ve bu durumlar için kuralların geliştirilmesini,
- Milletvekillerinin görev ve sorumluluklarıyla bağdaşmayan iş ve faaliyetlerinin gözden geçirilmesini ve bu faaliyetlerden kaynaklanacak menfaat çatışmalarının giderilmesi için kapsamlı ve uygulanabilir bir mevzuatın oluşturulmasını,
- Parlamento üyelerine yönelik mal beyanı sisteminin, beyanların kesinliğinin ve gerçekliğinin kontrol edildiği bir doğrulama sistemi ile tamamlanması ve etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımlarla desteklenmesi, mal varlığına dair beyanların, parlamentoya sunulmasının ardından vakitli bir şekilde kamuoyuna açılmasını (eş ve bakmakla yükümlü olunan üyelerin bilgilerinin mahremiyetinin korunacağı bir şekilde) tavsiye etmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Komisyonu Kanun Teklifi, GRECO’nun bu tavsiyelerini karşılamamaktadır. Bu durum şeffaflık, açıklık ve hesap verilebilirlik açısından sorunlar doğurmaktadır. Dünyada demokrasi endeksi araştırmasına göre Türkiye, tam demokrasi ve kusurlu demokrasilere sahip ülkeler arasında yer almamaktadır. Aynı araştırmaya göre; ülkemizin demokrasisi, siyasi iktidarın söylemlerinin aksine dünya arenasında “ileri” yerine, Nikaragua, Uganda ve Tanzanya ile birlikte “melez (hibrit)” olarak anılmaktadır.

Türkiye’nin vize serbestisi yol haritası yükümlülüklerinin değerlendirildiği AB Komisyonunun 4 Mart 2016 tarihli raporunda, Türkiye’nin GRECO tavsiyelerine uyumu şu cümlelerle teşvik edilmiştir: Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubunun (GRECO) bütün tavsiye kararlarının etkin takibine imkân sağlayacak kanuni düzenlemelerin yapılması, sivil topluma danışarak hazırlanmış yeni bir yolsuzluğa karşı ulusal eylem planının kabul edilmesi ve gerekli seviyede bağımsızlık ve şeffaflıkla hareket edebilecek şekilde yetkilendirilmiş bir organın bu ulusal eylem planının uygulanmasının gözetimiyle görevlendirilmesi.”

Sadece AB’nin tavsiyeleri açısından yaklaşılmadığı durumda dahi “siyasi etik” konusunda kanuni düzenlemeler yapılması, demokrasi ve temiz siyaset ile yakından ilgilidir. AB’nin tavsiyeleri doğrultusunda, siyasi etik konusunda kanuni düzenleme yapılması olumlu olsa da bahsi geçen teklif, olması gereken nitelikte değildir. Bu teklif “siyasi etik” konusunda yetersiz ve hatta siyasi etikle genel anlamıyla ilgili değildir. Anayasa Komisyonu’nca kurulan Alt Komisyon da çalışmaları sırasında bu durumu fark etmiştir ki öncelikle teklifin başlığı “Siyasi Etik Kanunu” yerine, “TBMM Üyeliği Etik Kanunu” biçiminde değiştirilmiştir. 14 yıldır iktidarda tek parti olduğu düşünüldüğünde, oldukça geç kalınmış bu düzenleme, daha kapsamlı biçimde; Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar, belediye başkanları, bürokratlar ve

siyasetin diğer aktörlerini kapsayacak biçimde yapılmalıydı. Bu anlamda böylesine eksik olan bir kanun teklifiyle ülkemiz açısından büyük bir fırsat kaçırılmaktadır.

Kanun teklifinin, özellikle Anayasa Komisyonu içinden kurulan Alt Komisyon’da yapılan görüşmelerinde, neredeyse değişmeyen maddesi kalmamıştır. Bu değişikliklerin hemen hemen tamamı, teklif sahibi milletvekillerinin bulunduğu partinin komisyon üyelerince teklif edilmiş ya da desteklenmiştir. Başka bir ifadeyle kanun teklifi, iyi hazırlanmadan ve gelişmiş ülke örnekleri dikkate alınmadan Meclis Başkanlığı’na alelacele sunulmuştur. Gerek AB Uyum Komisyonu gerek Anayasa Komisyonu’nda yaptığımız öneriler ile bu durumun önüne geçilmek istemiştir.

Etik söz konusu olduğunda, bir kanuni düzenlemeye en çok dikkat edilecek hususların başında şeffaflık gelmektedir. Mevcut teklif, şeffaflıktan uzak bir görüntü sergilemektedir. **“Milletvekillerinin mal beyanlarının TBMM İnternet Sitesi’nde yayınlanması” ve “etik dışı davranışı tespit edilen milletvekiline dair kararın benzer yöntemle kamuoyuna açıklanması”** tekliflerimizin kabul edilmemesi şeffaflığa aykırı bir durumdur.

Etik Komisyonu’nun bağımsızlığı ve tarafsızlığı ise ayrıca bir sorun teşkil etmektedir. Çünkü; komisyon için TBMM’deki herhangi bir ihtisas komisyonunun siyasi partilere göre üye dağılımı yöntemi benimsenmiştir. Başka bir ifadeyle çoğunluk sahibi olan iktidar partisi ve/veya partileri, bu komisyonda dilediği doğrultuda karar alabilecektir. Komisyonun özellikle iktidar partisi ve/veya partilerinin üyesi milletvekillerini “aklama komisyonuna” dönüşmesi riski bulunmaktadır. Yani bu durumda Komisyon, **“Muhalefet Milletvekilleri Etik Komisyonu”** olmaktan öteye gidemeyecektir.

Etige ilişkin bir teklifte, siyasetin finansmanına dair hükümlerin bulunmaması ve/veya bunun ayrı bir kanuni düzenlemeye konu edilecek olması büyük eksikliktir. Ülkemizde kamuoyunun ve yurttaşlarımızın gözünde en sorunlu alanlardan biri siyasetin finansmanı konusudur. Teklifte, bu konunun ayrıntılı olarak düzenlenmesi doğru olacaktır.

Siyasi etik, CHP’nin yıllardır gerek seçim bildirgelerinde gerek parti programında özenle üzerinde durduğu konuların başında gelmektedir. CHP Programı’nda siyasi etik konusundaki aşağıdaki satırlar, bu hassasiyeti gözler önüne sermektedir:

“Her kademedede dürüst yönetim ve açık toplumu yaşama geçirmek CHP’nin temel hedefidir. Siyasette ve kamu yönetiminde kirlenme toplumumuzun öncelikli sorunlarından biridir. Yolsuzluk, rüşvet, görevi ihmal ve kötüye kullanma, kayırmalar ülke sosyal barışını kökünden sarsmaktadır. Bu erdemsiz görüntü halkımızın merkezi ve yerel yönetimlere olan güvenini zedelemekte, demokrasimizin gelişmesi engellenmektedir. Milletvekilleri ile ilgili çağdaş Siyasi Etik/Ahlak Kuralları, ülkemizde de, gelişmiş demokrasi ülkeleri standartlarında uygulamaya konulmadığı, Temiz Siyaset ilkeleri eksiksiz yaşama geçirilemediği sürece, Dürüst Yönetim sağlanamaz, demokrasimizin bundan ciddi hasar görmesi önlenemez. Siyaset, bir Kamusal Görev ve Toplumsal Özveri alanıdır. Siyasetin bir çıkar kapısı, bir servet birikimi alanı olarak görülmesi önlenecektir... Milletvekillerinin kamu kesimi ile hiçbir şekilde çıkar ilişkisine girmemelerini, milletvekilliği dışındaki tüm iş ilişkilerini beyan etmelerini, Başbakan ve bakanların, kontrolleri altındaki varlıklarının portföy yönetimlerinin, görevleri süresince, kayyuma devredilmesini, Milletvekili Mal Bildirimlerinin kamuoyunun denetimine açık tutulmasını, bir siyasi partiden başka bir siyasi partiye geçişte doğrudan veya dolaylı olarak çıkar sağlayan milletvekillerinin TBMM üyeliğinden düşürülmesini, hediye

niteliğinde mal ve hizmet kabulünde kısıtlamaların kapsamının, Batılı ülkeler standartlarında genişletilmesini, sağlamak için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması hedef alınacaktır... Siyaset, Medya ve Ticaret arasındaki ilişkilerin saydamlaşması, etik kurallara uygun hale gelmesi, tarikat ve çıkar bağlarından arındırılması sağlanacaktır. Tüccar Siyaset anlayışına son verilecek, ticaret ile siyasetin bağları kesilecektir.”

Mevcut kanun teklifinin, 14 yıldır doldurulmayan önemli bir boşluğu doldurma potansiyeli taşıdığı, sonucun ise bu potansiyelden uzak olduğu açıktır. CHP’nin siyasi etik konusunda ayrıntılı düzenlemeler içeren; Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar, belediye başkanları, bürokratlar ve siyasetin diğer aktörlerini de kapsayan bir kanun yapılması noktalarındaki net tavrı da ortadadır. Temiz ve şeffaf siyaset adına çok önemli bir düzenlemenin yaşama geçmesi için siyasi irade anlamında herhangi bir engel gözükmemesine rağmen, gerek Alt Komisyon gerek Anayasa Komisyonu’nda yapılan görüşmelerde durum beklenilen aksine gelişmiştir. Cumhurbaşkanı ve Başbakan’ın da dâhil olduğu siyasi aktörlerin tamamını kapsayacak bir etik kanun teklifi sunulmadığı gibi, Teklifi hazırlayan milletvekilleri, komisyon üyeleri ve komisyona görüş bildirmek için katılan Bakanlar mensup oldukları AKP’nin 7 Haziran ve 1 Kasım’daki seçim bildirgelerine, Hükümet Eylem Planı’na aykırı düzenlemeler gerçekleştirilmesine de neden olmuşlardır. Örnek vermek gerekirse **64. Hükümet Eylem Planı’nda** “Siyasi Etik Kanunu çıkarılacak” yazmaktadır. Mevcut teklif, Cumhurbaşkanı, Başbakan, bürokratlar, seçilmiş yerel yöneticileri kapsamayarak “Milletvekili Etik Kanunu” niteliğindedir. Üstelik bu biçimde oldukça eksik ve amacından uzaktır. Yine örnek vermek gerekirse **AKP’nin 7 Haziran ve 1 Kasım seçim bildirgelerinde**, her ne kadar Siyasi Etik Kanunu çıkarılmasına dair bir söz bulunmasa da şeffaflık adına çok önemli satırlar bulunmaktadır. Buna göre; “Mal bildirimlerinin şeffaf olmasını sağlayacağız. Mal bildirimlerinin elektronik ortamda verilmesini ve kıyaslanmasını sağlayacak bilişim alt yapıları kuracağız. Bunlar, elektronik ortamda bildirilecek ve isteyen herkes, kimin hangi gelirle neyi elde ettiğini görebilecek.” denmiştir. Oysa aynı partiye mensup komisyon üyeleri ve Bakanlar, bu yöndeki teklifimizi reddetmişlerdir. Bu tutum ve davranışlar, kanun teklifinin sadece AB ile vize serbestisi için “göstermelik” nitelikte yapıldığı söylemimizi doğrulamaktadır.

Bu bağlamda, teklifin son biçimine dair maddeler bazında görüşlerimiz aşağıdaki gibidir:

1. Madde: Amaç ve kapsam başlıklı bu madde, TBMM Bünyesinde kurulacak Etik Kurulları ve Etik Komisyonu’na ilişkin kapsamı belirtmiş olmakla birlikte, amaca dair herhangi dair hüküm içermemektedir. Bu nedenle belirlenen etik kural ve ilkelerin yaşama geçirilmesi amacı mutlaka maddeye eklenmelidir.

2. Madde: Kanunda geçen tanım ve kısaltmalara yer vermektedir. Bahsi geçen tanım ve kısaltmalarda, kanunu okuyan ve yorumlayan herkesin fikir birliğine varabilmesi için önemli bazı kavramların atlanmış olması, kanunun uygulanmasında sorunlara neden olacaktır. Örneğin; çıkar çatışması kavramı, kanun içinde atıf almış; ama, ne olduğu tam olarak belirtilmemiştir. Oysa bu kavram, herkes tarafından farklı yorumlanabilecek niteliktedir. Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi’nin 11259 numaralı ve 24 Nisan 2007 tarihli dokümanında çıkar çatışması: “Siyasetçiler de dahil olmak üzere güven duyulması gereken bir konumda bulunan herhangi bir kimsenin göreviyle ilgili çıkar (kamu yararı) ile kişisel çıkarı arasındaki çatışma durumu” biçiminde tanımlanmıştır. Yine OECD, “kamu görevlileri ve

kamu hizmeti” açısından dar bir tanımlamaya gitmiş; “kamu görevlisinin kişisel menfaatinin, kamusal görev ve sorumluluklarını yerine getirmesini uygun olmayan bir biçimde etkilemesiyle ortaya çıkan kamu görevlisinin kamusal görevi ile kendi özel menfaati arasındaki çatışma ile ilgilidir” demiştir. Bu tanımlamalardan birinin hüküm olarak yer alması, kanunun uygulanmasındaki aksaklıkların önemli ölçüde önüne geçecektir.

3. Madde: Etik davranış ilkelerini eksik olarak belirlemiştir. Örneğin; medya ilişkileri, destekleyicisi (spinsoru) olan seyahatler noktasında herhangi bir ilke belirtilmemiştir. Yine 1’inci fıkranın **a bendinde** teklifin ilk halinde doğru olarak yazılan “**menfaat**” kavramı, “haksız menfaat” olarak değiştirilerek etik ilkenin mantığından uzaklaştırılmıştır. Etik alanının, hukuki alanın dışında kalan ve toplumca kabul edilen davranış ilkelerini düzenlediği göz önüne alındığında, maddeye hukuki bir tanım olan “haksız menfaat”ın yerleştirilmiş olması, kanunun ruhuna aykırıdır ve içini boşaltmaktadır. Şöyle ki “haksız menfaat” zaten hukuk dünyamızda cezai ve hukuki yaptırımlara tabidir. Etiği düzenleyen bir kanunun, hukuk düzeni tarafından kabul edilen; ancak, ahlaken kabul edilmez bulunan **menfaatleri** kapsamaması gerekir.

4. Madde: İlgili madde, kanun teklifinin en önemli maddelerinden biridir. Çünkü; şeffaflık ilkesi ve Parlamento ve üyelerinin itibarının sağlanması bu maddedeki hükümlerle pekişecek türdendir. Milletvekillerinin mal beyanına ilişkin, **1’inci fıkrada** 3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu’na atıf yapılmışken, “**bu mal beyanlarının TBMM İnternet Sitesi’nden yayınlanması ve şeffaflık ilkesi gereği kamuoyunun denetimine açılması**” teklifimiz Komisyonca reddedilmiştir. Oysa bu teklifimiz GRECO tavsiyeleri ve AB ilkeleri çerçevesindedir. Yapılan kamuoyu çalışmaları, özellikle Eurobarometer’in ve IPU’nun çalışmalarının sonuçlarında, parlamentoların saygınlığının azalmasındaki en önemli etkenlerden biri olarak milletvekillerinin kendi kişisel zenginleşmelerini toplumun refahının önüne koydukları belirtilmektedir. Bu algının, kısmen doğru olacağına ilişkin güçlü veriler bulunmaktadır. Dolayısıyla, kendi iradesiyle böyle bir yasa yapan parlamentonun, yurttaşlara “**açıklık, şeffaflık etik ilkelerine öncelikle biz uyacağız**” demesi gerekmektedir. Yine GRECO tavsiyeleri doğrultusunda, milletvekillerinin vermiş olduğu mal beyanlarının doğruluğunun kontrole tabi olması gerekmektedir. Düzenlemenin kapsamının bu biçimde değerlendirilmesi doğru olacaktır. Aynı maddenin 2’nci fıkrasının **b bendinde** ise kişisel çıkar ile genel yarar arasında bir çatışma olma durumunun Meclis Başkanlığı’na bildirilmesinin yanında, kamuoyuyla paylaşılması büyük önem taşımaktadır. Ancak; şeffaflık iddiasında olan bu kanun teklifinde, çıkar çatışmasının kamuoyuna açıklanmasının önüne geçilmektedir. Kanada, ABD, İngiltere, Almanya gibi ülkelerde kişisel çıkar-genel yarar çatışması olduğunda bu durum, kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Mevcut teklifte bu açıdan önemli bir eksiklik bulunmaktadır.

5. Madde: Etik ilkeleri konusunda, ülkemizde en çok tartışmalı alanlardan birini düzenlemektedir. Hediye kabul etme başlıklı maddenin 1’inci fıkrası ülke içinden, 2’nci fıkrası ülke dışından kabul edilebilecek hediyelere dair düzenleme içermektedir. 1’inci fıkrada, milletvekillerinin ülke içinden kabul edeceği hediyelerle ilgili herhangi bir ilke kararı, rakam sınırlaması ya da çerçeve düzenleme getirilmeden yönetmeliğe atıf yapılması, kanun koyucunun iradesinin devre dışı bırakılması anlamına gelmektedir. Burada en azından **nezaket kuralı gereği kabul edilebilecek hediyelerin sınırının 500 Türk lirası ile sınırlandırılması** doğru olacaktır. Ayrıca; **TBMM üyesi, görevi gereği kabul etmek durumunda kaldığı hediyeleri de en geç 15 gün içinde Meclis Başkanlığı’na teslim etmek**

zorunda olmalıdır. Avrupa Parlamentosu üyeleri için bu rakam 150 avrodur. Bunun üzerindeki hediyeler kabul edilmemektedir. Aynı maddenin 2’nci fıkrasında ise milletlerarası protokol, mücaeme veya nezaket ilkeleri uyarınca, yabancı devletlerden milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden kabul edilen hediyelere dair 3628 sayılı Kanunun 3’üncü maddesine atıf yapılmıştır. Bu maddeye göre hediyein maddi değeri 10 asgari ücretle sınırlandırılmıştır. Öncelikle; 13 bin lira civarında bir hediyein pahası, ülkemizin ekonomik koşullarında oldukça fazladır. Bu rakamın özel olarak düzenlenmesi ve **250 avro ile sınırlandırılması**, üstelik bu hediyelerin de **en geç 1 ay içerisinde Meclis Başkanlığı’na teslimi gerekmektedir.** Unutulmamalıdır ki bu hediyeler, bu kişilerin milletvekili olması nedeniyle kendilerine sunulmaktadır. Başka bir ifadeyle kamusal niteliği bulunmaktadır.

6. Madde: Siyasi parti grupları etik kurullarına dair düzenlemeler içermektedir. Teklifin ilk halinde, kurul üyelerinin bir yasama dönemi için görev yapması öngörülmekteydi. Bu durumda, bir yasama dönemi boyunca değişmeden üyelerin kalmasının, kurul üyelerine bir koruma kalkını yaratacağı endişesiyle iki yasama yılı ile sınırlandırılması teklifimiz kabul edilmiştir.

8. Madde: Etik Komisyonu’nun tarafsızlığı ve bağımsızlığına gölge düşürecek türdendir. Komisyona, siyasi parti gruplarının vereceği üye sayılarında, TBMM İçtüzüğü’nün 11. maddesinde belirtilen sandalye dağılımının temel alınması, komisyonda çoğunluğa sahip olan iktidar partisi ve/veya partilerince istenen kararların alınması sonucunu doğuracaktır. Bu durum, iktidar partisi ve/veya partilerine mensup milletvekillerinin aklanması sonucuna da dönebilme riskini barındırmaktadır. Oluşacak Komisyon’un yasama faaliyeti yapmayacağı, başvurularla ilgili olarak etik değerlendirmelerde bulunacağı göz önüne alındığında eşit temsil sağlama yönünde bir düzenleme yapılması uygun olacaktır. Zira dünya örneklerine baktığımızda ABD, Fransa, Letonya gibi ülkelerde etikle ilgili komisyonlarda her partiden eşit sayıda üye ile temsil edildiği görülmektedir.

10. Madde: Kurul ve Komisyonun inceleme usulünü düzenleyen bu maddenin **5’inci fıkrası** siyasi parti grubu bulunan milletvekilleriyle ilgili etik kurullarda alınan kararlara itirazı düzenlemektedir. Buna göre; karara itiraz ya milletvekiline ya da TBMM Başkanı’nın takdirine bırakılmıştır. Oysa başvuru sahibine ve/veya diğer siyasi parti gruplarına da aynı itiraz hakkının tanınması, eşitlik ilkesi açısından zaruridir. Aynı maddenin **6’ncı fıkrasında** ise parlamentoda grubu olmayan parti ve bağımsız milletvekilleri hakkındaki başvuruların Karma Etik Kurulu’nda değerlendirilmesinin usul ve esaslarını belirlenmektedir. Kurul kararına karşı ise sadece ilgili milletvekiline ve/veya TBMM Başkanı’na Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Komisyonu’na itiraz hakkı tanınmaktadır. İlgili milletvekilinin partisi tarafından kurulda aklanması durumunda sıklıkla Komisyona başvurmayacağı göz önüne alındığında, Komisyonun önüne dosyaların getirilmesi sadece Meclis Başkanı’na bırakılmaktadır. Oysa başvuru sahibine ve/veya diğer siyasi parti gruplarına da aynı itiraz hakkının tanınması, eşitlik ilkesi açısından zaruridir. Böylelikle Komisyon, sadece Meclis Başkanı’nın iradesiyle çalışan bir organ olmaktan kurtarılmış olacaktır.

11. Madde: Üyelikle bağdaşmayan işler ile üyelik sonrası görev alma yasağını düzenlemekte; ama, milletvekillerinin serbest meslek icrasına herhangi bir sınırlama getirmemektedir. Bu nedenle milletvekillerinin “serbest mesleklerini hiçbir şekilde icra etmemeleri; bir çıkar karşılığı olmasa dahi özel sektörde herhangi bir görev alamaları ve

13/01/2011 tarih ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre tacir ya da esnaf sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamamaları hükme bağlanmalıdır. Maddenin 1'inci fıkrasının b bendi bu doğrultuda değiştirilmelidir.

12. Madde: Etik dışı davranışlarla ilgili yaptırımları düzenlemektedir. Bu maddede, şeffaflık yine göz ardı edilmektedir. Etik davranış ilkelerine aykırı davranan milletvekillerinin bu davranışının kesinleşmesinden sonra kamuoyu ile TBMM İnternet Sitesi aracılığıyla paylaşılması, etik ilkelerine aykırı davranışların azalması konusunda teşvik edici nitelikte olacaktır.

Yukarıda yazdığımız gerekçelerden dolayı muhalifiz.

Bülent Tezcan

Aydın

Murat Emir

Ankara

Muharrem Erkek

Çanakkale

Uğur Bayraktutan

Artvin

Akın Üstündağ

Muğla

Nurhayat Altaca Kayışoğlu

Bursa

MUHALEFET ŞERHİ

Parlamentelerin etik davranış ilkelerine bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmeleri gerekliliği ve kamusal nitelikteki temsil görevleri nedeniyle herhangi bir vatandaşın daha yüksek etik standartlarda faaliyette bulunma zorunluluğu kamuoyu tarafından genel kabul görmüş ilkelere aittir.

Bu bağlamda uluslararası alanda kabul görmüş yasama etiği kuralları, kanun koyucuların makamlarını kişisel çıkarları için kullanmamaları, aldıkları kararların kendilerinin veya yakınlarının çıkarları doğrultusunda şekillenmemesi, yasama sürecinde bağımsız muhakemelerinin para, hediye ve diğer menfaatlerce yönlendirilmemesi ile ilgili düzenlemeleri içermektedir.

Bu doğrultuda parlamenterlerin uymaları gereken bağımsızlık, hesap verebilirlik, şeffaflık, tarafsızlık, ayırım yapmama, kamu yararını gözetme gibi ilkeler; milletvekilliği ile bağdaşmayan işlere, bildirim yükümlülüğüne ve hediye ve benzeri faydaların teminine ilişkin kurallarla somutlaşmakta, bu kurallar parlamenterlere davranışlarının etik yönünü çizerek kılavuz, yurttaşlara ise temsilcilerinin faaliyetlerini gözetecek araçlar sunmaktadır.

“Siyasi Etik Kanunu Teklifi”ni görüşmek üzere 14/04/2016 tarihinde toplanan Anayasa Komisyonu, teklifin daha ayrıntılı görüşülmesi amacıyla bir alt komisyon kurulmasını karara bağladı. Kurulan alt komisyon, 19/04/2016 tarihinde çalışmalarını tamamlamış ve teklif metni üzerinde bizim de olumlu bulduğumuz; Kanun teklifinin adının **“Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Kanunu”** olarak değiştirilmesi, Parlamentoda grubu bulunan bir siyasi parti mensubu olmayan milletvekillerine ilişkin oluşturulması öngörülen “Karma Etik Kurulu”na ilişkin düzenlemelere gidilmiştir. Bunun yanında, alt komisyon çalışmaları süresince kanun teklifine ilişkin önemli gördüğümüz önerilerimiz iktidar partisi üyelerince dikkate alınmamış ve kanun teklifi metninde buna ilişkin değişiklikler gerçekleştirilmemiştir.

21/04/2016 tarihinde alt komisyonun kabul ettiği metin üzerinden görüşmelerine devam eden Anayasa Komisyonu’nda, alt komisyonda da üzerinde önemle durduğumuz ve kanun teklifinin omurgasını oluşturan noktalara dair önerilerimiz iktidar partili üyelerce reddedilmiştir. Bu bağlamda, kanun teklifi metnine muhalefet ettiğimiz önemli hususlar aşağıda belirtilmiştir.

Kanun teklifinin “**Beyan Yüklümlülüğü**” başlığını taşıyan 4’üncü maddesinde; TBMM üyelerinin 19/04/1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu hükümlerine göre mal bildiriminde bulunacakları, bu bildirimlerin yıllık periyodlarla yenileneceği hüküm altına alınmaktadır. Bu düzenlemeye göre TBMM üyeleri mal bildirimlerini sadece TBMM Başkanlığı’na yapacaklardır. Kanun teklifinde TBMM üyelerinin mal bildirimlerine kamuoyunun erişimine ilişkin herhangi bir düzenlemeye gidilmemiştir.

Yasama etiği kurallarının önemli bir bileşeni olan “**mal bildirim yükümlülüğü**” diğer vatandaşlar gibi milletvekillerinin de faaliyetlerinin mali boyutuna ilişkin nesnel veriler sunmaktadır. Dolayısıyla kamuoyunun bireysel olarak milletvekillerine ve bir bütün olarak parlamentoya güven duymalarını sağlamak ve güvenlerini arttırmak amacı güden yasama etiği rejimleri açısından mal bildirimlerinin kamuoyuna sunulması büyük önem arz etmektedir. Nitekim güçlü demokrasilere sahip ülke parlamentolarında kamuoyu erişiminin etik yapının temel taşlarından birisi olduğu görülmektedir. Bu açıdan milletvekillerinin ve yakınlarının özel hayatın gizliliğine ilişkin hususlar gözetilerek mal bildirimlerinin kamuoyu denetimine açılması sağlanmalıdır.

Teklifin 5’inci maddesinde TBMM üyelerinin “Hediye Kabul Etme’lerine ilişkin öngörülen düzenlemelerde kabul edilecek hediyelere ilişkin bir üst limitin kanun metnine konulmamış olmasını ve bu hususun TBMM Başkanlığı’nca çıkarılacak bir yönetmeliğe havale ediyor olmasını önemli bir eksiklik olarak görmekteyiz.

Kanun Teklifi’nin 8’inci maddesinin 1’inci bendinde, TBMM Üyeliği Etik Komisyonu’nun oluşturulmasına ilişkin usuller belirlenmektedir. Komisyonun Anayasa’nın 95’inci maddesinde yapılan atıf doğrultusunda TBMM içtüzüğünün 11’inci maddesine göre belirlenecek olması, tarafımızca kabul edilebilir bir durum değildir. Zira bu durum, AB Uyum Komisyonu raporunda da ifade edilmiş, ayrıca alt komisyon çalışmaları sürecinde de üzerinde en çok durduğumuz ve itirazlarımızı en çok yoğunlaştırdığımız husus olmuştur. Bu düzenlemeye göre, siyasi partiler Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Komisyonu’nda parlamentodaki milletvekilleri oranında temsil imkânı bulacaklardır.

Altını çizerek belirtmeliyiz ki, bu komisyon bir yasama komisyonu olmayacaktır. TBMM üyelerinin görevleri süresince etik ilkelere uygun davranıp davranmadıklarını denetleyecek ve bu konuda çeşitli kararlar verebilecektir. Dolayısıyla bu komisyonun her şeyden önce kuruluş biçiminin etik olması asgari bir zorunluluktur. Düzenlemenin bu haliyle,

iktidarda olan parti ya da partilere, komisyon çalışmaları ve karar süreçleri üzerinde hakimiyet kurma olanağı sağlayacağı aşıkardır. Böyle bir hükmün, Etik Komisyon çalışmalarını, kamuoyunda aklama suçlamalarına yol açan, TBMM araştırma ve soruşturma komisyonlarıyla aynı eleştirilere maruz bırakacağı şimdiden öngörülebilir.

TBMM yeliği Etik Komisyonu’nun oluşturulma biçiminin bu haliyle kalması durumunda komisyonun amacını layıkıyla gerekleştirceği dşnlemeyeceği gibi, komisyonun anlamlı bir işlevinden de söz edilemez. Bu haliyle, komisyonun alacağı kararlar şaibeli olmaktan kurtulamayacak ve iktidarın muhalefet üzerinde gayrı hukuki suiistimleri de sürekli ihtimal dahilinde olacaktır. Dolayısıyla bu ciddi sakıncalar dikkate alınmalı ve TBMM yeliği Etik Komisyonu oluşumunda TBMM’de grubu bulunan siyasi partilerin ye sayısı bakımından eşit temsiliyetinin sağlanacağı bir düzenlemeye gidilmelidir. Zira bu husus komisyonun niteliği ve saygınlığı bakımından oldukça hayatidir.

Bildiğimiz gibi, Avrupa Konseyi bünyesinde tesis edilen ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile birlikte Konseyin en prestijli uluslararası organizasyonu olarak kabul edilen GRECO, yolsuzlukla mücadele alanında uluslararası etkinliği olan bir mekanizmadır. Türkiye de, ulusal ve uluslararası alanda önemli bir sorun halini alan yolsuzluk olgusuyla mücadele konusunda önemli bir adım olarak Ocak 2004’te GRECO’ya ye olmuştur. Ancak ‘‘GRECO Türkiye Hakkında Uygunluk Rapor’’ları incelendiğinde, Türkiye’nin konuya henüz gereken ehemmiyeti göstermediğine ilişkin ciddi kaygıların olduğu açıkça grlmektedir. Bu ereve, söz konusu Kanun Teklifinin niteliksel açıdan GRECO ilkeleri ile uyumlu hale getirilmesi elzemdir. 22.04.2016.

Erol Dora

Mardin

Meral Danış Beştaş

Adana

MUHALEFET ŞERHİ

2/1000 Esas numaralı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Kanunu Teklifi'ne ilişkin Anayasa Komisyonu muhalefet şerhimiz aşağıdaki gibidir;

01.04.2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 06/04/2016 tarihinde tali olarak Avrupa Birliği Uyum Komisyonuna, esas olarak Anayasa Komisyonu'na havale edilen 2/1000 esas numaralı Siyasi Etik Kanunu Teklifi, Anayasa Komisyonu'nun 14/04/2016 tarihli 5'inci toplantısında görüşülmüştür. Teklifin geneli üzerindeki görüşmeler tamamlanmış, teklif benimsenmiş ve maddelerin görüşülmesine geçilmiştir. Komisyonunda temsil edilen dört siyasi parti grubuna mensup üyeler tarafından verilen ortak önerge doğrultusunda söz konusu Teklifin daha detaylı olarak incelenebilmesini teminen alt komisyonda görüşülmesi kabul edilmiştir.

Dokuz üyeden oluşan Alt Komisyon, 14.04.2016 tarihinde Anayasa Komisyonu toplantısı akabinde ilk toplantısını yapmış ve ikinci toplantısının 18 Nisan 2016 Pazartesi günü saat 10.30'da yapılmasını, Alt Komisyon toplantılarında tam tutanak tutulmasını, kararlaştırmıştır. Alt Komisyon, adı geçen Kanun Teklifini 18/04/2015 ve 19/04/2016 tarihli toplantılarında görüşme ve incelemeleri neticesinde Anayasa Komisyonunun görüşmelerine esas olmak üzere bir metin hazırlamıştır. Alt Komisyonun hazırladığı Rapor ve kabul ettiği metin Anayasa Komisyonu'nun 21.04.2016 tarihli toplantısında tekrar görüşülmüş ve karara bağlanmıştır.

Gerek Anayasa Komisyonu gerekse Alt Komisyon kanun teklifinin ismi de dahil olmak üzere çok sayıda madde üzerinde değişiklikler yapmıştır. Ancak bu değişikliklerin büyük bir kısmı kanunun eksik ve yanlış yönlerini düzeltmekten ziyade dilbilgisi düzeltmeleri şeklinde gerçekleşmiştir.

Milliyetçi Hareket Partisi Anayasa Komisyonu üyeleri, kanun teklifinin ismi de dahil olmak üzere hemen hemen tüm maddelerine önerge vermiştir. Milliyetçi Hareket Partisi Anayasa Komisyonu üyelerinin haklı ve gerekçeli tüm önergeleri komisyon tarafından reddedilmiştir.

Komisyon ve hükümet temsilcisi, görüşmeler esnasında verilen tüm önergeleri reddetme hızına kapılarak AKP'li bir üyenin önergesini dahi reddetmiş ve trajikomik bir olaya sebep olmuşlardır.

TEKLİFİN GENELİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMEMİZ

Bir millette ve ülkede huzur ve refahın sağlanması için hukuk kurallarının zorunlu olması kadar, çağdaş bir ülkede davranış ilkelerinin de kanun hükümleri ile belirli standartlara bağlanması bir zorunluluktur.

Tabi ki ülkemizde belirli davranış ilkeleri kurallar bütünü oluşturulacaksa bunun bayraktarlığını TBMM üyeleri yapmalıdır. TBMM üyeleri gerek çalışmalarında ve gerekse tüm

yaşantısında Türk Milleti'ne örnek davranışlar sergileyerek birer rol model olmalıdır. Davranış ilkelerinin belirlendiği bu kanun teklifinin ana hedefinin olumlu ve faydalı olduğu bu bakış açısı ile düşünülebilir. Ancak kanun teklifinin içeriği ve madde metinleri incelendiğinde ne yazık ki aynı duygu ve düşünceler ortaya çıkmamaktadır. Böylesine hassas ve önemli bir kanun metni içerisine siyasi gayelerin sıkışması ve yine her kanun teklifi ve tasarısında olduğu gibi iktidar partisinin “gövde gösterisi” yapması kanun yapma tekniği ve usulü ile uyşamamıştır.

Gerek bazı davranış ilkelerinde eksiklikler ve farklı ifadelerin olması ve gerekse kanun teklifi içerisindeki oluşumların eşit temsile dayanmaması kanun teklifinin amacıyla ve ruhuyla bağdaşamıştır.

Milliyetçi Hareket Partisi kanunun oluşturulma amacının tamamen iyi niyetlerle ve faydacı bir yaklaşımla olmasını dilemekteyken, Avrupa'nın baskısı ile ve zorlama bir yaklaşımla oluştuğunu gözlemlemiştir. Bu hali ile kanun hiçbir kimseye fayda getirmeyecek ve bu amaç ve niyetle kanunun uygulanmasında ciddi sorunlar ortaya çıkaraktır.

Kanun teklifinin Komisyon görüşmeleri esnasında üyeler siyasi görüş ve mensubiyet bakış açılarından sıyrılarak, tam mutabakat ile bu kanun teklifinin oluşturulmasına katkı sağlasalardı ve masada üye sayısı hesabı yapılmadan görüşmeler gerçekleşseydi o zaman gerçek anlamda tüm TBMM üyelerinin benimseyeceği bir davranış ilkeleri kanunu ortaya çıkabilirdi. Ancak Türk Milleti'nin beklentisi olan hoşgörü, dürüstlük, uzlaşma, iyi niyet ve nezaket duyguları bu kanun teklifi metni içerisinde de yerini alamamıştır.

Kanun teklifi öncelikle Anayasa Komisyonu'na “Siyasi Etik Kanunu” ismi ile gelmiş ve Anayasa Komisyonu'na bağlı olarak kurulan Alt Komisyon'da “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Kanunu” olarak değişmiştir. Alt Komisyon kanun teklifinin isminde bulunan hatayı her ne kadar bir nebze düzeltmiş olsa da asıl doğruluğa kavuşamamıştır.

Kanun teklifinin Anayasa Komisyonu'na ilk geldiği “Siyasi Etik Kanunu” ismi ile değerlendirilmesi halinde, kanunun içeriğinin de bu isimle bağdaşır şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Yani “siyasi etik” kavramı sadece milletvekillerini değil tüm siyasetçileri, siyasi parti yöneticilerini, yerel yöneticileri, Cumhurbaşkanı'nı, hükümet üyelerini ve milletvekillerini kapsayan bir kavramdır. Bu hali ile Alt Komisyon'da bu kavramdan vazgeçilmesi isabetli bir yaklaşım olmuştur.

Alt Komisyon'da kanun teklifinin ismi değiştirilmiş ancak yine de doğru isim bulunamamıştır. “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Kanunu” şeklinde değiştirilen kanun teklifi yine içeriği ile uyumlu hale getirilememiştir. Kanun teklifinin ismi içerisinde “etik” kavramının ısrarla yer alması yanlış bir yaklaşım olmuştur.

Etik sözcüğü, Yunanca "karakter" anlamına gelen "ethos" sözcüğünden türetilmiştir. Ayrıca Türkçe 'de etik sözcüğü yanlış biçimde ahlâk sözcüğüyle eş anlam taşımaktadır. Halkın kendi kendine oluşturduğu, hiçbir yazılı metine dayanmayan kanunlara "etik ilkeler" denir. İnsan davranışının etik temelleri her sosyal bilime yansır; antropolojide bir kültürün bir diğeriyle ilişkilendirilmesinde yer alan karmaşıklıklar yüzünden, ekonomide kıt kaynakların paylaştırılmasını içerdiği için, politika biliminde (siyaset bilimi) gücün tahsisindeki rolü nedeniyle, sosyolojide grupların dinamiklerinin köklerindeki yeri itibarıyla, hukukta etik yapıların ilke ve kanunlaştırılması nedeniyle, kriminolojide etik davranışı öven etik olmayan

davranışı kötüleyen hali ve psikolojide de etik olmayan davranışı tanımlayış, anlayış ve tedavi edici rolüyle mevcuttur.

Etik sosyal bilimler dışında kalan çeşitli bilim dallarına da yayılmıştır. Örneğin biyolojide biyoetik adıyla, ekolojide ise çevresel etik adıyla önemli bir yer teşkil eder. Bu hali ile “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Kanunu” ifadesi, üyelerin etik değerlerini ve bilimsel anlamdaki yapısını inceleyen bir kanun ismi gibi garip bir durum ortaya koymaktadır. Yani “etik” kavramı bilimsel bir kullanıma sahip olması dolayısıyla ve anlam bakımından TBMM üyelerinin davranışlarının belirlendiği bir kanunun ismi ile uyumadığından dolayı kanun teklifinin öncelikle isminin değişmesi gerekmektedir.

Bu sebeple kanun teklifinin ismi içerisinde “etik” sözcüğünün çıkarılması gerekmekte ve kanunun isminin “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Davranış İlkeleri Kanunu” olarak değiştirilmesi gerekmektedir. Bu hali ile hem daha anlaşılır bir hal almış olacak, hem de kanunun içeriğindeki madde metinleri ile kanunun ismi uyumlu hale gelecektir.

TEKLİFİN MADDELERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMEMİZ

Aşağıda maddeler halinde sunulan şerhimiz; madde numaraları, başlıkları ve içerikleri itibarıyla Anayasa Komisyonu’nun 21.04.2016 tarihli toplantısında kabul edilen kanun teklifi metninin son haline göre düzenlenmiştir.

Öncelikle kanunun isminin değişmesi yönündeki açıklamalarımızda ve gerekçelerimizde bahsettiğimiz hususlar doğrultusunda her bir madde içerisindeki “etik” kavramının “davranış ilkeleri” olarak değiştirilmesi ve her bir maddenin bu doğrultuda yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Kanun Teklifinin 1. Maddesinde “Amaç ve Kapsam” düzenlenmektedir. Madde metni içerisinde Bakanlar Kurulu üyelerinin sadece milletvekilliği görevinden kaynaklanan haller bakımından bu kanun hükümlerine tabi olacağı ifadesi yer almaktadır. Gerek seçilmiş gerekse TBMM dışından atanan Bakanlar Kurulu üyelerinin kanun kapsamı dışında bırakılması eşitlik ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Yani Bakanlar Kurulu üyelerinin sadece milletvekilliği görevinden kaynaklanan haller bakımından değil tüm görev, iş ve işlemlerinde de bu kanun kapsamına alınması gerekmektedir. Bu husus yine kanunun isminin içeriği ile bağdaşmadığı tartışmasını ortaya koymaktadır. Yani kanunun ismi “Milletvekilleri Davranış İlkeleri Kanunu” şeklinde olması ihtimalinde, kapsam içerisinde bu şekilde bir ifadenin yer alması mantıklı olabilirdi, ancak “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Kanunu” şeklinde düzenlenmiş bir kanun teklifi içerisinde Bakanlar Kurulu üyelerin varestede tutulması çelişkili ve kaygılandırıcı bir yaklaşımdır. Sonuçta Bakanlar Kurulu Üyeleri Bakanlık görevlerini yapmakla birlikte aynı zamanda “TBMM Üyesi” sıfatını taşımaktadırlar. Kanunun oluşturulma amacı TBMM Üyelerinin davranış ilkelerini düzenlemekse eğer, Bakanlar Kurulu üyelerinin herhangi bir ayırım yapılmaksızın tüm iş ve işlemlerinde de bu kanun kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca Bakanlar Kurulu üyelerinin bir anlığına “kamu görevlisi” olarak nitelendirilmesi ihtimalinde de bağlayıcı bir davranış ilkeleri bulunmamaktadır. 5176 sayılı “Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un kapsam kısmında “Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve yargı mensupları ve üniversiteler hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz.” hükmü yer aldığından dolayı ve diğer mevzuat hükümlerimizde Bakanlar Kurulu

üyelerini kapsayıcı bir madde bulunmadığından dolayı bu kanun kapsamına Bakanlar Kurulu üyelerinin tamamının alınması artık bir zaruret haline gelmiştir.

Kanun Teklifinin 2. Maddesinde “Tanımlar” düzenlenmektedir. Tanımlar içerisinde eksik ve yanlış ifadeler bulunmaktadır. Bu sebeple 2. madde içerisine Karma Davranış İlkeleri Kurulu, Komisyon, Kurul, TBMM ve TBMM üyesi ifadelerinin bulunması ve doğru tanımlarının yapılması gerekmektedir. Alt Komisyon’da oluşturulan “Karma Etik Kurulu” ifadesi yine daha önce bahsettiğimiz gerekçelerle değişmesi gerekmekte ve isminin “Karma Davranış İlkeleri Kurulu” olması gerekmektedir. Komisyon tanımının karşılığı, “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Davranış İlkeleri Komisyonu” olması gerekmektedir. Kurul tanımının karşılığı “Siyasi Parti Grubu Davranış İlkeleri Kurulları” olması gerekmektedir. Ayrıca TBMM Üyesi tanımı, “Bakanlar Kurulu üyelerinin tamamı ve mevcut yasama dönemi içinde milletvekili sıfatını haiz olanları.” şeklinde ve eşitlik ilkesine uygun olarak değiştirilmesi gerekmektedir. Bir kanun metni içerisinde tanımlar maddesi büyük önem taşımaktadır. Her bir maddede bu kavramlar üzerinden kurallar oluşturulmakta ve bir nevi kanunun kapsamı bu tanımlar belirlemektedir. Bu sebeplerle de, tanımlar maddesinin yeniden düzenlenmesi ve kanunun amacına ve ruhuna uygun şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Kanun Teklifinin 3. Maddesinde “Etik Davranış İlkeleri” düzenlenmektedir. Ancak daha önce bahsettiğimiz gerekçelerle madde isminin “Davranış İlkeleri” olarak değiştirilmesi gerekmektedir. Bakanlar Kurulu üyelerinin tamamı da dahil olmak üzere TBMM Üyelerinin davranış ilkelerinin net, belirlenebilir ve gerçekçi kurallardan oluşması gerekmektedir. Soyut ve işe yaramayan davranış ilkeleri için bu kanunun yapılması sonucunda hiçbir fayda sağlamayacaktır. Bunca emek harcayarak oluşturulmaya çalışılan kanunun içeriğinin temelini oluşturan davranış ilkelerinin eksik olması, kanunun adeta gereksiz şekilde oluşturulduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca davranış ilkelerinin kesin bir dille kurallar ve yasaklar bütünü halinde olması gerekmektedir. Teklifteki “gözetirler, özen gösterirler, kaçınırlar, gayret ederler” gibi muğlak ve emredici nitelikte olmayan ifadeler yine kanunun “tavsiye” niteliğinde bir kanun olmasına sebep olacaktır. Bu nedenle her bir davranış ilkesinin kesin bir dille kural ve yasak getirecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Davranış ilkelerinin genişletilmesi ve eksik hiçbir hususun bırakılmaması gerekmektedir. TBMM Üyelerinin davranış ilkelerinin belirlendiği bir kanun metni içerisinde “Türkiye Cumhuriyeti’nin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne karşı ifade ve davranışlarda bulunamazlar, terör ve terör örgütlerinin lehine açıklama yapamaz, fiil ve eylemde bulunamazlar,” ifadelerinin yer almaması, Türk Milleti’nin TBMM’den beklediği tutumdan uzak bir yaklaşımdır. Bir TBMM üyesinin en önemli davranış ilkesi, ülkesi ve milletinin bölünmez bütünlüğünün muhafazası olduğu tartışmasızdır. Özellikle son dönemlerde gündemde olan ve her türlü terör ve terör örgütünü övücü nitelikteki ifade ve davranışların önünü kesmek adına bu hususun kanuna işlenmesi gerekmektedir.

Kanun Teklifinin 4. maddesinde “Beyan Yükümlülüğü” düzenlenmektedir. TBMM Üyelerinin beyan yükümlülüğü siyasi bir gereklilik olmakla birlikte, açıklık ve şeffaflık ilkeleri gereğince Türk Milleti’nin seçilenlerden beklediği bir hassasiyettir. Bu sebeple beyan yükümlülüğünün kapsamının daha geniş ve gerçekçi olması gerekmektedir. Beyan yükümlülüğü içerisine; yıllık toplam tutarı, bir aylık milletvekili ödenek ve yolluk tutarının beş katına kadar olan gelirlerin, bir aylık net asgari ücret değerini aşan hediyelerinde bulunması gerekmektedir. Ayrıca bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların Komisyon tarafından belirlenmesi yerinde olacaktır. Davranış ilkeleri gibi önemli bir kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esasların başka bir birimin eline bırakılması doğru bir yaklaşım

değildir. Bu sebeple eşit temsille oluşması gereken Komisyon'un bu hususta kendi usul ve esaslarını belirlemesi beklenen bir durumdur.

Kanun Teklifinin 5. maddesinde “Hediye alma” düzenlenmektedir. Alt Komisyonunda madde ismi değişmiş ve “Hediye kabul etme” olarak yeniden belirlenmiştir. Bu madde ile özellikle son yıllarda sık rastlanılan değeri yüksek hediyelerin önünün kesilmesi gerekmektedir. Kanun teklifinin ilk halinde sadece milletlerarası düzeydeki hediyeler düzenlenmiş olmakla birlikte, yurt içinde TBMM üyelerinin almış olduğu hediyeler yer almamıştır. Alt Komisyon bünyesinde görüşülen kanun maddesi değişikliğe uğramış ve yurt içi muhtemel durumlar da düzenlenmiş olmakla birlikte eksik hususlar içermektedir.

Bu sebeple yurt içi, yurtdışı ve herhangi bir şekilde hukuki kişilik ayrımı yapılmaksızın TBMM Üyesinin alacağı her türlü hediyein bu madde kapsamında olması gerekmektedir. Ayrıca hediye kabul etme kapsamına bir sınır getirilmesi gerekmektedir. Sınırın yönetmeliğe ve teamüllere bırakılması ileride tartışmalı hususlara yol açabilecektir. Bu sebeple madde içerisine “bir aylık net asgari ücret tutarını aşan hediye, para ve menfaat” sınırlamasının getirilmesi gerekmektedir.

Kanun Teklifinin 6. maddesi, kanun teklifinin ilk halinde “Siyasi etik kurulları” başlığıyla, Alt Komisyonunda ise “Siyasi parti grubu etik kurulları” başlığıyla düzenlenmiştir. Ancak kanun maddesinin başlığının “Siyasi parti grubu davranış ilkeleri kurulları” olması daha yerinde ve isabetli olacaktır. Her bir siyasi partinin kendi içerisinde disiplin ve denetim mekanizmaları olmasına rağmen, bu şekilde kurullar oluşturularak ayrı bir denetim mekanizması kurmaya çalışmak siyasi partilerin iç işleyişine müdahale anlamına gelebilecektir. Bir milletvekilinin davranış ilkelerinin değerlendirilmesi doğrudan TBMM bünyesindeki komisyonun kararına bırakılması da doğru olmayan bir yaklaşımdır ancak siyasi partilere bu şekilde bir denetim mekanizması zorlaması yerine, siyasi partilerin var olan kendi disiplin ve denetim mekanizmaları ile bağlı şekilde bir yapı oluşturulması daha demokratik bir düzenleme olacaktır.

Kanun Teklifinin 7. maddesinde “Karma Etik Kurulu” düzenlenmektedir. Bu maddenin başlığının yine “Karma Davranış İlkeleri Kurulu” olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Yine madde metnin bu başlık ile paralel şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Kanun Teklifinin 8. maddesinde “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Komisyonu” düzenlenmiştir. Ancak bu madde isminin yine “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Davranış İlkeleri Komisyonu” olarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca madde metnin de bu minvalde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu madde içerisinde komisyon on bir üyeden oluşmakta ve üyelik dağılımı TBMM’deki dağılıma göre belirlenmektedir. Ancak Komisyonun 12 üyeden oluşması daha katılımcı ve orantılı bir yaklaşım olacaktır. Kanunun en önemli maddelerinden olan komisyonun oluşumuna ve çalışmasına ilişkin bu madde üzerinde ayrıca ve ayrıntılı şekilde durulması gerekmektedir.

TBMM üyelerinin söz ve eylemlerinin, davranış ilkelerine uygunluğuna karar veren bu komisyonun kesinlikle “temsilde adalet” ve “eşitlik” ilkelerine göre yapılması gerekmektedir. TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı’nın raporunda da bahsedildiği üzere; ABD, Avrupa Parlamentosu, Estonya, Fransa, Letonya, İngiltere, İspanya, Polonya ve Portekiz’de isimlendirmedeki farklılıklara rağmen bahsedilen işlevi yerine getiren etik komisyonlar bulunmaktadır. Bu ülkelerden pek çoğunda komisyonlarda parlamentoda temsil edilen parlamento gruplarının eşit temsili öngörülmektedir. Avrupa Birliği ile yürütülen müzakereler kapsamında ve ne yazık ki deyim yerindeyse Avrupa Birliği’ni memnun etmek üzere hazırlanan bu kanun teklifinde yine AKP usulü “güç gösterisi” yapılarak ve eşit temsile

aykırı olarak sayısal üstünlüğün sağlanmaya çalışılması komisyonun ruhu ve yapısı ile uyusmamaktadır. TBMM İçtüzüğünde komisyonların nasıl oluşacağı kısmen belirtilmiştir. Bu belirleme mutlak olmayıp, 24. Ve 26. Dönem Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nda olduğu gibi bir komisyonun eşit temsille oluşturulmasında hiçbir engel bulunmamaktadır. Hatta bu hususun kanun hükmü ile sabit kılınması tüm hukuki tartışmaları da ortadan kaldıracaktır. İktidara sahip milletvekillerinin sayısal üstünlüğünü bu komisyonlarda göstermeye çalışması kendi bakış açıları çerçevesinde haklı gibi görünebilir. Ancak eşit temsilin özellikli yapıya sahip komisyonlar için uygulanmak istenmesi çağdaş bir ülkenin gelişmişlik düzeyini ve demokrasi kültürünü ortaya koyacaktır. TBMM üyelerinin davranış ilkeleri hakkında karar verici nitelikteki bu komisyonun da bu sebeplerle ve Türkiye'nin demokratik gelişmişliği bakımından eşit temsille oluşması gerekirken mevcut düzenlemede yine sayısal üstünlükte ısrar edilmiştir. Ayrıca yine eşit temsil ve temsilde adalet ilkeleri gereğince dönüşümlü başkanlık ve başkanvekilliği sisteminin de madde içerisine işlenmesi gerekmektedir.

Kanun Teklifinin 9. maddesinde “Başvuru” yine **Kanun Teklifinin 10. maddesinde** “İnceleme usulü” düzenlenmiştir. Başvuruların TBMM Başkanlığı'na yapılması durumu, Komisyonun bağımsız ve tarafsız yapısını etkilemektedir. Bu sebeple başvuruların doğrudan komisyona yapılması yerinde olacaktır. Yani TBMM Başkanının komisyon üzerindeki baskısının ortadan kaldırılması gerekmektedir. Yine inceleme usulünde de TBMM Başkanına özellikli yetkiler verilmesi, ileride siyasi ve hukuki tikanıklık ve sıkıntılar ortaya çıkarabilecektir. 10. Maddenin ikinci fıkrasındaki “ilgili milletvekilinin” ibaresinin ise “ilgili TBMM üyesinin” şeklinde değiştirilmesi kapsam ve sorumluluk açısından faydalı olacaktır.

Kanun Teklifinin 11. maddesinde “Üyelikle bağdaşmayan işler ile üyelik sonrası yapılamayacak işler” düzenlenmiştir. Bu maddeye “TBMM üyeleri Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne karşı ifade ve davranışlarda bulunamazlar. Terör ve terör örgütlerinin lehine açıklama yapamaz, fiil ve eylemde bulunamazlar. Bu şekilde fiil ve eylemi bulunan TBMM üyesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Davranış İlkeleri Komisyonu, gereken işlemleri yapmakla birlikte, konuyu TBMM Başkanlığı'na bildirerek gereken işlemlerin yapılmasını teklif eder.” şeklinde 4. fıkranın eklenmesi isabetli olacaktır. Dokunulmazlık tartışmalarının yoğun bir şekilde gündemde olduğu şu günlerde her bir siyasi partinin samimiyetini ve kararlılığını göstermesi bakımından en azından bu kanuna bu şekilde bir hüküm getirilmesi gerekmektedir. Bakanlar Kurulu Üyeleri de dâhil olmak üzere tüm TBMM üyelerinin, üyelikle bağdaşmayan işleri arasında en önemlisinin “Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne karşı ifade ve davranışlarda bulunma, terör ve terör örgütlerinin lehine açıklama yapma, fiil ve eylemde bulunma” olduğu kuşkusuzdur.

Anayasamıza göre, “Devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma” şeklinde yemin etmiş bir TBMM üyesinin aksi davranışlarda bulunması kabul edilebilir bir durum değildir. Kanun teklifi içerisine, TBMM üyelerinin yapacağı ve yapamayacağı işlerden, unvanlarını nasıl kullanacağına kadar hususları kapsayacak şekilde düzenlenmiş bir madde içerisinde vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü hakkında bir ifade eklenmemesi talihsiz ve üzücü bir yaklaşımdır. Özellikle son dönemlerde bazı TBMM üyelerinin bazı terör ve terör örgütleri lehine ifadelerde bulunması ve hatta bu terör örgütleri lehine fiiller gerçekleştirmesi olayları üzerine bu elim olayları engelleme amacına yönelik bir fıkranın madde metni içerisine eklenmesi bir zarurettir. Anayasa Komisyonu görüşmeleri esnasında Milliyetçi Hareket Partisi Anayasa Komisyonu üyelerinin bu yönde sundukları önerge, komisyon üyelerinin ve hükümet temsilcisi Adalet Bakanı'nın gerekçesiz ve net tutumu ile reddedilmiştir. Bir TBMM üyesinin vatanın ve milletin varlığı ve bütünlüğüne karşı ifade ve fiillerde bulunmaması yönündeki önergenin neden

reddedildiğinin izahatı iktidar milletvekilleri ve ilgili hükümet temsilcisi tarafından yapılması gerekmektedir.

Kanun Teklifinin 12. maddesinde “Yaptırımlar” düzenlenmiştir. Yaptırımların net ve belirlenebilir olması kanunun işlerliğini ve gücünü artıracaktır. Ayrıca yine komisyonun şeffaflık ve açıklık ilkesi gereğince kesin kararlarını kamuoyu ile paylaşmasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Bu sebeple bu maddenin sonuna “Komisyon, uyguladığı yaptırımlara ilişkin kesin kararları hakkında kamuoyunu bilgilendirir.” şeklinde bir fıkra eklenmelidir.

SONUÇ

Son dönemlerde komisyonlara ve Genel Kurul’a gelen her kanun teklifi ve tasarısında olduğu gibi Milliyetçi Hareket Partisi bu kanun teklifinde de sorumlu muhalefet anlayışı içerisinde yaklaşım ve girişimlerde bulunmasına rağmen olumlu bir sonuç alamamıştır. Kanun teklifi sahipleri bazı yanlışlarının farkına varmasına rağmen yanlışlarında ısrar ederek kanun teklifinin bu hali ile Genel Kurul’da görüşülmesini istemişlerdir.

TBMM üyelerinin, AKP yaklaşımı ile sadece milletvekillerinin, davranış ilkelerinin belirlendiği böylesine önemli ve hassas bir kanunda bile alelacele bir tavır sergilenmiş, tüm maddeler üzerindeki görüşmeler büyük bir süratle doğru yanlış denilmeden tamamlanmıştır. Yani davranış ilkelerinin belirlendiği bu kanunun çalışmalarında dahi davranış ilkelerine riayet edilmemiş ve deyim yerindeyse “Etik Kanunu”nun görüşmelerinde “etik” davranılmamıştır.

Kanun teklifi genel itibarıyla pek çok eksiklik ve yanlışlık barındırmaktadır. Bu hali ile yürürlüğe girmesi durumunda ileriki zamanlarda ciddi hukuki tartışmaların ve çekişmelerin ortaya çıkacağı kuşkusuzdur.

Bu sebeplerle kanun teklifinin isminden başlayarak her bir maddesinin yeniden ele alınması ve tüm siyasi partilerin tam mutabakatı ile yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak bu durumda olması gerektiği gibi bir “Davranış İlkeleri Kanunu” ortaya çıkabilecektir.

Mehmet Parsak

Afyonkarahisar

Oktay Öztürk

Mersin

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ GRUP
BAŞKANVEKİLİ AMASYA MİLLETVEKİLİ
MEHMET NACİ BOSTANCI VE SAKARYA
MİLLETVEKİLİ AYHAN SEFER ÜSTÜN İLE
97 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ (2/1000)

SİYASİ ETİK KANUNU TEKLİFİ

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ile bağdaşmayan işlerin belirlenmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine yönelik etik davranış ilkelerinin düzenlenmesi, siyasi parti grupları bünyesinde siyasi etik kurulları ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde Siyasi Etik Komisyonu oluşturulması ile bunların görev, yetki, çalışma usul ve esaslarının düzenlenmesidir.

(2) Bakanlar Kurulu üyeleri, milletvekilliği görevinden kaynaklanan haller bakımından bu Kanun hükümlerine tabidir.

Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunda geçen;

- a) Komisyon: Siyasi Etik Komisyonunu,
- b) Kurul: TBMM’de temsil edilen siyasi parti grupları bünyesinde oluşturulan siyasi etik kurullarını,
- c) TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisini, ifade eder.

Etik davranış ilkeleri

MADDE 3- (1) TBMM üyeleri görevlerini yerine getirirken;

- a) TBMM üyesi olmaktan kaynaklanan konum ve yetkileri ile milletvekilliği unvanlarını kullanarak, kendilerine, yakınlarına veya üçüncü kişilere menfaat sağlamaya yönelik davranışlardan kaçınırlar.

ANAYASA KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ ÜYELİĞİ ETİK KANUNU TEKLİFİ

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ile bağdaşmayan görev ve işler ile etik davranış ilkelerinin belirlenmesi ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu amaçla oluşturulacak Komisyon ve kurulların görev, yetki, çalışma usul ve esaslarının düzenlenmesidir.

(2) Bakanlar Kurulu üyeleri, milletvekilliği görevinden kaynaklanan haller bakımından bu Kanun hükümlerine tabidir.

Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunda geçen;

- a) Karma Etik Kurulu: Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan bir siyasi partiye mensup olmayan milletvekilleriyle ilgili başvuruları inceleyen Kurulu,
- b) Komisyon: Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Komisyonunu,
- c) Kurul: Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde temsil edilen siyasi parti grupları bünyesinde oluşturulan siyasi parti grubu etik kurullarını,
- ç) TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisini,
- d) TBMM üyesi: Mevcut yasama dönemi içinde milletvekili sıfatını haiz olanları ifade eder.

Etik davranış ilkeleri

MADDE 3- (1) TBMM üyeleri görevlerini yerine getirirken;

- a) TBMM üyesi sıfatını kullanarak kendilerine, yakınlarına veya üçüncü kişilere haksız menfaat sağlamaya yönelik davranışlarda bulunamazlar,
- b) Adalet, eşitlik, dürüstlük ve objektiflik ilkelerini gözetirler,

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili
Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve
Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97
Milletvekilinin Teklifi (2/1000))

b) Adalet, eşitlik, dürüstlük ve objektiflik ilkelerini gözetirler.

c) Kendilerine tahsis olunan kamu imkânlarını amacına uygun olarak kullanmaya özen gösterirler.

ç) Açık, şeffaf ve erişilebilir olmaya özen gösterirler.

d) Hesap verebilirliği ve genel yararı gözetirler.

e) Çıkar çatışması oluşturan veya oluşturma ihtimali bulunan durumlardan kaçınırlar; bu durumların kararlarını etkilememesi ve yasama faaliyetine yansımaması için gerekli önlemleri alırlar.

f) Yasama faaliyetlerini etkilemek amacıyla, kendileri nezdinde yapılan girişimler hususunda açıklık ve şeffaflığa dikkat ederler.

(2) Etik davranış ilkelerinin uygulanmasına ilişkin TBMM üyelerine yapılacak bilgilendirmelerin kapsamı ve yöntemleri ile talep halinde TBMM üyelerine gizlilik ilkesi çerçevesinde danışma hizmeti verecek birime ilişkin usul ve esaslar Komisyonun görüşü alınarak TBMM Başkanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

Beyan yükümlülüğü

MADDE 4- (1) TBMM üyeleri, 19/4/1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu hükümlerine göre mal bildiriminde bulunurlar. Bu bildirim takip eden ikinci yılın sonunda yenilenir.

(2) TBMM üyeleri, aşağıdaki hususları TBMM Başkanlığına beyan ederler:

a) Bu Kanunun 9 uncu maddesinin kapsamı dışında kalan işler.

b) Yasama faaliyetleriyle ilgili olarak kendileri açısından çıkar çatışması oluşturan veya oluşturma ihtimali bulunan durumlar.

c) Yasama faaliyetleri kapsamında kendilerine tahsis edilen kamu imkânları ve bunların kullanım alanları.

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

c) Kendilerine tahsis olunan kamu imkânlarını amacına uygun olarak kullanmaya özen gösterirler,

ç) Açık, şeffaf ve erişilebilir olurlar,

d) Hesap verebilirliği ve genel yararı gözetirler,

e) Kişisel çıkarlarıyla genel yarar arasında bir çatışma olduğunda genel yarara uygun davranırlar,

f) Yasama faaliyetlerini etkilemek amacıyla, kendileri nezdinde yapılan girişimler hususunda açıklığa ve şeffaflığa uygun hareket ederler.

Beyan yükümlülüğü

MADDE 4- (1) TBMM üyeleri, 19/4/1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu hükümlerine göre mal bildiriminde bulunurlar. Bu bildirim takip eden ikinci yılın sonunda yenilenir.

(2) TBMM üyeleri, aşağıdaki hususları TBMM Başkanlığına beyan ederler:

a) Bu Kanunun 11 inci maddesinin kapsamı dışında kalan görev ve işler.

b) Yasama faaliyetleriyle ilgili olarak kendileri açısından çıkar çatışması oluşturan veya oluşturma ihtimali bulunan durumlar.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97 Milletvekilinin Teklifi (2/1000))

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(3) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Komisyonun görüşü alınarak TBMM Başkanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Hediye alma

MADDE 5- (1) TBMM üyeleri; gerçek veya tüzel kişilerden TBMM Başkanlığı tarafından Komisyonun görüşü alınarak çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara aykırı hediye veya menfaati kabul edemez.

(2) TBMM üyeleri; milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket ilkeleri uyarınca, yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, aldıkları tarih itibarıyla 3628 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde belirlenen değeri aşan hediye veya bağış niteliğinde eşya almaları durumunda, bunları aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde TBMM Başkanlığına teslim ederler.

Siyasi etik kurulları

MADDE 6- (1) Siyasi etik kurulları, 8 inci madde kapsamında yetkisine giren konuları incelemek ve bu Kanunun 3 üncü maddesinde düzenlenen etik davranış ilkeleri çerçevesinde bunları karara bağlamakla görevli ve yetkilidir.

(2) Siyasi parti grupları, her yasama dönemi başında en az beş, en fazla dokuz olmak üzere kurul üyelerini belirler ve TBMM Başkanlığına bildirirler.

(3) Bu madde kapsamındaki kurulların oluşumu ile çalışma usul ve esasları Komisyonun görüşü alınarak TBMM Başkanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Hediye kabul etme

MADDE 5- (1) TBMM üyeleri; gerçek veya tüzel kişilerden TBMM Başkanlığı tarafından Komisyonun görüşü alınarak çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara aykırı hediye veya menfaati kabul edemez.

(2) TBMM üyeleri; milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket ilkeleri uyarınca, yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, kabul ettikleri tarih itibarıyla 3628 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde belirlenen değeri aşan hediye veya bağış niteliğinde eşya kabul etmeleri durumunda, bunları kabul ettikleri tarihten itibaren bir ay içinde TBMM Başkanlığına teslim ederler.

(3) Kişisel başarılar nedeniyle alınan ödüller bu madde kapsamı dışındadır.

Siyasi parti grubu etik kurulları

MADDE 6- (1) Siyasi parti grupları, kendi milletvekilleri arasından sayısı en az beş, en fazla dokuz olmak üzere kurul üyelerini belirler ve TBMM Başkanlığına bildirir. Kurullar için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk devre için seçilenlerin görev süresi iki yıldır. İkinci devre için seçilenlerin görev süresi yasama döneminin sonuna kadar devam eder.

(2) Siyasi parti grubu etik kurulları, 10 uncu madde kapsamında yetkisine giren konuları incelemek ve bu Kanunun 3 üncü maddesinde düzenlenen etik davranış ilkeleri çerçevesinde bunları karara bağlamakla görevli ve yetkilidir.

(3) Siyasi parti grubu etik kurullarının oluşumu ile çalışma usul ve esasları Komisyonun görüşü alınarak siyasi parti gruplarınca belirlenir.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili
Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve
Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97
Milletvekilinin Teklifi (2/1000))

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Karma Etik Kurulu

MADDE 7- (1) Karma Etik Kurulu; Komisyon, Dilekçe Komisyonu, Plan ve Bütçe Komisyonu, Bakanlar Kurulu ve TBMM Başkanlık Divanı üyesi olmayan TBMM üyeleri arasından Genel Kurulda ad çekme suretiyle belirlenecek beş üyeden oluşur. Karma Etik Kurulu için bir yasama döneminde iki defa ad çekimi yapılır. İlk devre için belirlenen üyelerin görev süresi iki yıldır. İkinci devre için belirlenenlerin görev süresi ise yasama döneminin sonuna kadar devam eder.

(2) Karma Etik Kurulunun görevi, başvuru tarihi itibarıyla TBMM’de grubu bulunan bir siyasi partiye mensup olmayan TBMM üyeleri hakkındaki başvuruları incelemek ve karara bağlamaktır.

(3) Karma Etik Kurulu Başkanı toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla seçilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Komisyonu

MADDE 8- (1) Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Etik Komisyonu, siyasi parti gruplarının kendi etik kurullarının üyeleri arasından bildirdiği on bir üyeden oluşur. Üyeliklerin partilere göre dağılımı, TBMM Başkanı tarafından TBMM İçtüzüğü’nün 11 inci maddesinin birinci fıkrasına göre belirlenir.

(2) Mensubu olduğu siyasi parti ile üyelik bağı sona eren, TBMM’de grup kurma hakkını kaybeden bir siyasi partiye mensup olan veya kendiliğinden ayrılma isteminde bulunan TBMM üyesinin Komisyon üyeliği kendiliğinden sona erer. Boşalan üyelikler, birinci fıkrada belirtilen usule göre tamamlanır.

(3) Komisyon üyelikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk devre için seçilenlerin görev süresi iki yıldır. İkinci devre için seçilenlerin görev süresi yasama döneminin sonuna kadar devam eder.

Siyasi Etik Komisyonu

MADDE 7- (1) Siyasi Etik Komisyonu, her yasama dönemi başında siyasi partilerin kendi etik kurullarının üyeleri arasından bildirdiği onbir üyeden oluşturulur. Üyeliklerin partilere göre dağılımı, TBMM Başkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 11 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen oranlara göre belirlenir.

(2) Mensubu olduğu siyasi parti ile üyelik bağı sona eren, TBMM’de grup kurma hakkını kaybeden bir siyasi partiye mensup olan veya kendiliğinden ayrılma isteminde bulunan TBMM üyesinin Komisyon üyeliği kendiliğinden sona erer. Boşalan üyelikler, birinci fıkrada belirtilen usule göre tamamlanır.

(3) Komisyonun görev süresi bir yasama dönemidir.

(4) Komisyon başkanı, üyeler tarafından salt çoğunlukla seçilir.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili
Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve
Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97
Milletvekilinin Teklifi (2/1000))

(5) Komisyonun görev ve yetkileri şunlardır:

a) 8 inci madde kapsamında yetkisine giren konuları incelemek ve bu Kanunda düzenlenen etik davranış ilkeleri çerçevesinde bunları karara bağlamak.

b) Siyasi etik konusuna ilişkin uluslararası gelişmeleri izlemek ve ilgili uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.

c) TBMM üyeleri için etik rehber hazırlanması ve yenilenmesi ile benzeri bilgilendirici çalışmalarını yapmak.

(6) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Komisyonun görüşü alınarak TBMM Başkanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Başvuru ve inceleme usulü

MADDE 8- (1) TBMM üyelerinin bu Kanunun 3 üncü maddesi kapsamındaki etik davranış ilkelerine aykırı olduğu iddia edilen eylem ve işlemleri hakkındaki başvurular, TBMM Başkanlığına yapılır.

(2) Başvurunun, 1/11/1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanunda belirlenen esaslara uygun olması zorunludur.

(3) Başvuruların soyut ve genel nitelikte olmaması, kişi ve olay belirtilmesi, bulgu ve belgelere dayanması zorunludur.

(4) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen şartları taşıyan başvurular, TBMM Başkanı tarafından ilgili milletvekilinin mensubu olduğu siyasi partinin siyasi etik kuruluna iletilir.

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

(4) Komisyon başkanı ve başkanvekili, üyeler tarafından Komisyon üye tamsayısının salt çoğunluğuyla seçilir.

(5) Komisyonun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Bu Kanunun 10 uncu maddesi kapsamında yetkisine giren konuları incelemek ve bu Kanunda düzenlenen etik davranış ilkeleri çerçevesinde bunları karara bağlamak.

b) Siyasi etik konusuna ilişkin uluslararası gelişmeleri izlemek ve ilgili uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.

c) TBMM üyeleri için etik rehber hazırlanması ve yenilenmesi ile benzeri bilgilendirici çalışmalarını yapmak.

ç) TBMM üyelerine talepleri hâlinde gizlilik ilkesi çerçevesinde etik davranış ilkelerinin uygulanmasına ilişkin danışma hizmeti vermek.

d) Etik davranış ilkelerinin uygulanmasına yönelik TBMM üyelerine yapılacak bilgilendirmenin kapsamı ve yöntemleri ile talep hâlinde TBMM üyelerine gizlilik ilkesi çerçevesinde danışma hizmeti verilmesine ilişkin usul ve esasları karara bağlamak.

Başvuru

MADDE 9- (1) TBMM üyelerinin bu Kanunun 3 üncü maddesi kapsamındaki etik davranış ilkelerine aykırı olduğu iddia edilen eylem ve işlemleri hakkındaki başvurular, TBMM Başkanlığına yapılır.

(2) Başvurunun, 1/11/1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanunda belirlenen esaslara uygun olması zorunludur.

(3) Başvuruların soyut ve genel nitelikte olmaması, bulgu ve belgelere dayanması, başvurularda kişi ve olay belirtilmesi zorunludur. Daha önce bu Kanun kapsamında incelenmiş olan konular, yeni deliller gösterilmedikçe başvuru konusu yapılamaz. Bu şartları taşımayan başvurular incelenemez.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili
Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve
Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97
Milletvekilinin Teklifi (2/1000))

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

(5) Kurul, kendisine intikal eden başvuruyu inceler, ilgili milletvekilinin görüş ve cevaplarını aldıktan sonra etik davranış ilkelerine aykırılık bulunup bulunmadığı hususunda kararını verir. Kurul, kararını ilgili milletvekiline ve TBMM Başkanlığına bildirir.

(6) Kurulun aldığı kararlara karşı ilgili milletvekili, kararın kendisine tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Komisyona itirazda bulunabilir. TBMM Başkanı da gerek görmesi halinde aynı süre içinde Kurul kararını incelenmek üzere Komisyona gönderebilir.

(7) Komisyon, kendisine intikal eden Kurul kararları hakkında incelemesini yapar ve etik davranış ilkelerine aykırılık bulunup bulunmadığı hususundaki kararını verir. Komisyon kararını ilgili milletvekiline ve TBMM Başkanlığına bildirir.

(8) Kurulun ilgili milletvekili tarafından süresi içinde itiraz edilmeyen veya TBMM Başkanı tarafından Komisyona gönderilmesine gerek görülmeyen kararları ile Komisyonun itiraz incelemesi sonucu verdiği kararlar kesindir.

(9) Başvuru tarihi itibarıyla TBMM’de grubu bulunan bir siyasi partiye mensup olmayan milletvekilleri hakkındaki başvurular ise Komisyona gönderilir. Komisyon, inceleme sonucu verdiği kararı ilgili milletvekiline ve TBMM Başkanlığına bildirir. İlgili milletvekili veya gerek görmesi halinde TBMM Başkanı, kararın kendilerine bildirilmesinden itibaren onbeş gün içinde Komisyonun kararının yeniden incelenmesini isteyebilir. Komisyonun yeniden inceleme üzerine verdiği kararlar kesindir.

(10) Kurul ve Komisyon bu madde kapsamındaki başvuru incelemelerini gizlilik ilkesi çerçevesinde yürütür. Kurul ve Komisyonun başvurulara ilişkin toplantıları gizlidir; kurul ve

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili
Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve
Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97
Milletvekilinin Teklifi (2/1000))

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Komisyonca çağrılmayan hiç kimse bu toplantılara katılamaz, dosya ve belgeleri inceleyemez ve bilgi alamaz. Kurul ve Komisyon adına veya üyeler ya da toplantılara katılan personel ve diğer kişiler tarafından, başvuru dosyaları hakkında yazılı ve görsel basına veya kamuoyuna açıklama yapılamaz, bilgi ve belge verilemez.

(11) Başvuruların incelenmesi ve sonuçlandırılmasına ilişkin usul ve esaslar ile bu maddenin uygulanmasına dair diğer hususlar, Komisyonun görüşü alınarak TBMM Başkanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

İnceleme usulü

MADDE 10- (1) Bu Kanunun 9 uncu maddesinde belirtilen şartları taşıyan başvurular, TBMM Başkanı tarafından ilgili milletvekilinin mensubu olduğu siyasi parti grubunun etik kuruluna iletilir.

(2) Kurul, kendisine intikal eden başvuruyu inceler, ilgili milletvekilinin görüş ve cevaplarını aldıktan sonra etik davranış ilkelerine aykırılık bulunup bulunmadığı hususunda kararını verir. Kurul, kararını ilgili milletvekiline ve TBMM Başkanlığına bildirir.

(3) Kurulun aldığı kararlara karşı ilgili milletvekili, kararın kendisine tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde Komisyona itirazda bulunabilir. TBMM Başkanı da gerek görmesi halinde aynı süre içinde Kurul kararını incelenmek üzere Komisyona gönderebilir.

(4) Komisyon, kendisine intikal eden Kurul kararları hakkında incelemesini yapar ve etik davranış ilkelerine aykırılık bulunup bulunmadığı hususundaki kararını verir. Komisyon, kararını ilgili milletvekiline ve TBMM Başkanlığına bildirir.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili
Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve
Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97
Milletvekilinin Teklifi (2/1000))

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

(5) Kurulun ilgili milletvekili tarafından süresi içinde itiraz edilmeyen veya TBMM Başkanı tarafından Komisyona gönderilmesine gerek görülmeyen kararları ile Komisyonun itiraz incelemesi sonucu verdiği kararlar kesindir.

(6) Başvuru tarihi itibarıyla TBMM’de grubu bulunan bir siyasi partiye mensup olmayan milletvekilleri hakkındaki başvurular Karma Etik Kuruluna gönderilir. Karma Etik Kurulu, yaptığı değerlendirme sonucu etik davranış ilkelerine aykırılık bulunup bulunmadığı yönündeki kararını ilgili TBMM üyesine ve TBMM Başkanlığına bildirir. İlgili TBMM üyesi veya gerek görmesi hâlinde TBMM Başkanı, Karma Etik Kurulu kararını, kararın kendisine bildirilmesinden itibaren on beş gün içinde itiraz yoluyla Komisyona götürebilir. Komisyonun itiraz üzerine verdiği kararlar ile Karma Etik Kurulunun süresi içinde itiraz edilmeyen kararları kesindir.

(7) Kurullar ve Komisyon bu madde kapsamındaki başvuru incelemelerini gizlilik ilkesi çerçevesinde yürütür. Kurullar ve Komisyonun başvurulara ilişkin toplantılarına; Komisyonda ve Karma Etik Kurulunda görevlendirilenler hariç, kurullar ve Komisyonca çağrılmayan hiç kimse katılamaz, dosya ve belgeleri inceleyemez ve bilgi alamaz. Kurullar ve Komisyon adına veya şahsen, üyeler ya da toplantılara katılan görevli personel ve diğer kişiler tarafından, başvuru dosyaları hakkında yazılı ve görsel basına veya kamuoyuna açıklama yapılamaz, bilgi ve belge verilemez. Komisyon ve kurulların tutanakları ile bilgi ve belgeleri basına ve kamuoyuna kapalıdır. Tutanaklar yazıldıktan sonra sadece Komisyon ve kurullarla paylaşılır ve gizlilik esasları çerçevesinde arşiv birimine teslim edilir.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili
Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve
Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97
Milletvekilinin Teklifi (2/1000))

Üyelikle bağdaşmayan işler

MADDE 9- (1) TBMM üyeleri görevleri devam ettiği sürece;

a) Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda; Devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda; özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklerin ve Devletten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar, vekili olamazlar, herhangi bir taahhüt işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler, temsilcilik, hakemlik, iş takipçiliği, komisyonculuk veya danışmanlık yapamazlar, genel sekreter, sekreter veya benzeri herhangi bir isim altında hiçbir yönetim görevi alamazlar.

b) Serbest mesleklerini icrada, ferdi işletmelerini idarede milletvekilliği unvanlarını kullanamazlar.

c) Yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmi veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler. Bir üyenin belli konuda ve altı ayı aşmamak üzere Bakanlar Kurulunca verilecek geçici bir görevi kabul etmesi, TBMM'nin kararına bağlıdır.

ç) Yabancı bir devlet veya milletlerarası bir kuruluş tarafından verilen idari ve siyasi, ücretli herhangi bir işi veya görevi TBMM'nin kararı olmadıkça kabul edemezler.

(2) TBMM üyelerinin yapamayacakları işlere ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır.

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Üyelikle bağdaşmayan işler ile üyelik sonrası yapılamayacak işler

MADDE 11- (1) TBMM üyeleri görevleri devam ettiği sürece;

a) Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda; Devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda; özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklerin ve Devletten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar, vekili olamazlar, herhangi bir taahhüt işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler, temsilcilik, hakemlik, iş takipçiliği, komisyonculuk veya danışmanlık yapamazlar, genel sekreter, sekreter veya benzeri herhangi bir isim altında hiçbir yönetim görevi alamazlar.

b) Serbest mesleklerini icrada, ferdi işletmelerini idarede milletvekilliği unvanlarını kullanamazlar.

c) Yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmî veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler. Bir üyenin belli konuda ve altı ayı aşmamak üzere Bakanlar Kurulunca verilecek geçici bir görevi kabul etmesi, TBMM'nin kararına bağlıdır.

ç) Yabancı bir devlet veya milletlerarası bir kuruluş tarafından verilen idari ve siyasi, ücretli herhangi bir işi veya görevi TBMM'nin kararı olmadıkça kabul edemezler.

(2) TBMM üyelerinin yapamayacakları işlere ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili
Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve
Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97
Milletvekilinin Teklifi (2/1000))

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

(3) TBMM üyeleri, üyeliklerinin sona ermesinden itibaren üç yıl süreyle TBMM'ye karşı 2/10/1981 tarihli ve 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen işleri yapamazlar.

Yaptırımlar

MADDE 10- (1) 8 inci madde kapsamında etik davranış ilkelerine aykırılık kararı verilmesi halinde uyarıma cezası verilmesinin gereğini takdir ve yerine getirme yetkisi, TBMM Başkanına aittir.

(2) Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasına aykırı hareket eden TBMM üyeleri hakkında 3628 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

(3) Üçüncü fıkrası hariç olmak üzere 9 uncu maddeye aykırı hareket eden TBMM üyeleri hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uyarınca işlem yapılır. Üyeliğin düşmesine üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla karar verilir.

(4) Bu Kanunun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı hareket edenlere 2531 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi hükmü uygulanır.

İçtüzüğün uygulanması

MADDE 11- (1) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanır.

(3) TBMM üyeleri, üyeliklerinin sona ermesinden itibaren üç yıl süreyle TBMM'ye karşı 2/10/1981 tarihli ve 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen işleri yapamazlar.

Yaptırımlar

MADDE 12- (1) Bu Kanun kapsamında etik davranış ilkelerine aykırılık tespit edilmesi hâlinde, Komisyon tarafından ilgili TBMM üyesi hakkında uyarı kararı verilebilir.

(2) Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasına aykırı hareket eden TBMM üyeleri hakkında 3628 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

(3) Bu Kanunun 10 uncu maddesinin yedinci fıkrasına aykırı hareket edenler hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(4) Bu Kanunun 11 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına aykırı hareket eden TBMM üyeleri hakkında TBMM İçtüzüğü hükümleri uyarınca işlem yapılır. Üyeliğin düşmesine TBMM üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla karar verilir.

(5) Bu Kanunun 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı hareket edenler hakkında 2531 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi hükmü uygulanır.

İçtüzüğün uygulanması

MADDE 13- (1) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde TBMM İçtüzüğü hükümleri uygulanır.

Yönetmelik

MADDE 14- (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Komisyonun görüşü alınarak TBMM Başkanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili
Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve
Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97
Milletvekilinin Teklifi (2/1000))

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

**Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan
hükümler ile atıflar**

MADDE 12- (1) 31/10/1984 tarihli ve 3069 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği ile Bağdaşmayan İşler Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Mevzuatta 3069 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır.

Yürürlük

MADDE 13- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 14- (1) Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı yürütür.

**Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan
hükümler ile atıflar**

MADDE 15- (1) 31/10/1984 tarihli ve 3069 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği ile Bağdaşmayan İşler Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Mevzuatta 3069 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içinde siyasi parti grupları etik kurullarını oluşturur ve kendilerine düşen Komisyon üyelikleri için TBMM Başkanlığına gerekli bildirimde bulunur.

(2) Karma Etik Kurulu üyeleri, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içinde TBMM üyeleri içinden ad çekme suretiyle belirlenir.

(3) Bu madde kapsamında belirlenen kurul ve Komisyon üyeleri, TBMM'nin 26'ncı Yasama Döneminin birinci devresinin sonuna kadar görev yapar.

(4) Bu Kanunun 14 üncü maddesinde belirtilen yönetmelik bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde çıkarılır.

Yürürlük

MADDE 16- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 17- (1) Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı yürütür.